

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'—1929

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 68

ΚΥΡΑ-ΦΡΟΣΥΝΗ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΑΠ' ΤΗΝ 5' ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ (ΠΡΑΞΗ Γ')

ΑΛΗ·ΠΑΣΣΑΣ (Στὴ Φροσύνη)

Ὁ Θεός σου ; Κάλεσέ τονε λοιπὸν νὰ σὲ γλυτώσει ἀπ' τὰ μαρτύρια τῆς ψυχῆς.

(Στὸν Ταχῆρ)

Ταχῆρ, πὲς νὰ κοπιάσουν !

[Ὁ Ταχῆρ ἀνοίγει τὴ μεγάλη πύρτα τῆς φυλακῆς καὶ φαίνονται οἱ δεκάξη καταδικασμένες μὲ σκυμένα τὰ κεφάλια τους καὶ μὲ τὴν ἔκφραση τῆς ἀπελπισίας ζωγραφισμένη στὰ πρόσωπά τους].

ΟΙ ΔΕΚΑΞΗ

Ἐλεος, Πασσᾶ, στὶς ἄμοιρες ! Χάρισε τὴ ζωὴ μας. Σὲ τίποτε δὲ φταιζάμε.

ΑΛΗ·ΠΑΣΣΑΣ

Τί μοῦ τὰ λέτε ἐμένα ; Αὐτὴν παρακαλέσατε. Αὐτὴ μ' ἕνα τῆς λόγο μπορεῖ τὴν καταδίκη σας ν' ἀλλάξει σὲ γιορτάσι.

ΚΥΡΑ·ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀλήπασσα ! τὸ μῖσος μου γιὰ σένα ἀπ' τὴν καρδιά μου τὸ ξερριζώνω, καὶ σκυφτὴ, μικρὴ, ταπεινωμένη, πέφτω στὰ πόδια σου μπροστά, νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ληπθῆῖς τόσες ψυχὲς ἀθῶες. Τὴν ὀργή σου ξέσπασε ἐπάνω μου ὅλη σου. Διάλεξε χίλιους τρόπους τοὺς πιδ φριχτούς, τοὺς πιδ πικρούς, τοὺς πιδ φαρμακωμένους, καὶ παίδεψέ με ὅσο μπορεῖς, μαρτύρα με ὅσο θέλεις. Κομμάτιασέ μου τὸ κορμὶ καὶ ριζ' το στὰ σκυλιά σου ! Κάθε κομμάτι μου κι' εὐχὴ θερμὴ θενὰ ξεσπάζει γιὰ τὴ ζωὴ σου, Ἀλήπασσα.

Κυβέλη (Φροσύνη)

Παπαγεωργίου ('Αλήπασσας)

Μουτσοῦρλος (Μουχτάρ)

(Σκίτσα τοῦ κ. Φ. Δημητριάδη ἀπὸ τὸ «'Ελεύθερον Βῆμα».)

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ (Κρυφά στὴ Φροσύνη)

Πές μου ἓνα «ναί», Φροσύνη.

ΚΥΡΑ-ΦΡΟΣΥΝΗ

"Όχι, ποτέ!

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ

(Δυνατὰ στὶς δεκάξη)

Τὴν ἔχιδνα τὴν πικροδαγκανιάρρα!

'Ακούστε τὴν καὶ μόνες σας! Τῆς λέω νὰ ρθεῖ νὰ πάρει
συγνώμη ἀπ' τὴ χανούμισσα ποὺ πρόσβαλε μὲ τόση
ἀδιαντροπιά, τὸν ἄντρα τῆς ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τῆς
ἀρπάζοντας... "Ἄν ἔρχονταν νὰ τὴν παρακαλέσει,
θενὰ τῆς ὀλιγόστευε τὸ δίκιο τὸ θυμὸ τῆς
καὶ θαύρισα περιστάση κι αὐτὴν κι' ἐσᾶς νὰ σώσω.

(Κρυφά στὴ Φροσύνη)

Σκλάβος σου ἀμέσως γίνομαι γιὰ ἓνα φιλί σου μόνο.

ΚΥΡΑ-ΦΡΟΣΥΝΗ

"Όχι, ποτέ!

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ

(Δυνατὰ στὶς δεκάξη)

Τί θέλετε κι ἐγὼ ὁ φτωχὸς νὰ κάνω;

(Στὴ Φροσύνη)

Μ' ἂν τὴ ζωὴ σου ἐσὺ σταλιά δὲν τὴν πονεῖς, Φροσύνη,
δική σου εἶναι καὶ λεύτερη νὰ τὴν ἀφήσεις εἶσαι.

"Όμως τί σοῦφταιζαν αὐτὲς ποὺ πέρνεις στὸ λαιμό σου;

(Κρυφά στὴ Φροσύνη)

Πές μου πῶς τὸ κρεββάτι μου θὰ μοιραστεῖς ἀπόψε.

ΚΥΡΑ-ΦΡΟΣΥΝΗ

(Σηκώνεται ἀγριεμένη)

"Όχι, ποτέ! Σ'τὸ ξαναλέω: Τ' ἀναίσχυντά σου χεῖλη
δὲ θενὰ μὲ μολέφουνε.

(Στὶς δεκάξη)

Φτωχὲς συντρόφισσές μου,
σχωρέστε με, σχωρέστε με, κι ὁ Θεὸς νὰ σᾶς σχωρέσει!

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η "ΕΛΛΗΝΙΚΗ... ΣΗΖΟΝ,"

Στὰ νεανικά μου χρόνια, εἶχα φορέσει
κάποτε ἓνα παρδαλὸ Σκωτσέζικο κοστοῦμι.
Ἡ τύχη μου μοῦ ἔβγαλε μπροστά μου, ἔξα-
φνα, στὴν ὁδὸν Σταδίου, τὸν Βλάση Γα-
βριηλίδη.

— Τί ρούχα εἶναι αὐτὰ ποὺ φόρεσες;
μοῦ εἶπε μ' ἓνα κατάπληκτο ὕφος.

Ἡ παρδαλότῃς μου τοῦ εἶχε βγάλει, φαί-
νεται, τὰ μάτια.

— Αὐτὰ; τοῦ εἶπα, προσπαθώντας νὰ
τοῦ ἐπιβάλω τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ καινούρ-
για μου ρούχα, γιὰ τὰ ὅποια ἤμουν ὑπερή-
φανος. Εἶναι Σκωτσέζικα!

Ἐγέλασε, μὲ τὸ πλατύ, φωτεινὸν, ἀθῶο
του γέλιο καὶ, χαϊδεύοντάς μου μὲ συμπά-
θεια τίς πλάτες, μοῦ εἶπε.

— Δυστυχῶς, ἀγαπητέ μου, οὔτε ἡ Ἄγ-
γλικὴ των ὑπηκοότης τὰ σώζει.

Πολὺ φοβοῦμαι, λοιπὸν, ὅτι ἡ προετοιμα-
ζομένη, καὶ τόσον γρήγορα μάλιστα — μᾶς
τὴν ὑπόσχονται γιὰ τὴν "Ἀνοιξή—«Ἑλλη-
νικὴ Σηζόν», ἢ «Ἑλληνικὴ Σαίζ'ν», ὅπως
προτιμάτε, θὰ ἔχη τὴν τύχη τῶν Σκωτσέζι-
κων ρούχων μου. Δὲ θὰ τὴν σώσει οὔτε ἡ
Ἄγγλικὴ τῆς ὑπηκοότης.

Ἐπάρχουν μερικά πράγματα, στὴν Ἑλ-
λάδα, γιὰ τὴν τύχην τῶν ὁποίων πρέπει νὰ
τρέμωμεν ἐκ τῶν προτέρων. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ
εἶναι καὶ ἡ διοργάνωσις ἑλληνικῶν ἐορτῶν,
παραστάσεων καὶ ἀναπαραστάσεων. Ἄν ἐξαι-
ρέσει κανένας τὴν ἐντιμὴ προσπάθεια τῶν
Δελφικῶν ἐορτῶν τοῦ Ἁγγέλου Σικελιανοῦ,

ποὺ ὑπῆρξαν δημιούργημα τῆς ἐμπνεύσεως
ἐνὸς ποιητοῦ καὶ τῶν ἑκατομμυρίων του,
ὅπως καὶ τὴν ἐντιμὴ προσπάθεια τῆς παρα-
στάσεως δύο τριῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν, ποὺ
ὑπῆρξεν, ἐπίσης ἔργον ἐνὸς Χρηστομάνου,
ἐνὸς Φώτου Πολίτη ἢ ἐνὸς Σπύρου Μελά, ἢ
πεῖρα μᾶς ἀπὸ τίς ἑλληνικότητες αὐτὲς εἶ-
ναι πικροτάτη. Δὲν ἐξετάζω τί συμβαίνει,
κατὰ βάθος, στὸ εἶδος αὐτῶν προσπα-
θειῶν μας. Ὁ Σίλλερ βάζει στὰ χεῖλη τοῦ
Δὸν Κάρλου, σὲ μιὰ στιγμὴ βαθειᾶς αὐτο-
συναίσθησεως, τοὺς γνωστοὺς στίχους, ὅπως
τοὺς θυμοῦμαι ἀπὸ μιὰ παλιὰ ἑλληνικὴ με-
τάφραση:

Τὸ λεπτεπίλεπτον ἐκείνο νῆμα θραύεται
στὰ χέρια τὰ καχύδερμα, τὰ ἰδικά μου.

Σὲ μᾶς συμβαίνει κατὰ χειρότερον ἀπὸ τὸ
σπάσιμο ἐνὸς νήματος. Ἐισερχόμεθα στὰ ἀδυ-
τα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, ὅχι πλέον
ὡς βούβαλοι σὲ κατάστημα γυαλικῶν—ὅπως
θὰ ἔλεγεν ἰσως ὁ Ροῦθης—, ἀλλὰ μὲ κατα-
στρεπτικώτερον ἀκόμη τρόπον. Ἐισερχόμε-
θα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Καρναβάλου. Καὶ δη-
μιουργοῦμεν, τίς περισσότερες φορές, ἀντὶ
μᾶς πνευματικῆς ἱεροτελεστίας, ἓνα ἀπο-
κριατικὸ θέαμα. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτό, δυστυ-
χῶς, ὑπάρχουν ὅλοι οἱ φόβοι, ὅτι θὰ δη-
μιουργήσωμεν, καὶ πάλι, μὲ τὴ βία καὶ τὴν
προχειρολογίαν ποὺ μᾶς διακρίνει, τὴν «Ἑλ-
ληνικὴ... Σηζόν»:

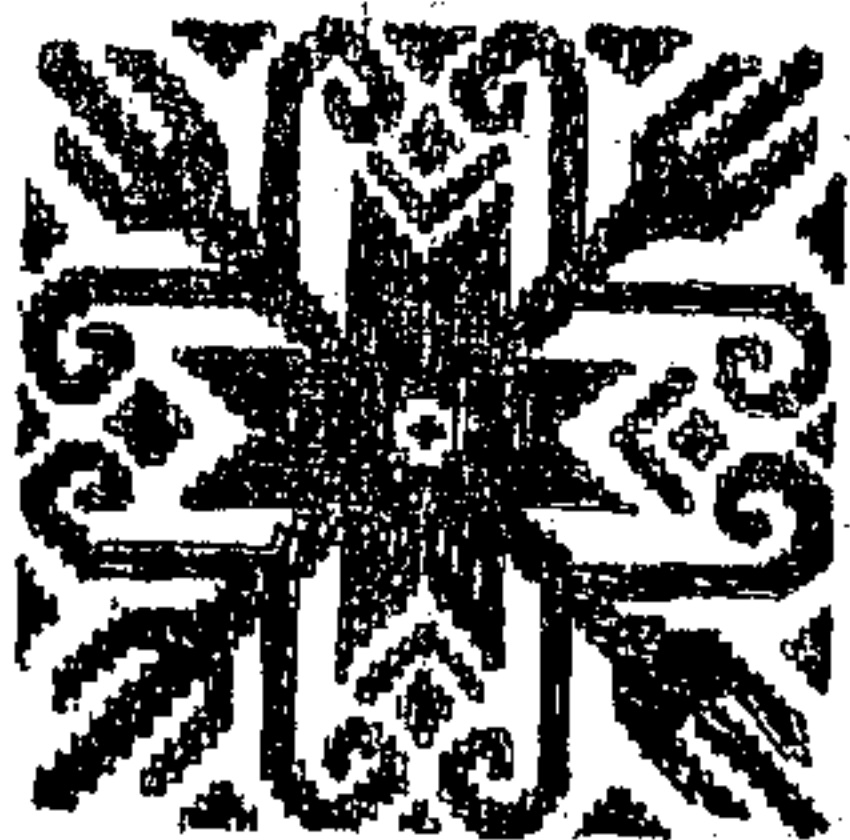
Διότι τί εἶναι, παρακαλῶ, ἡ περιφημὴ αὐ-

τῆ «Ἑλληνική Σηζον», τὴν ὁποῖαν ὑποσχό-
μεθα στὸν ἑαυτὸν μας καὶ τὴν αἰκουμένην ;
Τὸ πρόγραμμα εἶναι γνωστὸ στὶς γενικὲς του
γραμμές. Ἀναπαρξαστάσεις ἀρχαίων ἐορτῶν
στοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους, παραστάσεις
ἀρχαίων τραγωδιῶν στὰ ἀρχαῖα θέατρα, ἕνα
ζωιντάνεμα, γενικῶς, τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ
κόσμου μπροστὰ στὰ μάτια τῶν συγχρόνων,
ποὺ θὰ τοὺς καλέσουμε ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς
γῆς, νὰ ξαναζήσουν, γιὰ λίγες ἡμέρες, τὸ
ἑλληνικὸν θαύμα. Γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴ δύσκολη
καὶ τρομερὰ ἐπικίνδυνη δημιουργία, τί διαθέ-
τομεν εἰς ἠθικὰ κεφάλαια, εἰς ὑλικὰ κεφά-
λαια, εἰς ὑλικὸν χρόνον ; Σχεδὸν τίποτε. Καὶ
ὅλα αὐτὰ πρόκειται νὰ συντελεσθοῦν μέσα
σὲ ὀλίγους μῆνες. Μέσα σ' ἕνα διάστημα χρό-
νου, δηλαδή, ποὺ δὲν ἀρκεῖ ὄχι γιὰ νὰ
ἐκτελεσθῇ ἕνας βαρύτατος καὶ γεμάτος εὐ-
θύνες, ἀπέναντι τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου
κόσμου, ἀθλος, ἀλλὰ οὔτε γιὰ νὰ μελετηθῇ
ἀπλῶς καὶ νὰ σχεδιασθῇ καὶ στὶς γενικώτε-
ρες ἀκόμη γραμμές του τὸ ζήτημα. Καὶ
ποῦ ὅλα αὐτὰ ; Σὲ μιὰ Ἀθήνα, ποὺ γιὰ πο-
λὸν καιρὸν ἀκόμα, θὰ μοιάζῃ μ' ἕνα σπίτι
ὑπὸ μετακόμισιν. Σὲ ἀρχαιολογικοὺς τόπους
ἐντελῶς ἀπροετοιμαστούς νὰ δεχθοῦν, ὄχι
ἕνα πλῆθος προσκυνητῶν ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ
κόσμου, ἀλλὰ οὔτε τοὺς συνηθισμένους ἐπι-
σκέπτες των. Σὲ μιὰν Ἑλλάδα χωρὶς συγ-
κοινωνίες, χωρὶς ξενοδοχεῖα, χωρὶς ἀνέσεις,
χωρὶς στοιχεῖα εὐζωίας—θυμηθῆτε καὶ τὸν
μακαρίτη Μπραγιάνης μὲ τοὺς κορέους του—

γιὰ μιὰ τέτοια κοσμοσυρροή πολιτισμένων
ἀνθρώπων. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ; Ἕνας δια-
συρισμός τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς καινούργιας Ἑλ-
λάδος, ἐνωμένων στὴν ἴδια κοινὴ καὶ θλι-
θερὴ τύχη. Ἀπὸ τὴν «Ἑλληνική... Σηζον»
δηλαδή, καὶ μὲ τίς πιὸ αἰσιόδοξες προβλέ-
ψεις, δὲν θ' ἀπομείνῃ παρὰ μιὰ ξενοδοχεια-
κὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις—βιομηχανία
τῶν ξένων—πολὺ ἀμφίβολη καὶ αὐτῇ. Διότι,
ὅταν δυσφημισθῇ στὰ πρῶτα τῆς προϊόντα
ἢ περιφνημῇ αὐτῇ βιομηχανία, τὸ ἀποτέλε-
μα θὰ εἶναι—γιὰ νὰ μιλήσουμε μὲ τὴν πεζὴ
γλῶσσα τοῦ ἐμπορίου—νὰ χάσῃ ὀριστικῶς,
γιὰ τὸ μέλλον, τὴν πελατεία τῆς.

Δὲν εἶμαι βέβαια ἐγὼ ποὺ θ' ἀντιταχθῶ,
κατ' ἀρχήν, στὸ ὠραῖο σχέδιο νὰ γίνῃ ἡ
Ἑλλάς, ἕνα κέντρον ἑλληνικοῦ προσκυνη-
ματος γιὰ τὸν πολιτισμένον κόσμον. Πάνε εἴ-
κοσι, ἴσως καὶ περισσότερα χρόνια, ποὺ εἶχα
ὄνειρευθῇ, σὲ κάποιον ἀρθρο μου δημοσιευμέ-
νο στὸ παλιὸ «Ἄστυ», ἕνα Ἑλληνικὸν Μπαϊ-
ρόυτ. Ἀλλὰ μὲ προϋποθέσεις βέβαια, ποὺ
δὲν τίς βλέπω δυνατὲς οὔτε σήμερον. Ἀκόμη
λιγώτερον σήμερον, ποὺ μιὰ μεγάλη πνευμα-
τικὴ ἑλληνικὴ ὑπόθεσις ἀντικρύζεται μὲ
τὴν ἀπλοϊκὴν, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἀσυνείδητη,
νοοτροπία καὶ μὲ τὰ πρόχειρα καὶ βιαστικὰ
μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα τὰ παλιὰ κομμάτια τῆς
ἀθηναϊκῆς Ἀποκριᾶς προετοιμαζάν, κάτω
ἀπὸ τὴν σκιά τοῦ Παρθενῶνος, τὴν ἀλη-
σιμῶντη κουρελαρία τῆς δόξας τοῦ Καρνα-
βάλου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΝ' ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΣΣΕΛΙΓΚ

Στὸ Βάσσεναρ, τ' ὀλόχαρο ὀλλανδικὸ χω-
ριό, τὸ κρυμμένο μέσα στὰ δέντρα, ποὺ βρι-
σκαται λίγο ἔξω ἀπὸ τὴ Χάγη στὸ δρόμο
τοῦ Λέυντεν, σ' ἕνα ἐξοχικὸ σπίτι τριγυρι-
σμένο ἀπὸ κήπους ἀνθισμένους, περνάει
τὰ δροσερὰ του γεράματα ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς
τοῦ Λέυντεν, ὁ καθηγητὴς Ἑσσελιγκ, ὁ ἀν-
θρῶπος ποὺ ἐπέρασεν ὀλόκληρη ζωὴ με-
λετώντας τοὺς ἀρχαίους καὶ νεώτερους ἑλλη-
νας συγγραφεῖς, καὶ ποὺ ἔκαμε σκοπὸ τῆς
ζωῆς του τὴν σπουδὴ τῆς γλώσσας καὶ τῆς φι-
λολογίας μας.

Περισσότερον ἀπὸ σαράντα χρόνια ὁ καθη-
γητὴς Ἑσσελιγκ ἐδίδασκε τὴν νεοελληνι-
κὴν ἀπὸ τὴν ἔδραν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ
Λέυντεν, τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου,
εἰς τὸ ὁποῖον τόσοι ἑλληνεὶ σπουδασταὶ
εἶχαν ἔλθει κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα νὰ μά-
θουν τὴν σοφία τῶν προγόνων των, τὴν
σοφία ποὺ ἔδιωξεν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους ἡ
σκλαβιά τοῦ Τούρκου. Σαράντα ὀλόκληρα
χρόνια ἐπέρασεν ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς μέσα
εἰς τὴν ἡσυχον ἀτμόσφαιραν τοῦ ἀκαδημαί-
κου σπουδαστηρίου, τριγυρισμένος ἀπὸ ἀγά-
πη καὶ θαυμασμό· καὶ τώρα, βγαίνοντας ἀπὸ
τὴ μακρὰ αὐτῆ ζωὴ γιὰ τὸν ἰδιωτικὸ βίον,
συνεχίζει τὴν ἀγάπην καὶ τὸ μέγαλο του ἐν-
διαφέρον γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐξα-
κολουθεῖ νὰ γράφῃ στὰ ὀλλανδικὰ περιοδι-
κὰ μελέτες καὶ μονογραφίας γιὰ ἑλληνας
συγγραφεῖς, ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἔργο του διὰ τὴν
Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ποὺ ἐξεδόθη πρό τι-
νος ὀλλανδιστῆ καὶ ἔχει μεταφρασθῇ καὶ γαλ-
λιστῆ ἀπὸ τὴν δούδα Περνὸ, τὴν κόρη τοῦ γάλ-
λου ἑλληνιστοῦ κ. Οὐμπέρ Περνὸ.

Γεμάτος ἀπλότητα καὶ καλοσύνη, μὲ δέ-
χτηκε στὸ σπίτι του, σ' ἕνα γραφεῖο γεμάτο
ἥλιο καὶ φῶς, μὲ χυμὴν ὀλόγουρα τὴν μυ-
ρωδιὰ τῶν λαουλούδιων ποὺ ἔφτανε ἀπὸ τὸν
ἀνθισμένο κήπον.

Ἐπάνω στὰ πέριττο γραφεῖο του ἀναπαύε-
ται ἡ προτομὴ τοῦ Ὀμήρου· μιὰ ἀχτίδα τοῦ
δειλινοῦ ἡλίου ἐταξίδευεν ἀργὰ ἐπάνω στὴ
βιβλιοθήκη, χαίδευοντας μιὰ πολύτιμη ἐκδο-
ση τοῦ Αἰσχύλου. Καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαί-
σιο, ἡ μορφή τοῦ σοφοῦ ὀλλανδοῦ ἀποτελοῦ-
σε τὴν κυρίαν εἰκόνα· ἡ μορφή του, κουρα-
σμένη λίγο, μὰ πάντα δροσερὴ καὶ γεμάτη
καλοσύνη.

Λίγες μέρες πρωτῆτερα, ὁ Ἑσσελιγκ εἶχε
γιορτάσει τὰ ἑβδομηντάχρονά του, καὶ ἀνε-
βαίνοντας τὸ ψηλὸ αὐτὸ σκαλι τῆς ζωῆς μὲ
τὰ ἀνθηρὰ γηρατιά του εἶχε τὴν εὐτυχία
νάντικρύσει μιὰ παγκόσμια ἀναγνώριση τοῦ
ἔργου του καὶ νὰ δεχτῆ ἀπειρες ἐκδηλώσεις
θαυμασμοῦ, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ἡ Ἑλλάς
δὲν ἔλειψε νὰ προσφέρῃ τὸ φόρον τῆς εὐγνω-
μοσύνης τῆς στὸν ἀνθρώπον, ποὺ, μαζὶ μὲ τὸν
Σιλουμπερζέ, τὸν Ντήλ, τὸν Ντριώ, τὸν Μπούρου
καὶ ἄλλους, ἀπεκάλυψε στὴν ἀνθρωπότητα
τὸν θαυμαστὸ καὶ ὑπέροχον πολιτισμὸ τοῦ Βυ-
ζαντίου.

Ἀλλὰ φθάνοντας στὴν ἡλικία αὐτῆ, ὁ σο-
φὸς ἑλληνιστὴς εἶχε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴ θέ-
ση ποὺ χρόνια τώρα ἐτιμοῦσε στὸ ἀρχαῖο
ὀλλανδικὸ Πανεπιστήμιον, δίνοντας στὴν ἑλ-
ληνίδα διάδοχόν του, τὴν καθηγήτρια δούδα
Σοφία Ἀντωνιάδου, τὴ βαρὴ εὐθύνη τῆς
συνεχίσεως τοῦ μεγάλου τοῦ ἔργου.

Στὴ μεγάλην του βιβλιοθήκην, τὰ ἐννέα δέ-
κατα ἀναφέρονται στὴν Ἑλλάδα, τὴν ἱστο-
ρίαν καὶ τὴν φιλολογίαν τῆς. Οἱ κλασσικοὶ μὲ
τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν κύκλον του, μὲ τοὺς τρα-
γικοὺς, τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ρήτορας·
οἱ ἀλεξανδρινοὶ ὕστερα καὶ οἱ χριστιανοὶ συγ-
γραφεῖς, καὶ ἄλλοι οἱ νεώτεροι, ἀρχίζοντας
ἀπὸ τὸν Κοραῆ καὶ φθάνοντας στὸν Παπαρρη-
γόπουλον, τὸν Καρολίδην, τὸν Παλαμά, τὸν Ροῖδην
καὶ τὸν Ξενοπούλου. Τίποτε δὲ λείπει, οὔτε ἀ-
κόμη μονογραφίαι γιὰ τὴν Κύπρον, τὴν Κρή-
την καὶ τὰ Δωδεκάνησα.

Μὲ χαρὰ μαζὶ καὶ ὑπερηφάνεια μᾶς δει-
χνεῖ τὰ πλούτη τῆς βιβλιοθήκης του. Σ' ἕνα
ράφι βρισκονται τὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη.
Ὁ κ. Ἑσσελιγκ μὲ βλέπει δὲ τὰ προσέχων
καὶ γυρίζοντας μοῦ λέγει :

— Δὲ μπορῶ νὰ παρακολουθῶ τὸν Κα-
βάφη, δὲ μοῦ εἶναι πολὺ συμπαθὴς ὁ ἐλεύ-
θερος στίχος. Ἐξέρω δὲ στὴν Ἑλλάδα ἔχει
ἀρκετοὺς θαυμαστάς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ποὺ
τοῦ ἀρνοῦνται κάθε ἀξία. Ὁμολογῶ δὲ μοῦ
εἶναι δύσκολον νὰ τὸν ἀντιληφθῶ καὶ νὰ τὸν
ἐκτιμῶ.

Ἀπὸ τὸν Καβάφη περνοῦμε ἄλλοι, στὴν
ἐργασία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἑσσελιγκ, καὶ τὸν ρω-
τῶ γιὰ τίς μελέτες του ποὺ σκέπτεται νὰ
κάμῃ στὸ μέλλον, συνεχίζοντας τὸ ἔργο του.
Μὰ σὰν ἀκούῃ τὴ λέξιν «μέλλον», ὁ Ἑσσε-

λιγκ συλλογίζεται τὰ γεράματά του καὶ μένει θλιμμένο τόσο μὲν ἀπαντᾷ ἀργὰ ἀργὰ :

— Μὴ μιλάτε γιὰ μελλοντικές ἐργασίες, ἴσως γιὰ μένα νὰ μὴ ὑπάρχη πιά τίτιο. Μπορῶ νὰ μιλήσω μόνο γιὰ τὰ περασμένα, γιὰ τὴν ἐργασία πού ἔκαμα ὡς τώρα, ἢ καὶ γιὰ τὲς τωρινές μου μελέτες :

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΣΣΕΛΙΓΚ

(Τελευταία φωτογραφία)

μὰ ὄχι γιὰ τὸ μέλλον· εἶμαι γέρος πιά, μὴ τὸ ξεχνάτε. Μὰ ἂν θέλετε νὰ μάθετε, τί γράφω γιὰ τοὺς Ἕλληνας συγγραφείς τώρα, ἔχω νὰ σᾶς πῶ ὅτι στὸ περιοδικὸ «Die Gids», (Ὁ ὁδηγός), δημοσιεύεται μιὰ κριτικὴ μου γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Βουτυρά, πού μοῦ ἔστειλε τὰ ἔργα του «Ἀπὸ τῆ Γῆ στὸν Ἄρη», «Ἀνάσταση νεκρῶν» καὶ ἄλλα. Βρίσκω τὸ ἔργο τοῦ Ἕλληνος διηγηματογράφου ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον· τὰ διηγήματά του εἶναι πολὺ δια-

σκεδαστικά. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μαι δίκαιος, πρέπει νὰ πῶ ὅτι δ κ. Βουτυράς ἀδικεῖ πολὺ τοὺς συμπατριώτας του μὲ τὴ σάτιρά του καὶ τοὺς τύπους πού περιγράφει. Ἀνθρώποι πού φωνάζουν μόνον «ζήτω» καὶ δὲν κάνουν τίποτε, βρίσκονται σ' ὅλο τὸν κόσμο, καὶ στὴν Ὀλλανδία καὶ παντοῦ, μὰ δὲν εἶναι γενικό. —

Αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ νεώτερη ἀπὸ τὲς κριτικές μου, μὰ δουλεύω πάντοτε καὶ παρακολουθῶ τὴ φιλολογία σας, τόσο τῆς Ἀθήνας, ὅσο καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας μὲ τὴν «Ἐρευνα» καὶ τὰ «Γράμματα». Ἀπὸ τὰ ἀθηναϊκά περιοδικά, δὲν ἔχω παρὰ ἕνα τεύχος τῆς «Νέας Ἐστίας», παλαιὸ ἔμμος· μοῦ τὸ ἔχει στείλει ἕνας μαθητῆς μου. Τὸ βρῆκα ἐνδιαφέρον καὶ μὲ πολλὴ κίνηση.

Μοῦ δείχνει τὸ τεύχος τῆς «Νέας Ἐστίας» πού χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1927, καὶ μοῦ προσθέτει :

— Διαβάζω ἀρκετὰ τὰ ἑλληνικά, μόνο νὰ μιλήσω δυσκολεύομαι, ἔχω χάσει τὴν πρακτικὴ μου, γιὰτὶ ἐδῶ στὴ Χάγη δὲ βρίσκονται, παρὰ πολὺ λίγοι Ἕλληνες, δυὸ τρεῖς ἴσως, κι' αὐτοὶ δὲν θὰ εἶναι ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων.

Τὸν ἐρωτῶ ἂν σκέπτεται νὰ ἐπισκεφθῆ ξανά τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοῦ ὑπενθυμίζω τὴν ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία τὸν περιβάλλουν ἐκεῖ κάτω, καὶ πόσο θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτος πάντοτε, ἀλλ' ἰδίως ἂν ἀπεφάσιζε νὰρθῆ τὸν ἐρχόμενο χρόνο μὲ τὲς γιορτές τῆς Ἐκατονταετηρίδας.

Μὰ ὁ Ἐσσελιγκ θυμᾶται ξανά τὰ γεράματά του καὶ δὲ θέλει νὰ πῆ τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἕνα «ἴσως» καὶ μιὰ εὐχή, καὶ γυρίζει πάλι στὰ περασμένα: θυμᾶται ὅτι ἐπισκέφθη τρεῖς φο-

ρὲς τὴν Ἑλλάδα· τὴν πρώτη φορά ὕστερ' ἀπὸ τὲς σπουδές του στὸ Παρίσι εἰς τὰ 1883· τὴ δεύτερη φορά κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ 1900· μὰ ἐν τῇ μεταξύ πάντοτε εὐρίσκετο σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν χώρα μας καὶ εἰς τὰ 1889 παρακολούθησε γιὰ ἕξ μῆνες τὰ μαθήματα τοῦ Ψυχάρη στὸ Παρίσι.

«Τὴν τελευταία φορά πού κατέβηκα στὴν Ἀθήνα, μοῦ λέγει, ἦτο εἰς τὰ 1912 κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συεδρίου τῶν Ἀνατολι-

στῶν καὶ ἐμεινα ἐνθουσιασμένος· μαζί μου μάλιστα ἦτο καὶ ἡ γυναίκα μου, ἡ ὁποία εἶναι μαγευμένη μὲ τὰ ἑλληνικά ὕφαντά. Δὲ ξέρω ἂν θὰ μπορέσω νὰ ξαναἰδῶ τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸν οὐρανὸ σας. Τὰ χρόνια εἶναι βαριά. Μονάχα εἰς τὸ Παρίσι μπορῶ νὰ ταξιδέψω χωρὶς νὰ κουρασθῶ πολὺ».

Προτοῦ τελειώσῃ ἡ συνομιλία μας, ὁ σοφὸς Ὀλλανδὸς μᾶς δείχνει καὶ μιὰ ἄλλη ἐργασία του, πού ἀναφέρεται στὴν ἀρχαία μας φιλολογία. Μιὰ μελέτη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ἐπικτήτου. Εἶναι ἀτελειωτὴ ἀκόμη, μὰ ἐλπίζει νὰ τὴν ἔχη σύντομα ἔτοιμη καὶ νὰ τὴν ἐκδώσῃ στὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων τῶν κλασσικῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λέυδεν.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ στὸ γλυκὸ φῶς τοῦ λυκόφωτος ἡ μορφὴ τοῦ γέρου καθηγητοῦ ἔδειχνε τώρα μιὰ κούραση. Τὰ χρόνια του ἐφαίνοντο πιὸ πολὺ καὶ οἱ σκιές τῶν ρυτίδων ἀλλάκωναν τὸ πρόσωπό του πιὸ μεγάλες.

Τὸν ἀπεχαιρέτιστα ἐκφράζοντάς του ξανά τὴν εὐχὴ νὰ μπορέσῃ νὰ πατήσῃ τὰ χῶματα τῆς πνευματικῆς του πατρίδας, γιὰ τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε τὰ νιάτα του, τὴ ζωὴ του ἐλόβληρη, κι' ἐφυγὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, — ἕνα κομμάτι Ἑλλάδος τοποθετημένο μέσα στὸ ὀλοπράσινο πλαίσιο τῆς χώρας τῶν καναλιῶν καὶ τῶν ἀνθισμένων κήπων.

Χάγη, Αὐγούστου 1929

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΑΙΜΙΛΙΟΣ

ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ Η ΑΝΙΑ ΜΟΝΑΧΗ...

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ Μαζέπης, καθισμένος κάπου, συλλογιέται. Δὲν ξαίρει πού καὶ γιὰτὶ εἶναι καθισμένος. Τὸ ρωτιέται. Μικρὴ παύση.

Μιὰ ξανθεῖα κυρία, πού ἀπατοῦσε τὸν ἀντρα τῆς κάθε Σάββατο ἀπόγευμα, περᾶ ἀπὸ τὸ ρού του. Τὴν παρακολουθεῖ. Τὸ Σάββατο ἀπόγευμα ὁ ἀντρας τῆς δὲ δουλεύει. Μποροῦσε νὰ τὴν τσακώσῃ. Σκάνδαλο, ἐφημερίδες, φωτογραφίες, δικαστήρια καὶ ἄλλες ξαφνικὲς γλυκύτητες τῆς ζωῆς. Ὡστόσο ὁ ἀντρας τῆς δὲν τὴν τσακώσε. Πήγαινε καὶ ἔβλεπε στὰ περὶχωρα μιὰ θεῖα πού πέθαινε. Ὡς τίς ἕξ τὸ βράδι. Ἡ θεῖα ἀνόμη δὲν πέθαινε.

Ὁ Μαζέπης παρακολουθεῖ τὴν ξανθεῖα κυρία. Τὰ μάτια τῆς εἶναι ἀμυγδαλωτά, μεγάλα, κι' ὀρθάνοιχτα ἔτσι ὥστε νὰ μποροῦνε νὰ χωρέσουν ὀλόκληρο τὸν ἑαυτὸ τῆς, πού διαρκῶς τὸν ἀντικρῶζει γυμνὸ. Ὅπως ὁ καθρέφτης τῆς στὴ σὰλ νιέ μπαίν. Ὀλόκληρη ἡ γυμνότητά τῆς χώρεσε μέσα στὰ μάτια τῆς, καὶ ἀπὸ τότες δὲν τὰ κλείνει γιὰ νὰ τὴ βλέπουν ὄλοι.

Ὑστερα ἀπὸ τὰ μάτια, ὁ Μαζέπης θυμᾶται τὸ γέλιο τῆς. Ἐνεῖνο τὸ ἀκράτητο γέλιο τῆς πού ἔμοιλοῦντο καὶ ἔλεγε κάτι ἔξοχες κρυφές ἱστορίες, ἀνατομίες τοῦ Βο-

κάνιου καὶ ἀνατριχίλλες, παιχνίδια, δρόματα καὶ στενοκάντουρα μεθυσῶν, χωρὶς οὔτε μιὰ, χωρὶς οὔτε μιὰ λέξη! Μόνο μὲ τὸ γέλιο καὶ ὄλο τὸ κεφάλι πίσω, καὶ τὰ μαλλιά μονόχυτα. . . Ἡ χαρὰ μας στὸ γέλιο τῆς, οἱ τρέλλες μας ὄλες στὸ γέλιο τῆς. Μικρὴ παύση.

Θυμᾶται κατόπι τὸν ἀντρα τῆς, τὸ πῶς χαμογελοῦσε καὶ αὐτὸς κάποτε. Μιὰ χυδαία ἀπόσταση ἀνάμεσα στὰ δύο του χέλια, μὲ δόντια ψεύτικα, ἔφτιανε κατὶ σὰ χαμόγελο. Σὰ χασμουρητό. Σὰ μιὰ κακὴ πράξη μὴ φρασμοῦ. . .

Αὐτὸ τὸν ἐμπόδισε τὸ Μαζέπη νὰ γίνῃ φίλος τῆς ξανθεῖας κυρίας. Κοιτά, πολὺ κοντὰ στὸ πρόσωπο τῆς, ἀπὸ τὰ χέλια τῆς φοβότανε πῶς θὰ μποροῦσε νὰ κολλήσῃ μιὰν ὁμοιότητα μὲ τὸν ἀντρα τῆς, τὸ χαμόγελο του. Δὲν τὸ ἤθελε.

Ἐμπρὸς στὸν κίνδυνον δὲν ἀισθάνουνταν δειλία. Αἰσθάνουνταν τὴν τιμότητα του.

Μικρὴ παύση.

Σηκώνεται καὶ προχωρεῖ ἔξω. Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι πού θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς εἶχε φίλους, ὄλοι τοὺς πού θὰ ἤθελε τερπνὰ νὰ τοὺς τουφεκίσῃ μέσα σ' ἕνα ὠραῖο ἀτέλειωτο περιβόλι, περνοῦν στὸ δρόμον, δίπλα του, καὶ τὰ πρόσωπα τοὺς ἀναεῶνουν τὰ μοι-

ρόγραφα της άνωφυίας. Πολλές άνωφυ-
μες ξεοκούφωτες.

Ο καιρός καθαρός, άνοιξιάντικος, με μια
ευγένεια άφύρετου άσπρόρουχου. Τα δέντρα
περνούν τό ένα σι' άλλο τόν άέρα πού είναι
λιγοστός κι όλο λιγουτεύει. Καταπράσινες
φυλλωσιές. Ώριμάζουν άπάνω τους οι ά-
γροτικώτερες πόδες της γαλήνης. Τα δέντρα
νομίζουν πώς είναι στην έξοχή. Ο ήλιος
βασιλεύει μέσα σέ άτέλειωτες πλαστογραφίες
χρωμάτων, τά σύννεφα έτρεξαν, μαζώνουν-
ται, στριμώχνονται και σταματούν — σαν
τις χωριάτισσες έμπρός στό φωτογράφο.
Ένας ήλικιωμένος κύριος, σκυφτός στό πα-
ραθύρι του, άπολαμβάνει κι όνειροπλέκει
γιατί ή ώρα τό καλεί. Έτσι κάθε βράδι,
έδώ και τρεις μήνες πού πήρε τή σύνταξη
του. Καμαρώνει τή φύση και ρουθουνίζει
ήδονικά πά γάτος κάτω άπό τό τόσο ξάπλω-
μα της ούράνιας ρουτίνας.

Ο Μαζέπης προχωρεί γρηγορώτερα. Άν-
τίκρυ, ένα μικρό κομψό κατάστημα, άπό τά
όμορφότερα πύχει δεξί στην ζωή του. Άπ'
αυτό άγόρασε τό πρώτο του δώρο για μια
παρισινή του άγάπη. Πριν πόσους μήνες ;
Θυμάται τήν πωλήτρια, μια ξερακιανή γριού-
λα και γλυκύτατη, με δόντια κάτασπρα πού
έχουν χορτάσει όλες τις στερήσεις. Τή θυ-
μάται. Τό δώρο του ήταν είδους καθωρι-
σμένης άποστολής, πού δέν ταιριάζει παρά
για κυρία ώρισμένης ήλικίας και ώρισμένης
έμορφιάς. Η πωλήτρια σήκωσε τά μάτια
και τόν κοίταξε με μια προσοχή, με μια τα-
χύτητα . . . Εκείνος γύρισε άλλοθι. Έίχε
κοκκινίσει όπως όταν, μαθητής γυμνασίου,
πρωτομπήκε μοναχός του σέ κάποιο φαρ-
μακείο.

Άπόψε πλησιάζει και σκύβει νά δή άν
είναι μέσα ή γριούλα. Σκοτεινά. Η ώρα
περασμένη και θάχη φύγει.

Πιά μονάχος.

Στό διπλαρό δρόμο, σέ μια πάροδο, στό
τέλος, ήταν ένα καφενείο, όπου γνώρισε ένα
ώριμότερο κορίτσι. Η φωνή της πιά γλυ-
κειά, πιά παιδιάνικη άπό τά γλυκύτερα, τά
πιά παιδικά παραμύθια πίκουσε ποτέ του.
Και μια άθωότητα πού δέ χαχάνιζε καθό-
λου, όπως χαχανίζουν πάντα οι άθωότητες.
Μόνο σέ κοίταξε ξαφνισμένη, σά νά ήταν
τά μυαλά σου φοβερός έρωτικός άποκαλύ-
ψεις. Τα χείλια της ύγρα άπ' όλα τά φιλιά

πού δέν είχε δώσει άκόμη. Ο Μαζέπης
είχε πάει μαζί της σιόν κινηματογράφο.
Ξαναπήγανε. Δέν τολμούσε νά τήν άγγίση,
και ή εύτυχία του άκράτητη όταν μοναχή
της ένα βράδι του είπε πώς ήθελε νάρθη
στό σπίτι του. Μά όταν βρεθήκανε μόνοι
στό δωμάτιό του κι έβγαλε τή ζακέτα του,
ή άγνότητά της τήν κυρίεψε πάλι και τόν
παράκαλεσε νά πάη δίπλα για λίγο . . . Έ-
φυγε, ξαναγύρισε. Η άγάπη τους ! Τό
πρωτό ή μικρούλα σηκώθηκε, πριν άκόμη ξη-
μερώση, και τόν άποχαιρέτησε τρυφερά. Έ-
κείνος, άργότερα, κατά τό μεσημέρι, ντύθη-
κε, φόρεσε τήν ίδια τή ζακέτα στό δρόμο
έκανε ν' άνόληξο τό πορτοφόλι του. Τό πορ-
τοφόλι του έλειπε . . . Ο Μαζέπης δέν
τήν ξεχνά. Τής χρωστά εγνωμοσύνη. Είναι
τό πρώτο μάθημα πού πήρε άπ' ένα τόσο
νέο κι ώραίο πρόσωπο. Δέν διπλοκουμπώ-
νεται τώρα, παρά μονάχα έμπρός στην ά-
θωότητα, έμπρός στην ελλεικρινή άθωότη-
τα. Όχι στην φτιαστή.

Ο Μαζέπης τή θυμάται, προχωρεί στην
πάροδο, στό τέλος. Τό καφενείο δέν υπάρ-
χει πιά. Έγινε γκαράζ.

Περισσότερο μονάχος.

Πάρνει ξανά πίσω τό δρόμο, μ' εκείνα
τά πολύ μικρά βήματα πού δέν ξαίρουν
πού πάνε και πού φοβούνται τούς γνωστούς
περιπάτους όπως τά σκαρπινάκια τις λάσπες.

Άλλά νά πού επιτέλους γίνεται κάτι εκεί
γύρω σ' ένα άυτοκίνητο, πού μονομιώς στα-
μάτησε ο κόσμος, τό πλήθος. Ένας συνω-
σισμός αναβρύει άπό τά δυστυχήματα. Ο
Μαζέπης τρέχει κι αυτός.

Άπό τό άσφαλιστόρωτο χάμου σηκώ-
νουν μια γυναίκα μισολιγοθνημισμένη. Προσ-
παθούνε νά τή στηλώσουν στα πόδια της,
δέν πιάνει, ξαναπέφτει και τήν παίρνουν τά
δυό χέρια του Μαζέπης. Γυναίκα του λαού,
γριά, μά εύτυχώς τό άυτοκίνητο δέν τή χτύ-
πησε παρά με τήν τρομάρα της ή τρομάρα
της έέσκισε και τό μαύρο της πανάρχαιο
μπλουζάκι.

Ξερακιανή. Άγνωστο πρόσωπο, μά της
ίδιας τάλαιπωρημένης και βουβής ράτσας
με τή γριούλα εκείνη του κομπού καταστή-
ματος. Του χαμογελάει με τά ίδια κάτα-
σπρα δόντια της στέρησης. Μια άνείπωτη
άδελφοσύνη καλαναθρευμένης πείνας . . . Τής
χαμογελάει κι ο Μαζέπης, τήν πιάνει γερά

άπό τό ξέσασμο μπράτσο της, ένα φριχτό
κόκκαλο σαν των πληγωμένων, και φωνά-
ζει τό πρώτο ταξί. Μια καλή πράξη, πού
τή χρωστά σ' εκείνη τήν άλλη γριούλα.
— «Θά μου επιτρέψετε, κυρία μου, νά σάς
συνοδεύσω ως τό σπίτι σας . . .» — «Δεσποι-
νίς . . .», τόν διορθώνει ή γριά με τό σκι-
αμένο μανίκι. Και τό σιάζει, τό κοιτάζει τό
μπλουζάκι της με μια άνήσυχη θλιβερότη-
τα, τό κοιτάζει όσο βαστά τό ταξίδι του άυ-
τοκίνητου. Ο Μαζέπης συλλογιέται πώς
μια τέτοια καλή πράξη ήταν ή μόνη διέ-
ξοδο της άποψινής του μοναξιάς. Αναπνέει
βαθύτερα, κι έχει πολλή διάθεση νά της ά-
παγγέλλη της γριούλας εκείνη τή φράση άπό
τήν ιστορία του Καίσαρα, πού τή λέει πάν-
τα, άπό παιδί, πάντα, όταν αισθάνεται ύ-
περβολικά εύτυχισμένος : «Cum esset Cae-
sar in ceteriore Gallia in hibernis . . .»
Κατόπι θέλει νά της ψιθυρίση πώς με τέ-
τοιο ώραίο καιρό θά μπορούσαν νά πού-
νε του σωφέρ νά τούς πάη ως έξω, στα πε-
ρίχωρά, ένας θαυμάσιος βραδινός περιπα-
τος. Τέτοια άνοιξη γλυκειά ! Νιώθει τήν
καλοσύνη μέσα του ν' άπλώνεται, νά κυ-
κλοφορή με μια γνώριμη έλευθερία σά σέ
δημόσιο δρόμο, νά πληθάίνη, νά μεγαλώ-
νη και εικόνα και όμοίωση του κορμιού του.

Δέν της λέει τίποτα, αλλά της ξαναπιάνει
δυνατά τό μπράτσο, δέν τ' άφίνει, σφιχτά
εκείνο τ' άγριο κόκκαλο πού τόν παγώνει.

Ο σωφέρ σταματά. — «Νά, έδώ μέσα κά-
θουμαι με τήν άνειπιά μου, στό τρίτο. Σάς
εύχαριστώ πολύ, κύριε». Μια πρόσωση έ-
ρειπίου πού θά ένδιέφερε κανένα φιλάν-
θρωπο. Καθόλου τούς άρχαιολόγους.

Η γριά, χωρίς νά τόν κοιτάξη : — «Άν
θέλετε, άνεβείτε νά πάρετε κάτι». Ο Μαζέ-
πης δέν μπορεί νά της άρνηθί τίποτες. Ο,τι,
δ,τι κι άν του γύρευε ή γυναίκα αυτή,
δέν θά μπορούσε νά της τ' άρνηθί. Νά
σκύψη έμπρός της, όπως δέν έσκυψε καμ-
μιά φορά. Όλα της τά χατήρια. Ο,τιδή-
ποτε διαταγές. Νά του προστάξη δ,τι ήθελε,
άνασηκώνοντας λιγάκι εκείνο τό μπράτσο . . .

Μπαίνουν στην είσοδο του έρειπίου. Μυ-
μίζει κρυφές πλημμύρες, στεκάμενα και πολύ
μεταχειρισμένα νερά. Στο δεύτερο πάτωμα,

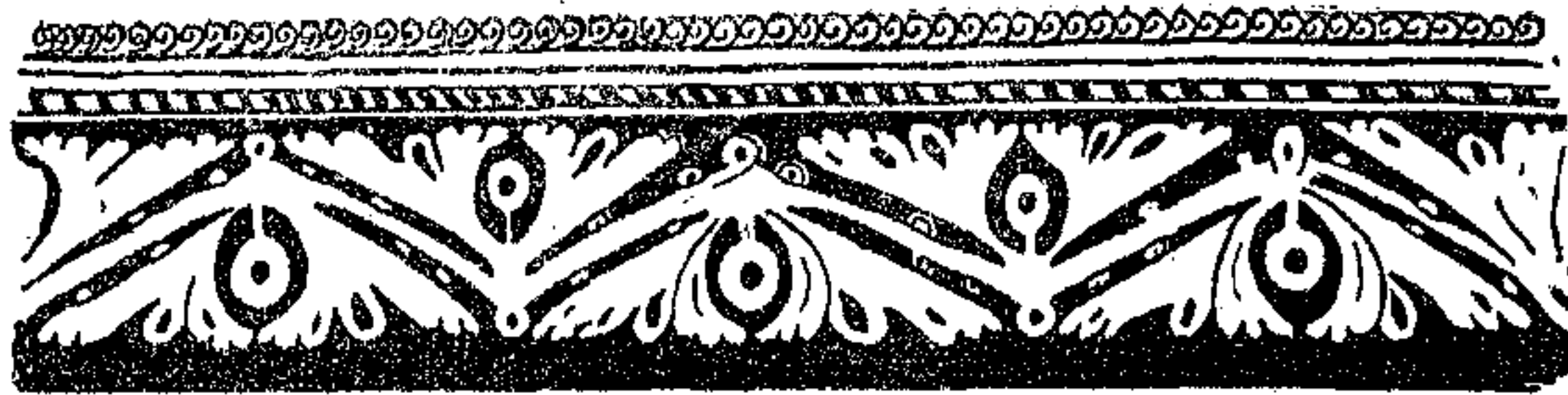
άπό κάποια τρύπα φεύγει τό φωταέριο και
πνίγει τόν άέρα. Στο τρίτο, στην μικρότερη
πόρτα του, ή γριά στέκεται. Άπό μια σα-
κούλα, πού τήν έχει κάτω άπό τή φούστα
της, βγάξει τό κλειδί κι άνοίγει. Άκούεται
ένα τοιτοίρισμα κουζίνας, ή γριά σά νά συ-
νέχεται μέσα στό σκοτεινό διάδρομο : «Ξά-
ρστε, δέν έχουμε μαγεριό . . . κ' ή άνειπιά
μου . . .» Τηγανίζουν ψάρια στό δωμάτιο,
άπ' όπου προβάλλει ή άνειπιά και τούς παίρ-
νει όλους μέσα. Τηγανίζουν ψάρια, τό πα-
ραθυράκι άνοιγμένο, μά τό δωμάτιο μικρό
και διατηρεί τή μυρωδιά άπ' όλα τά ψάρια
πού τηγανίστηκαν στις τέσσερες κόγχες του,
στις τέσσερις εποχές κάθε χρονιάς.

Τόν βάζουν τό Μαζέπη και κάθεται στην
καρέκλα, όπου ήταν ο σιριτολόγος και τό
τηγάκι. Του προσφέρουν ένα κομμάκι πού
μυρίζει όπως κ' ή κάμαρη.

Η άνειπιά δείχνει πιά ήλικιωμένη άπό τή
γριά, μά της διηγείται αυτή τό πάθημα
της, τήν ευγένεια του ξένου κυρίου, και τήν
κοιτάζει π' άκούει, τήν καμαρώνει, ρίχνει
μια ματιά και του Μαζέπη. Τήν καμαρώνει :
αυτή είναι τό καθαυτό κορίτσι του σπιτιού.

Αρχίζει άμέσως ή άνειπιά νά τόν ευχα-
ριστή, του ζητά τ' όνομα, τό επάγγελμά
του, για τούς συγγενείς του. Έξαντλεί τήν
περιέργεια και φέρνει τή ματιά της δεξιά,
στον τοίχο, πάνω στις ύγρασιες της ταπε-
ταρίας, όπου μόλις διακρίνεται ένα στρογ-
γυλό καθρεφτάκι. Άνάβει και τή λάμπα,
άλλά βλέπει τότες καλύτερα τό πρόσωπο του
Μαζέπη, τήν κομψότητα, τήν ολοκαίνουρ-
για φορεσιά του, τις άσπρες του γκέτες,
και γρήγορα γίνεται λιγομίλητη. Σέ λίγο δέ
λέει τίποτες. Τό ίδιο κ' ή θεά.

Ο Μαζέπης φαβάται. Σηκώνεται και τις
άποχαιρετά βιαστικός. Φοβάται. Δέν μπο-
ρεί νά μείνη περισσότερο. Φοβάται πώς θά
κολλήση αυτή τή μυρωδιά, πώς στην ψυχή
του, στην ευγένειά του, στην καλή του πρά-
ξη θ' άπομείνη κάτι άπ' ούτην έδώ τή μυ-
ρωδιά του τηγανιτού ψαριού για πάντα.
Προτιμά εκείνο τό μπράτσο, τό κόκκαλο
σαν των σακάτηδων του πολέμου. Γιατί έμ-
πρός στην δυστυχία θέλει νά στέκη σαν άνθρω-
πος. Με τή φρίκη του άντρα. Όχι σά μάγερας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ (*)

Γ—“ΠΟΙΗΤΗΣ,” “ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗΣ.”

Εἰς τὰς Ἀθήνας, μέχρι καὶ τῶν νεανικῶν μου χρόνων ἀκόμη, ἤμποροῦσε νὰ εἶναι κανεὶς καὶ ποιητής—κατὰ συγκατάθεσιν καὶ αὐτὸ—ἀλλ’ ὄχι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ποιητής. Καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ὅμως, ὁ γράφων στίχους ὄχι σπανίως ἐδέχετο καθ’ ὄδον τὰς προστατευτικὰς ὤψεις σοβαροῦ ἀνθρώπου, πατρικοῦ συνήθως φίλου, μετὰ τοιαύτην περίπου προσφώνησιν, εἰς τόνον ἐνδιαφέροντος, συνυφανθέντος μετὰ συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρῶς ὀπωσθήποτε εἰρωνείας : «Ὑὲ κάνεις, παιδί μου ; Ἐσὺ μεγάλωσες ! γράφεις αὐ ! γράφεις καὶ στίχους, τραγουδάκια ! μπράβο σου, μὰ κάνεις καὶ καμμιὰ δουλειά, μελετᾷς, καταγίνεσαι ; Νὰ μελετᾷς, νὰ κοπιᾷς, ἀλλίως δὲν θὰ πᾶς μπροστά. Χαίρουμαι πού σέ βλέπω καλά, νὰ μοῦ χαιρετᾷς τοὺς δικούς σου . . . » Ἄν τοῦ ἔλεγα «εἶμαι ποιητής», θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ προέβαινα εἰς ὁμολογίαν ὅτι εἶμαι ἄεργος, ἀκηρῶς, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρῶς. Ἡ ἀμαρτία τοῦ ἀδικηθέντος ἀπὸ τοὺς μυθογράφους τζιτζικα. Ὁ κόσμος ἄλλως τε πάντοτε προτιμᾷ τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι μυρμηκία, ἔτσι, κοντὰ στ’ ἄλλα, τοὺς καταπατεῖ καὶ εὐκολώτερα. Τρέχα νὰ πιάσης τὸν τζιτζικα στὸ κλαρί ! . . φεύγει καὶ σοῦ ἀφήνει καὶ ἀναμνηστικὸν τι ὑγρὸν, παρ’ ὄλην τὴν ξεραῖλα τῶν βιωτικῶν του ὄρων.

Ἄνδρες φιλόμουσοι συνησθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνυψώσεως κοινωνικῶς καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς τοῦ ποιητοῦ, λαμβανούσης τῆς ποιήσεως τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν αἱ περὶ τῆς ἑλληνικότητος τοῦ νέου Βασιλείου φυλετικαὶ ἀξιώσεις ἐπέβαλ-

λον. Καὶ ἰδρύθησαν οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοί, διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ὁμιλήσωμεν καὶ τοὺς ὁποίους περιέβαλε στοργικῶς καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἡ κοινωνία, ἰδίως δὲ ἡ πρώτη Βασιλεία.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τὸ νὰ ἀποτολμᾷ τις μετὰ δόσεως ὑπερηφανείας νὰ λέγῃ ὅτι γράφει καὶ στίχους, ὅτι εἶναι δηλ. καὶ ποιητής, συνετέλεσαν πολὺ ἄνδρες, ὁποῖοι λ. χ. ὁ Ραγκαβῆς καὶ ὁ Βλάχος, οἵτινες παρὰ τὰ ἀξιώματα τοῦ ὀπουργοῦ καὶ πρεσβευτοῦ, δὲν ἀπηξίωσαν νὰ γράφουν καὶ νὰ μεταφράζουσι ποιήματα.

Συγχρόνως, ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία ὑπέστη δύο πνευματικὰς, αἰσθητικὰς καὶ καλαισθητικὰς ἰδίως, ἐπεμβάσεις : τὴν χειμαρρῶδη ἔμπνευσιν τῆς Ἑπτανήσου ἀφ’ ἑνός, τὴν ὁποῖαν οἱ καλοὶ ἰταλικὶ χρόνοι εἶχον καταστήσει ὀλόκληρον ποιητικὴν, διὰ νὰ ἀνυψωθῶν μέσῳ τοῦ τοιοῦτου ἀνθοσπαρμένου καὶ προσφόρου ἐδάφους, ὡς οἱ κρίνοι, οἱ καμαρωμένοι τῆς ποιηταί· καὶ ἐξ ἄλλου οἱ ἀπὸ Φαναρίου καὶ διὰ τῶν Ἑγεμονικῶν μεταφυτεύσαντες εἰς Ἀθήνας τὴν γαλλικὴν παράδοσιν, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν, τὰς ὑποκλίσεις καὶ τὴν φρασεολογίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ποιητικότητα.

Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ Φαναριώτισσα τοὺς γαλλικὰς στίχους μετέδιδε συνήθως ὄχι ἀπαγγέλλουσα, ἀλλὰ λαρυγγίζουσα καὶ ἐνίοτε ξελαρυγγίζουσα αὐτοῦς, τῇ συνοδείᾳ τοῦ κλειδοκυμβάλου τῆς, ἐνῶ κάπου κάπου ἐκυκλοφόρει καὶ ἐρωτικὸν ποίημα δι’ αὐτὴν γραφὴν εἰς γαλλικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑλληνικὴν, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῆς διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ τροπαρίου αὐτοῦ μίας μυστικῆς δῆθεν λατρείας.

Ὁ λόγος ἐνταῦθα εἶναι περὶ κοινωνίας ἐν εἰρηνικῇ διατελοῦσης καταστάσει καὶ ὄχι

περὶ τῆς ἐκρύβου καὶ ἐπαναστατικῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ θούριοι εἶναι συμπληρωτικοὶ τῆς πανοπλίας καὶ ἐπαυξητικοὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς φιλοπατρίας ἐνθουσιασμοῦ.

Δὲν θὰ ἦτο ἴσως ἀνάγκη νὰ κατονομάσωμεν τοὺς δύο μεγαλειτέρους φορεῖς τῆς ἐπτανήσιακῆς ἐξ ἑνός καὶ τῆς φαναριωτικῆς ἐξ ἄλλου ποιήσεως, τὸν Ἰρικούπην καὶ τὸν Ραγκαβῆν, οὐδὲ νὰ ἀναλύσωμεν τὸν μετὰ τοῦ βίου καὶ τῶν περιπετειῶν του συνδεόμενον ποιητικὸν ὄγκον τοῦ Σούτσου.

* *

Εἰς τὴν ἀπόθεσιν τῆς εὐνοίας ποιητοῦ καὶ ποιήματος συνετέλεσεν ἡ ἐπὶ τέσσαρας περίπου αἰῶνας καταπνίξασα πᾶσαν ἔμπνευσιν τουρκοκρατία. Ποιητής ἦτο ὁ βιολιτζῆς καὶ τραγουδιστῆς συγχρόνως, ἐπεμβαίνοντος ἐνίοτε καὶ τοῦ λαουτιέρη. Αὐτὸς ἐξυμνοῦσε, εἰς τοὺς γάμους ἰδίως καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις, τὴν εὐμορφίαν τῆς νύφης ἢ τῆς πρώτης τοῦ χοροῦ. Ἐγράψαμεν δὲ κάποτε διὰ τὸν Ἀθηναῖον ἐκεῖνον ποιητὴν καὶ βιολιτζῆν, ὁ ὁποῖος, θελήσας νὰ τραγουδήσῃ καὶ τὸν Ὀδυσσεῦ Ἀνδρίτζον, ἐπανερχόμενον εἰς Ἀθήνας, ἐξυλοκοπήθη ἀπὸ αὐτὸν διὰ τὴν τόλμην πού εἶχε νὰ τὸν τραγουδήσῃ : «σὸ νὰ ἦτον ὁ στρατηγὸς γυναῖκα !»

Μὴ νομίσετε ὅμως, ὅτι ἡ περὶ ποιητοῦ μόνον ὡς τοιοῦτου γνώμη ὑπέστη σημαντικὴν μείωσιν καὶ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμῶν χρόνων. Καὶ εἶναι γνωστὸν τὸ ἀνέκδοτον ὁμογενοῦς θαυμαστοῦ τοῦ Παράσχου—(νὰ ἔνας ποιητῆς ἀποτολμήσας νὰ εἶναι μόνον τοιοῦτος καὶ νὰ τὸ καυχᾶται)—ὅστις, ἐλθὼν ἐπιτηδὲς διὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ, μετὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θαυμασμοῦ του καὶ τῆς σχετικῆς εὐτυχίας του, ἠρώτησεν ἀφελῶς τὸν Παράσχον :

— Καὶ τί ἔργον κάμνετε ;

— Ποιητής !

— Αὐτὸ τὸ γνωρίζω· ἐννοῶ τὸ κύριον ἔργον σας . . .

Καὶ τότε ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν διὰ ἐπαγ-

γελματικοῦ ὄρου πολὺ γνωστοῦ γενομένου, τὸ ὁποῖον ἀπαλλάσσει ἡμᾶς πάσης ἐπαγαλήφειας . . .

Ἀλλὰ μήπως ἔπαυσε νὰ θεωρῆται ὡς μὴ ἐργασία ἡ αἰσθητικὴ παρατήρησις καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐξιχνίασιν τῶν μυστικῶν τῆς γραμμῆς ἀφοσίωσις ; Καὶ ὑπήρξε ξεκαρδιστικώτατος ὁ γέλως ἐκεῖνου, πού τυχὸν ἐβλεπε τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλον διευθυνόμενον πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ὑπὸ φλέγοντα ἥλιον ἢ τουρταριστικὸν ψῦχος, μετὰ τὸν χαρτοφύλακά του καὶ τὸν τεφρόχρουν πέτασσον πού ἀπέκρυπτε ἐνίοτε τὴν ἀπαλλώνειον κεφαλήν του, καὶ τὸν ἠρώτα :

— Γιὰ ποῦ, Περικλῆ ;

— Πηγαίνω νὰ ἐργασθῶ.

— !

Σχετικὸν εἶναι τὸ ζήτημα τοῦ ποῖος πρῶτος, κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν τοὺς τελευταίους, εἶπεν : «Εἶμαι ποιητής !», χωρὶς νὰ γεννήσῃ εἰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ἀκούοντος, ὅτι πρόκειται περὶ ἀέργου καὶ ἐλαφροῦ.

* *

Ὅποια τις ἦτο ἡ πνευματικὴ τροφή, ὑπὸ λογοτεχνικὴν ἔποψιν, τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ἐστερημένην τοῦ βίου τοῦ ἀρματωλοῦ καὶ τοῦ κλέφτη καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ βοσκοῦ, εἶναι ἄλλο καὶ μὲγαλον θέμα.

Διότι βεβαίως οὔτε ὁ θρῆνος τῆς μοιρολογήτρας, οὔτε ἡ σάτιρα τῆς γράας τοῦ Βρυσακίου ἀπετέλουν τὴν τροφήν ταύτην, ἀλλ’ ἐν ἄλλο εἶδος, ὑπέροχον ἀληθῶς, εἰδικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς τοῦ τόπου, δι’ ὠρισμένον ἱστορικὸν καὶ φυλετικὸν λόγον : αἱ Ἀθηναϊκαὶ παραλοαί, τὰ ἔμμετρα δηλ. ἢ μικτὰ παραμύθια—μία πραγματικὴ δόξα τῶν αἰσθητικῶς διανοουμένων Ἀθηναίων.

Ἄλλ’ ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν τάξιν, ἀναγράφοντες τὰ περὶ τῶν ποιητικῶν διαγωνισμῶν, συνδεομένων μετὰ τὴν τόλμην τοῦ νὰ γράψωμεν καὶ δραματικὰ καὶ ἐπικά ἔργα, ἀλλὰ καὶ λυρικὰς συλλογὰς.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Η ΙΣΛΑΝΔΙΚΗ ἢ ΠΡΟΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (*)

Διαιρέσεις τῆς "Εδδας.—Τραγούδια τῶν θεῶν καὶ τραγούδια τῶν ἡρώων.

Ἀπὸ τὸ περιεχόμενό της ἡ "Εδδα διαιρεῖται σὲ δυὸ κυρίως μέρη: α) **τραγούδια τῶν θεῶν** καὶ β) **τραγούδια τῶν ἡρώων**. τὰ τραγούδια τῶν θεῶν πάλι μπορεῖ νὰ ὑποδιαιρεθοῦν σὲ κυρίως **θρησκευτικά** καὶ σὲ **διδασκτικά τραγούδια**. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ξεχωρίζουν οἱ λεγόμενοι **Χρησιμοὶ τῆς Βάλας** (Valans spádim), ἢ καλύτερα **Οἱ δραματισμοὶ μιᾶς μάντισσας**, πού εἶναι πραγματικῶς καὶ τὸ ὑψηλότερο. Κανένα ἄλλο δὲ μπορεῖ νὰ παραβληθῇ μ' αὐτὸ στὸ βάθος τῆς σκέψεως καὶ στῆς ματιᾶς τὴν ἀπεριοριστὴν ἔκταση. Ἡ σοφὴ μάντισσα πού «βλέπει πέρα καὶ γύρω καὶ ἀπάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς κόσμους», διηγεῖται σ' αὐτὸ τὸ ποίημα τὸν θλιβερὸ θρύλο τῆς ὑπάρξεως, ἀπὸ τὴν πρῶτὴ τῆς ἐμφάνισι ὡς τὴν τελικὴ τῆς καταστροφῆς, καὶ τὴν ξαναδημιουργία της, μιά περίληψι δηλαδὴ τῆς ἱστορίας καὶ γενέσεως θεῶν καὶ ἀνθρώπων· καὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτὴν, δραματίζεται «μιά καινούργια γῆ καὶ ἕναν καινούργιον οὐρανόν, ὅπου ἡ δικαιοσύνη θὰ βασιλεύῃ». Ὁ Δανὸς φιλόλογος Rosenberg, καὶ μαζί του καὶ ὁ Σουηδὸς Lundstort, διατείνονται ὅτι τῆς Βάλας αὐτῆς ἡ σκέψις σ' αὐτὸ τὸ ποίημα φτάνει τόσο ψηλά, ὥστε «ἀγγίζει τὶς ὑπερτάτες κορυφὰς τῆς ὑπάρξεως», μολονόπου οἱ δραματισμοὶ τῆς αὐτοῦ εἶναι πάντα ντυμένοι στὸν μισοσκότεινον πέπλο τοῦ μύθου.

Ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες στροφές, μεταφρασμένες κατὰ περισσότερο ἀπὸ πιστά, μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ κρίνῃ ἀνεπηρέαστα τὴν ποιητικὴν ἀξία τῶν «Χρησιμῶν τῆς

Βάλας». Ὅπως καὶ ὅλη ἡ "Εδδα, καὶ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρὰς στροφές, μὲ ὄχτῶ συνήθως μικροὺς πεντασύλλαβους στίχους ἢ καθεμιά, χωρὶς ὁμοιοκαταληξία καὶ μὲ τὴ λεγόμενη **ρίμα τῶν ψηφίων** (bokstaosrim). Δυὸ-τρεις δηλαδὴ λέξεις, πού τονίζονται κάπως περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες, ἀρχίζουν μὲ τὸ ἴδιο ψηφίον, πού πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνο καὶ ὄχι φωνῆεν· στὴ μετάφρασι ἐκράτησα τὸν πεντασύλλαβο, γιὰ νὰ εἶμαι ἀκόμα κοντήτερα στὸ πρωτότυπο :

(Κείμενα Lundstort καὶ Ekiroman)

ΟΙ ΧΡΗΣΜΟΙ ΤΗΣ ΒΑΛΑΣ

1. Ἀκοῦστε μ' οὔλοι,
γενιές τρισάγιες,
μικροί, μεγάλοι
γιοὶ σεις τοῦ Χάιμντελ
πού μὲ ρωτᾶτε
τοῦ Θεοῦ τὰ ἔργα·
ν' ἀνιστορήσω
τοὺς παλιούς θρύλους
ἄσους θυμᾶμαι.
2. Γιγάντες ἦταν
ἢ πρῶτῃ γέννα,
αὐτοὶ καὶ ἐμένα
μ' ἔχουν γεννήσει
κόσμους θυμᾶμαι
ἐγγιά, παιδιὰ μου,
δεντρὰ καλύχρωνα
πρῶτοῦ τῆς γῆς μας
τὸ βαθυρρίζωτο
δεντρὸ φυτρώσι.
3. Στὴν πρῶτῃ αὐγοῦλα
τοῦ καιροῦ, πρῶτος
ὁ Ὑμερ Ζοῦσε·
ἄρια ἀκρογιάλια
στειριές, κελάγη
καὶ ἀπαλὸ κῆμα
δὲν ἦταν, οὔτε

γῆς καὶ οὐρανό· χάος
ἔχασκε μαῦρο
καὶ οὔτε πρασίνιζε
γρασιδάκι.

4. Πρῶτοῦ τῆ γῆ μας
τοῦ Μηνόρ τ' ἀγόρια
τῆνε σηκώσουν
μέσ' ἀπ' τὸ κῆμα
καὶ ἀπάνω χτίσουν
τ' ὄμορφο Μίντγκορντ
καὶ ἡ χάρις τοῦ ἡλίου
τὸ βραχοτόπι
μὲ πρασινάδες
χιλιοστολίση.

5. Μὲ τὸ δεξιὸ του
τὸ χέρι, ὁ ἡλιος
τὸ νοτιὰ ἀρκάζει
πού τὸ φεγγάρι
συντροφιὰ τόχει,
στ' οὐρανοῦ πέρα
τὴν ἀχρωμὴ ἀκρῆ
οὔτε καὶ ἐκβίνος
τὸ σπιτικό του,
τόξερε ὁ ἔρμος
οὔτε καὶ ἐτοῦτο
τὴ δύναμὴ του
οὔτε τ' ἀστέρια
ξέραν τὰ δόλια
τί νὰ φωτίσουν.

6. Οἱ δυνατοὶ μας
καὶ ἅγιοι θεοὶ μας
καθίσαν τότε
στοὺς ἄριους θρόνους
καὶ ἐκάναν ὅλοι
κριντές μεγάλοι
ἱερὰ συμβούλια·
καὶ ὀνοματίσαν
νύχτα καὶ μέρα
τὴ χαραυγοῦλα
τὸ λιόγεμα τῆς
τὸ θαμπὸ βράδυ
τοῦ καιροῦ μέτρα.

7. Καὶ ἀνταρωθῆκαν
στὴν Ἰνταβάλλη
καὶ ἐμαστορέψαν
βωμούς καὶ σπιτία
τὴ δύναμὴ τους
σὰ θεοὶ χαιρόνταν
καὶ σιδεράδικα
ἀκόμα χτίσαν
καὶ ἀπὸ χρυσάφι
στολίδια ἐχύσαν
καὶ ἐσφυροκόπησαν
ἐργαλεῖα.

8. Χαρὰ γιομάτοι
στὸν κῆπο ἐπαίξαν
πλημυρισμένοι
ἀπ' τὸ χρυσάφι...

9/17. Καὶ ἀπὸ κοντὰ τους
γεροὶ καὶ ὄραϊοι
τρεις θεοὶ κανῆνε
καὶ πᾶν στὸ Μίντγκορντ
καὶ ἐκείδ' ἀβρίσκουν
κάτου στὸ χῶμα
τὸν Ἄσκ, τὴν Ἐμπλα
δυὸ καλιοκόρμα.

10/8. Χῶρις ψυχὴ ἦταν
καὶ χῶρις γνώσι
καὶ δέχως αἷμα
καὶ ἀγάνθιστο εἶχαν
καὶ ἀχρωμὸ δέρμα.
Ὁ Οὐντάν τοὺς δίνει
ψυχὴ καὶ ὁ Χένερ
τὸ λογικό τους
τοὺς δίνει ὁ Λούντορ
καὶ ὄριανθισμένο
στὸ δέρμα χῶμα.

15. Πές μου, θυμᾶσαι
τὸν πρῶτο-πρῶτο
φρόνο στὸν κόσμῳ ;
Μὲ τὸ κοντάρι
ὅταν σκοτώσαν
τὴ Γκούλβεγκ τότες
ἐκαὶ στοῦ Ὑψίστου
μπροστά τὸ θρόνο
καὶ τὴν ἐκάψαν
τρεις φῶρες τ' ἦταν
τριγεννημένη.

16. Ὁ Οὐντάν πρῶτος
ἔρριξε τότες
τὴν κονταριά του
καὶ ἔγιγε ὁ πρῶτος
φρόνος στὸν κόσμῳ
τοῦ κάστρου τοῦ Ἄσα
τὰ τεύχη ἐπέσαν
καὶ οἱ πόλεμαχοὶ
Βάνερ χυθῆκαν
σ' οὔλο τὸν κάμπο.

20/23. Εἶδα Βάλκῶριες
πέρα ἀπ' ἀλάργα
ν' ἀργαζυγόνουν
ἔτοιμες πάντα
νὰ λιγοστέψουν
τὰ καλλημέρια·
ἡ Σκούλντ κρατώντας
τ' ὄριον σκουτᾶρι
ἡ Σκούγκολ δευτέρη,
Γκούγ, Χίλντ καὶ ἡ Γκόντουλ
καὶ ἡ Γκείρσκουγκουλ
αὐτὲς εἶν' ὅλες
τοῦ Χέριαν Βάγιες
ἔτοιμες δίπλα
στ' ἀλόγατά τους
ὅπου πολέμοι
στὴ γῆ νὰ τρέξουν.

24/31. Εἶδα τοῦ Μπάλντεορ
τοῦ ματωμένου

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο, καὶ τέλος.

παιδιοῦ τοῦ Οἰνταν
τὴν κρυφὴ μαίτρα
μέσ' στὸ λιβάδι
βεργολιγιστὰν
τρισομορφότατο
μήλου κλωνιάρι.

35/44. Κι' ὁ Γ'άριμ ὁ σκύλος
μπροστά στὴν τρύπα
τῆς Γκνούπα Χώλα
ἀγρία γαβγίζει
τοὺς ὄσοι πάνε
στὸν κάτω κόσμο.

27/37. Στῆς ξεστῆς βροῦσης
τις ἀγριες πέτρες
ἀλυσσομένους
βρίσκει ὁ Λόκε
— ψεύτης, προδοτής —,
δίπλα του ἡ Σίγκουν
καρδιοκαμμένη
τὸ σαστικό της
θροεῖ καὶ κλαίει,
τὸ ξέρετε, γιὰ ὄχι ;

Πόσα δὲν ξέρω
καὶ τί δὲ βλέπω
μέσ' στὴν ἀντάρα
θαμπὴ ποῦ κρύβει
τὴ στεγνὴ μάχη
— ποῦ ὁ κόσμος τοῦτος
τέλος θὰ πάρη
καὶ θεοὶ ἀκόμα
πολλοὶ θὰ σβήσουν.

29/38. Μακριὰ ἀπ' τὸν ἥλιο
κάμιο ἀκραγιάλι
ἔρημο κι' ἀραχλο
οἱ πεθαμένοι
ἔχουνε σπῖτι,
μ' ἀνοιχτὴ πόρτα
στὸ βοριά πάνω.
Φαρμάκι στάζει
ἢ παρασιὰ του
φίδια γυρίζουν
σ' ὄλους τοὺς τοίχους.

36/45. Ἀδέρφια θύρθουν
μαζὶ στὰ χέρια
κι' ἀδερφοπαῖδια
στὸ αἷμα τους μέσα
χέρια θὰ βάψουν,
φιλίες κι' ὄρκους
θὰν τοὺς πατήσουν.

==/46. Ἀλλάζει ὁ κόσμος,
δύσκολα χρόνια
λυσσομαχάει
ἢ ἀχορτασιὰ
κονταροχρόνια
καὶ σπαθοχρόνια
σκουτάρια σπάζουν
τοῦ φόνου χρόνια
καὶ τῆς σφαγῆς
— γιὰ λύκους χρόνια. —
"Ὅλη ἡ γῆς σειάται
ξεθεμελιώνεται"
ὄλλος ὁ κόσμος
Ἐλεος δὲν ἔχει
ψυχὴ καμμία
γι' ἄλλη ψυχὴ.

30/39. Σ' αἱμάτων βούρκους
τσαλαβουτᾶνε
ἐκεῖ οἱ φρονιάδες
κι' αὐτοὶ ποῦ πῆραν
ψεύτικους ὄρκους
κι' ὄσοι τοῦ φίλου
τ' ὄμορφο ταῖρι
κρυφὰ μὲ λόγια
τὸ ξεγελᾶνε
κι' ὁ λύκος Νίντεγκ
ὁ γιὸς τοῦ Λόκε
τοὺς κοματιάζει,
τὸ ξέρετε γιὰ ὄχι ;

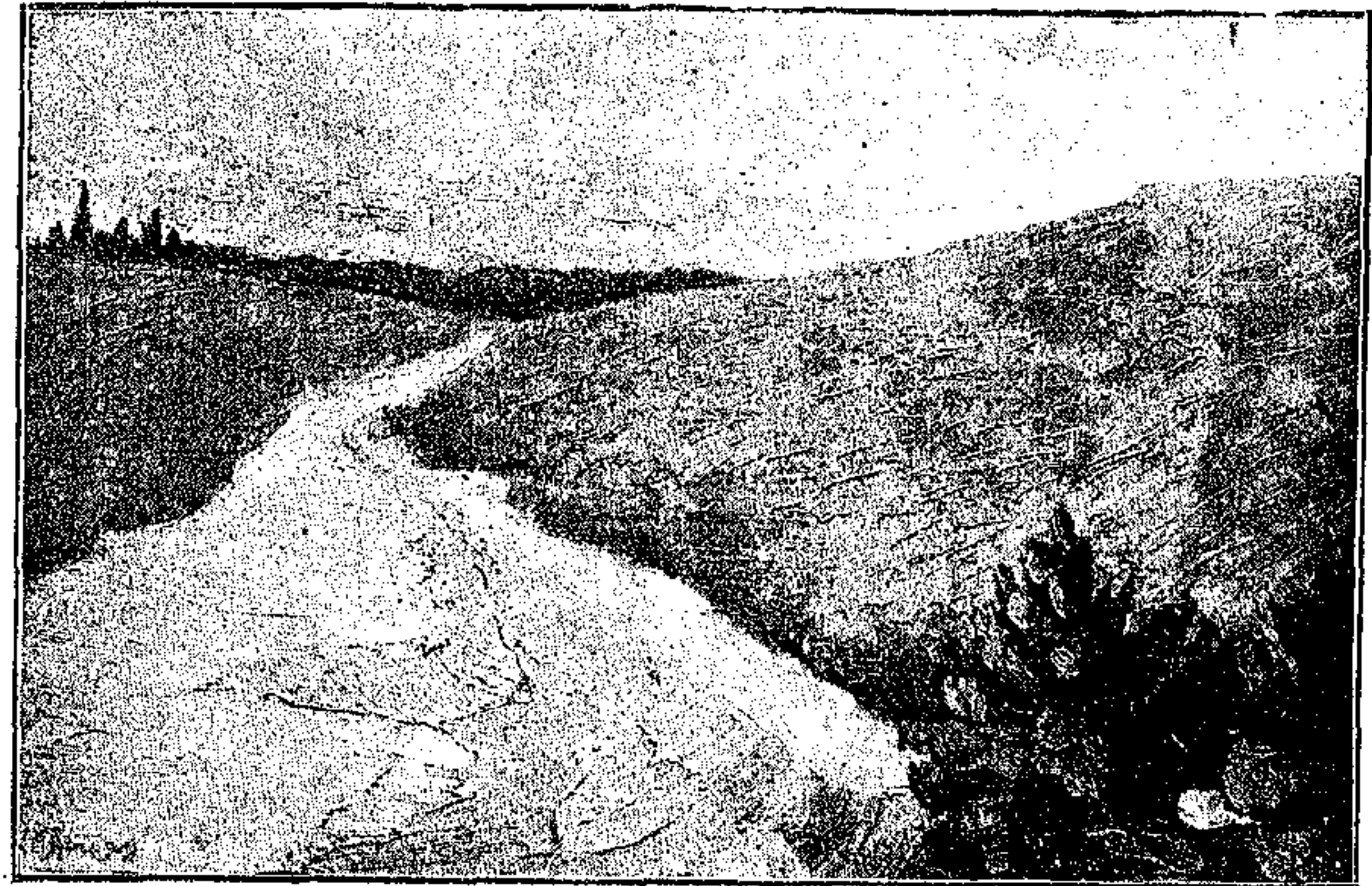
Στὸ ὕφος αὐτό, ἔτσι ἀπλά, στεγνὰ, προ-
φητικά, ἐξακολουθεῖ τὸ τραγοῦδι, συνυφα-
νοντας ὅλες τις λεπτομέρειες τῆς Σκανδι-
ναβικῆς μυθολογίας, τοῦ πολέμου τῶν θεῶν
μὲ τις κακὲς δυνάμεις, τοῦ χαλασμοῦ καὶ
τῆς ξαναδημιουργίας τοῦ κόσμου.

* * *

Ἀπὸ τὰ διδακτικὰ ποιήματα ποῦ ἀνέ-
φερα παραπάνω, ξεχωρίζει τὸ *Χάβαμελ*,
δηλαδὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐὶ ποῖημα
αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορες σκέψεις
καὶ κανόνες γιὰ τὴ ζωὴ, χωρὶς ἐξωτερικὴ
ἐνότητα, πρᾶγμα ποῦ φανερώνει τὴν πο-
λύμερη προάλευση των. Μπορεῖ μάλιστα
κάνει νὰ εἰπῇ ὅτι κάποιος ἠθικολόγος τῆς
ἐποχῆς, ἐμάζεψε ἀπὸ διάφορα ποιήματα ὅ,τι

33/42. Πάνω στὸ βράχο
παίζει τὴν ἀρπα
φῶς ὄλος ὁ Ἐγκντερ
φρουρός πάντ' ἀγρυπνος
τῶν γιγάντων.
Κι' ἀπάνωθ' ἐκεῖ
στὸ δέντρο ποῦ εἶναι
γιὰ τὴν κρεμύλα,
ὁ πετεινὸς ποῦ
τὸν λένε Φυιάλαρ
τοῦ τραγοῦδαί.

31/43 Κι' ὁ Γκούλκαμ πάλι
μέσ' στὴ Βαλχάλλα
τοὺς ἀντρεωμένους
— ὄσοι στὸν πόλεμον
σκοτωθῆκαν —
ξανά ξυπνάει.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΛΥΤΡΑΣ

ΑΤΤΙΚΗ

νόμισε αὐτὸς καλὸ, καὶ τ' ἀράδιασε ἔτσι,
σύμφωνα μὲ τὴ δική του τὴν ἀντίληψη.

Ὅπως καὶ κάθε διδακτικὸ σύνθεμα, δὲ
μπορεῖ κι' αὐτὸ τὸ ποῖημα νὰ κρατηθῇ
πάντα μέσα σὲ καθαρὰ ποιητικὴ ἀτμο-
σφαῖρα, καὶ πολλὲς φορές μάλιστα χάνεται
ἐντελῶς ἢ ποίησις ἀπὸ τις καλοσιόχαστες
αὐτὲς, μὰ καὶ πάρα πολὺ σαιφὲς καὶ ψυ-
χρότατες στὴν ἔκφραση συμβουλὲς καὶ
γνώμες. Μερικοὶ κριτικοὶ εἶναι τῆς γνώμης
ὅτι ἡ ποιητικὴ ἀξία τοῦ Χάβαμελ, βρι-
σκεται στὸν βασικὸ της τόνο, στὸ κύριο
μοτίβο, *στὴ βαθύτατα ἀπαισιόδοξη καὶ
πεσομιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς*, ἐνῶ
καμιά φορὰ φθάνει σὲ μιὰ τόσο ὑπολογι-
σμένη ἠθικὴ κι' ἄλλοτε σὲ μιὰ ἀληθινὰ
ἀξιοθαύμαστη ἐγκαρτέωση ἢ σ' ἓνα ἀξιο-
πρεπὲς παράπονο. Ἐλεοσπάντων διαβάστε
καὶ μόνοι σας μερικὲς στροφὲς καὶ κρίνετε :

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΥΨΙΣΤΟΥ

1. Σὲ κάθε κατῶφλι, προτοῦ τὸ διασκελί-
σης, ρίξε τὸ μάτι σου τριγύρω καὶ κοίταξέ τα
ὅλα προσεχτικά, γιὰτὶ δὲν ξέρεις, ἂ δὲν εὖρης
μέσω κανέναν ἔχτρο καθησμένο.

6. Τῆς ψυχῆς σου τίς χάρες μὴν τίς βγά-
ξεις στὸ παζάρι καὶ πάντα πρόσσεχε τὸν ἑαυτὸ
σου. Τοῦ προσεχτικοῦ καὶ λιγομίλητου καλε-
σμένου πολὺ σπάνια τοῦ τυχαίνει κακὸ.

7. Ὁ μυαλωμένος δταν τὸν καλέσουν γὰ
πάη σὲ τραπέζι, δὲ μιλάει, παρὰ στηλόνει τὸ
αὐτὶ του κι' ἀκονίζει τὴ ματιὰ του.

17. Ὁ ἡλίθιος μονάχα κάθεται καὶ χάσκει
κι' ἀρχίζει τὴν ψιλοκουβέντα καὶ μ' ἓνα πο-
τῆρι ἔχει κιάλας μεθῆσει, κι' ἡ ψυχὴ του ὀ-
λόκληρη στέκεται ἠορθάνοιχτη.

19. Μὴν ἀστειέβασαι στὸ ποτῆρι, μόνο πίνε
μὲ μέτρο καὶ ἢ λέγε εὐγενικὰ λόγια, ἢ σῶπα.
Κανέναν δὲ θὰ σὲ κατηγορήσει ὅτι κουμαντιέ-
ρεις τὸν ἑαυτὸ σου κι' ὅτι νωρὶς φεύγεις γὰ
κοιμηθῆς.

30. Τὸν φαγὰ τὸν ρεζιλαίνει ἡ κοιλιά του, ἦ-
ταν βρεθῆ μέσα σὲ γνωστικὸς ἀνθρώπους. Τὰ
ζωντανὰ ξέρουν ποτε θὰ πάψουν τὴ βοσκὴ,
μόνο οἱ ἀνθρώποι δὲν ξέρουν τὸ μέτρο τῆς
κοιλιάς των.

21. Ὁ ἀνήξερος κι' ἀκάτεχος σὲ κάθε ἀν-
θρώπο ποῦ τοῦ χαμογελάει, βλέπει ἓνα φίλο
κι' δταν πάη στὴ σύναξη θέλει νὰ μιλήσῃ αὐ-
τὸς πρώτος.

26. Ὁ ἀνήξερος κι' ἀμάθευτος θαρρεῖ ὅτι
τὰ ξέρει ὅλα καὶ δὲν καταλαβαίνει ὅτι κανεὶς

δὲν τὸ ξέροι τὸ ἴδιον αὐτὸς δὲν νιώθει τίποτα, πρῶτον ἀνοίξει ὁ ἴδιος τὸ στόμα του.

86. Μία φτωχὴ καλύβα εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὸ τίποτα. Καθένας εἶναι ἀρέντης στὸ σπῆτι του. Κάλλιο δυὸ γίδια καὶ μία ἀχρσοσκηπὴ, παρὰ νὰ ζητιανέβεις ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα.

87. Μὴν τὸ παραδένης σφιχτὰ τὸ πουγγί σου. Ἄρματα καὶ ρούχα ἄς χαρίζουν οἱ φίλοι μεταξὺ τους. Πάντα τὴ φίλιον τὴν κρατᾶν πῶς πολὺ τὰ δῶρα.

88. Μὲ τοῦ φίλου σου τὸ φίλο γάσαι φίλος, μὲ τοῦ ὀχτροῦ σου ποτέ.

87. Τὸ κάθε ξύλο στὴν πυρσομιὰ ἀνάβει ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ φλόγα θρέφει τὴ φλόγα. Ὁ ἀνθρώπος μιλώντας μὲ τοὺς ἀνθρώπους πληθαίνει τὴ γνώση του. Ὁ μονάρχης χαλάει ὁ ἴδιος τὸ μυαλό του.

81. Τὴ δύναμή σου μεταχειρίσου τὴν πάντα μὲ μέτρο. Μέσα σὲ πολλὰ παλληκάρια καθένος μαθαίνει ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς πῶς παλληκάρι ἀπὸ ὅλους.

68—70. Δὲν ὑπάρχει πῶς μεγάλο καλὸ ἀπὸ τὴν ὑγεία. Ὁ ἀρρωστος εἶναι καταραμένος. Κι' ὁ ζωντανὸς περνᾶει πῶς καλὰ ἀπὸ τὸν πεθαμένο.

II

77. Στοῦ κοριτσοῦ τὰ λόγια μὴν πιστέψης ποτέ, οὔτε καὶ σ' ὅτι σοῦ εἰποῦν οἱ γυναῖκες, γιατί ρόδα πῶς γυρίζει εἰς τὴν καρδιά τους κι' ἡ ἀνεγνωμιὰ φωλιάζει μὲς στὰ στήθια τους.

80. Κανένας σωστὸς ἄντρας δὲν κατακρίνει τὸν ἄλλον γιὰ τὴν ἀγάπη. Πόσοι γνωστικοὶ δὲν πιάστηκαν στὴς ὁμορφιάς τὰ δίχτια.

81. Καὶ τὸν πῶς σοφὸ μὴν πορεὶ νὰ τὸν κόνη τρελὸ ἢ παντοδύναμη ἀγάπη.

82. Αὐτὸ τόμαθα κι' ὁ ἴδιος ὅταν κρυμμένος μὲς στὴν καλαμιὰ, ἀσάλευτος κι' ἀμίλητος, περριμένα τὴν εὐτυχία μου. Ἀγαπημένη σὰν τὴ ζωὴ μου ἦταν ἡ βεργολυγερὴ ἢ καλὴ μου καὶ ὁμως δὲν ἐγένε ποτὲ γυναῖκα μου.

III

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΕΡΑΤΗ

(Loddfafuer).

98. Ἄκου, Loddfafuer, τί θὰ σοῦ εἰπῶ, ἂν θές νὰ σοῦ βγῆ σὲ καλὸ τὸ στρατοκόπι :

Ποτὲ σου μὴν ἀπογέλης δίπλα σὲ γυναῖκα πῶς ξέροι μάγια κι' οὔτε νὰ τὴν ἀφήσης νὰ σ' ἀγκαλιάσει.

Ποτὲ σου μὴν ἀνοίξης τὴν καρδιά σου σὲ γυναῖκα πῶς τὴν ξεγέλασες ἀπὸ ἄλλον ἄντρα.

Ἄν δὲ γυμνὸς καλὰ τὸ βουργιάλι σου, μὴν ξεκινήσης γιὰ μακρινὸ ταξίδι πάνω ἀπὸ βουνὰ καὶ θάλασσες.

Εἶδα πολλὰς φορὰς τὰ λόγια τῆς κακίας γυ-

ναῖκας νὰ πληγώσουν βαθιὰ τὸν ἄντρα κι' ἡ ψεύτικὴ τῆς γλώσσα νὰ τοῦ πάρῃ τὴ ζωὴ, ἂν καὶ τίποτα δὲν ἦταν ἀλήθεια.

Ἄν ἔχης φίλο καρδιακὸ, συχνὰ νὰ τονὲ βρῆσαι. Μαυραγκαθιὲς κι' ἀφάνες πῆχη γεμίζει ἢ δημοσιὰ ἢ ἔρημη, πῶς δὲν τὴν περνᾶει κανεὶς.

Ἄν θέλῃς μ' ἓνα κορίτσι νὰ τοῦ καρδίης τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν καρδιά, δόσε τῆς τίς πῶς ἁμορφες ὑποσχέσεις καὶ κράτησε καλὰ ὅ,τι ὑποσχέθηκες. Τὴν εὐτυχία του δὲν βαριέται γρήγορα κανεὶς.

Κακίαι καὶ καλοσύνας ἀνακατωμένες εἶναι ξέχειλο τὸ κουφάρι τοῦ ἀνθρώπου. Κι' ὁ πῶς καλὸς ἄντρας στήνει κάπου-κάπου τ' αὐτὴ του στῆς κακίας τὰ λόγια, κι' ἀπὸ τὸν πῶς χειρότερο καμμιά φορὰ μὴν πορεὶ νὰ ἰδῆς καλὸ.

V

Οἱ τρεῖς στροφές πῶς θὰ διαβάσετε τώρα εἶναι σχετικὲς μὲ τὸ θεληματικὸ μαρτύριο τοῦ θεοῦ Οὐντέν, πῶς τὸν ἀνάφερα καὶ προτῆτερα. Γιὰ νὰ μάθῃ τίς «ροῦνες», δηλαδή τὰ γράμματα ὁ θεὸς Οὐντέν, ὁ πατέρας τῶν ὅλων, καὶ μὲ τὰ γράμματα νὰ κατακτήσῃ ὁλόκληρη τὴ μυστικὴ σοφία, ἐθυσιάστηκε μόνος του κι' ἐκρεμάστηκε στὸ δέντρο τοῦ κόσμου κι' ἐπληρώθηκε μὲ τὸ κοντάρι του :

1. Ἐννιά νύχτες ἔμεινα κρεμασμένος στὸ δέντρο πῶς τόδεραν οἱ ἀνέμοι, θυσιάζοντας τὸν ἑαυτὸ μου στὸν ἑαυτὸ μου.

2. Ψωμάκι κανέναν δὲ μούφερε, οὔτε κέρασ νὰ μὲ ξεδιψᾷ, κι' ὅλο ἢ ματιὰ μου ἔφαχνε, ὡς πῶς βαρυστενάξαντας ἀρπαξὴ τίς ροῦνες καὶ σωριάστηκα ξανά στὴ γῆς.

3. Κι' ἀπὸ τότες ἀρχισα μὲ δύναμη καὶ γνώση νὰ μεγαλώνω καὶ νὰ νοιώθω τὴν ὑγεία μου κι' ἀπὸ τὰ λόγια γεννοῦσα καινούργια λόγια κι' ἀπὸ τὰ ἔργα καινούργια ἔργα.

* *

Γιὰ νὰ κλείσω τὸν κύκλο τῶν τραγουδιῶν τῶν θεῶν, θὰ προσθέσω ἀκόμα δυὸ λόγια γιὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Βαπτροῦντερο τοῦ γίγαντα, πῶς ἔχει σωθῆ σχεδὸν ὅπως ἀρχικῶς ἐγράφητε καὶ θεωρεῖται ὡς τὸ καλύτερο παράδειγμα τῆς ἰσλανδικῆς ποιήσεως.

Ὁ ἀκούρατος θεὸς ὁ Οὐντέν, πῶς ἐνοίωσε καλὰ ὅτι ἡ μάθησις εἶναι δύναμη κι' ἐπίστεψεν ὅτι, ἂν οἱ θεοὶ θέλουν τελειωτικὰ νὰ νικήσουν στὴν ὀριστικὴ μάχη τοῦ κόσμου, θὰ τὸ κατορθώσουν μὲ τὴν ὑπεροχὴ τους στὴ μάθησις, ἀποφασίζε νὰ πᾶν νὰ βρῆ ὄχι τὸν πῶς δυνατὸ, ἀλλὰ τὸν

πῶς σοφὸ ἀπὸ ὅλους τοὺς γίγαντες, τὸν Βαπτροῦντερο, καὶ μὲ τὴ δύναμη τοῦ λόγου νὰ νικήσῃ αὐτὸν τὸν μεγαλύτερο του ἐχθρό. Γιατὶ ἂν οἱ γίγαντες ἦσαν καὶ γίγαντες στὴ σκέψη, τότε οἱ θεοὶ ἦσαν νικημένοι ὀριστικὰ κι' ἡ ἦττα τῶν δὲν ἦταν παρὰ ζήτημα χρόνου. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ φάντο δίνει τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον σ' αὐτὸ τὸ δραματικὸ ποίημα. Οἱ δυὸ ἀντίμαχοι τῆς γνώμης κάθονται εἰρωνικὰ στοῦ σοφοῦ γίγαντα τὸ σπῆτι κι' ἀρχίζουν τὴ συζήτησι, οἱ ἐρωτήσεις κι' οἱ ἀπαντήσεις σταυρόνονται σὰ λεπίδες σπαθιῶν κι' ὁ Βαπτροῦντερο φανερόνει τόση σοφία, ὡστε ἀπελπισμένος ὁ Οὐντέν φωνάζει : «Ὅλα τὰ ξέρεις, γίγαντα!». Ὁ θεὸς ὁμως πρόπει νὰ νικήσῃ : γι' αὐτὸ καὶ στὸ τέλος τοῦ παρουσιάζει μιὰ ἐρώτησι πῶς ξέροι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲ μὴν πορεὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ τὸν ρωτᾶει δηλαδή, τί εἶπε τοῦ γιοῦ του τοῦ Μπάλντερο στὸ αὐτὸ πρῶτον τὸν στείλῃ νὰ θυσιάσῃ. Καὶ σ' αὐτὸ ὁ γίγας δὲν ξέροι τί ν' ἀπαντήσῃ κι' ἔτσι ἡ νίκη μένει τοῦ θεοῦ.

* *

Ἀπὸ ὅλην αὐτὴ τὴ σειρά τῶν τραγουδιῶν βγαίνει ἡ πολυσύνθετη εἰκόνα τῆς Βαλχάλλας, τοῦ Ὀλύμπου τῶν Γερμανοσκανδιναβῶν καθὼς κι' ἡ μυθολογία τῶν ὁλόκληρη. Στὴν ἀρχὴ τοῦ καιροῦ ἦταν δυὸ κόσμοι. Ὁ ἓνας λεγόταν Μούσπελσχεμ κι' ἦταν μακριὰ κατὰ τὸ νοτιὰ κι' ἦταν τῆς φωτιᾶς ὁ κόσμος. Στὰ σύνορά του στεκόταν φύλακας ἀγρυπνὸς ὁ Σούρι, μὲ τὸ πύρινό του σπαθὶ στὸ χέρι. Ὁ δεύτερος κόσμος λεγόταν Νίφελσχεμ, κι' ἦταν ψηλὰ κατὰ τὸ βοριὰ κι' ἦταν ὁ κόσμος τῆς παγωνιάς καὶ τοῦ σκοταδιοῦ στὴ μέση του ἦταν ἓνα πηγάδι ὅπου ὁ δράκοντας ὁ Νίντχεγκ κατοικοῦσε. Τὰ τοιχώματα τοῦ πηγαδιοῦ ἦταν ἀπὸ πλεγμένα ἰρίδια πῶς φτούσανε τὸ φαρμάκι τους ἔξω ἀπὸ τὸ πηγάδι. Ἀνάμεσα δὲ στοὺς δυὸ κόσμους βρισκόταν ἓνα τεράστιο βάραιθρο, ἄβυσσος σωστή, πῶς λεγόταν Γκινούγκαγκαπ' ἐκεῖ, τὸ ποτάμι ἀπὸ τὰ παγωμένα φαρμάκια πῶς βγαίναν ἀπὸ τὸ Νίφελσχεμ, ἀνταμονότουσαν μὲ τίς σπῆδες πῶς πεταγόντουσαν ἀπὸ τὸ Μούσπελσχεμ. Ἀπὸ τὸ ἀντάμωμα αὐτὸ ἐβγήκε ὁ κακὸς, ἀγέννητος καὶ ἀναρχὸς γίγαντας, ὁ Ὑμερ,

πῶς ἐγέννητε ὁλόκληρη γενιὰ ἀπὸ ὁμοίους κακοὺς γίγαντες. Ἀκόμα ὁμως οὔτε γῆς οὔτε οὐρανὸς ὑπῆρχαν.

Μαζὶ μὲ τὸν γίγαντα τὸν Ὑμερ γεννήθηκε κι' ἡ γυναῖκα ἡ Ἀντχούμλα, κι' ἀπὸ τὸ γιὸ τῆς τὸν ὁμορφο καὶ καλὸ, ἐπιώπιτηκαν οἱ τρεῖς θεοὶ, Οὐντέν, Βίλε καὶ Βέ. αὐτοὶ ἐσκώτωσαν τὸν γίγαντα Ὑμερ καὶ στὸ αἷμα του ἐπνιξαν ὅλη τὴ γίγαντογενιὰ, ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ πῶς ἐγλύτωσαν, κι' ἔβγαλαν νεώτερη γενιὰ γιγάντων. Οἱ θεοὶ ἐκουβάλησαν τὸ σῶμα τοῦ Ὑμερ στὴ Γκινούγκαγκαπ, —στὸ Χάος δηλαδή— κι' ἐπλασαν ἀπὸ αὐτὸ τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ. Στὴ μέση τῆς γῆς ἔχτισαν τὸ κάστρο τὸ Μίντκορντ, γιὰ προφύλαξη ἀπὸ τοὺς γίγαντες. Ὑστερα ξεχώρισαν τὴ νύχτα καὶ τὴν ἡμέρα, ἐπλασαν τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι ἀπὸ τίς σπῆδες τοῦ Μούσπελσχεμ καὶ τοὺς ὡρισαν νὰ ταξιδέβουν κάθε μερόνυχτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ. Καὶ στὸ τέλος, μιὰ μέρα, κάτω στ' ἀκρογιάλι, ὁ Οὐντέν μὲ δυὸ ἄλλους θεοὺς, ἀπὸ δυὸ δέντρα ἐπλασαν τοὺς πρῶτους ἀνθρώπους, τὸν Ἀσκ καὶ τὴν Ἐμπα.

Οἱ θεοὶ διοικοῦσαν καὶ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἡ δύναμή των δὲν ἦταν ἀπεριόριστη ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ σκίβουν κι' αὐτοὶ μὴν πορεὶ στὸ Πεπρωμένο, πῶς εἶχε μοιραστῆ τὴ δύναμη μὲ τὸν Οὐντέν, μὲ εἶχε κρατήσῃ τὸ μεγαλύτερο κομμάτι. Θεὸς τοῦ πεπρωμένου ἦταν οἱ τρεῖς Νόργες (Μοῖρες), ἡ Οὐρντ, ἡ Βέρνταντε καὶ ἡ Σκούλντ. Καθισμένες κάτω ἀπὸ τὸ αἰώνια πράσινο δέντρο Ὑγαντρασίλ, κοντὰ στὴν ἱερὴ πηγὴ τῆς Οὐρντ, τὸ πότιζαν τὸ δέντρο ἐσυμβόλιζε τὸν κόσμον, πῶς οἱ Μοῖρες τὸν εἶχαν στὴν ἐξουσία των.

Τὸ δέντρο Ὑγαντρασίλ εἶχε τρεῖς ρίζες πελώριες ἢ μιὰ του ρίζα ἔφτανε στὸ Νίφελσχεμ, ἡ δευτέρη στοὺς γίγαντες κι' ἡ τρίτη στοὺς θεοὺς. Σὲ κάθε ρίζα ἀντιστοιχοῦσε καὶ μιὰ πηγὴ. Κάτω ἀπὸ τὴν ρίζα τῆς Νίφελσχεμ ἦταν ἡ βρύση τοῦ δράκου Νίντχεγκ. Κάτω ἀπὸ τὴν ἄλλη πῶς ἔφτανε στοὺς γίγαντες ἦταν ἡ πηγὴ τῆς σοφίας. Αὐτὴ ἀνῆκε στὸν σοφὸ γίγαντα Μίμερ, καὶ σ' αὐτὸν εἶχε δώση ὁ Οὐντέν τὸ ἓνα μάτι του γιὰ ἐνέχυρον γιὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πᾶν ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς σοφίας. Κάτω δὲ ἀπὸ τὴν τρίτη ρίζα, ἦταν ἡ ἱερὴ πηγὴ τῆς Μοῖ-

ρας Ούντν, κι' εκεί έκαναν τή σύναξή τους οί θεοί.

* *

Ο Ούντν ήταν ο υπέρτατος, ο γεροντότερος κι' ο σαρφέτερος από όλους τους θεούς, που όλοι σχεδόν ήταν γιοί του, γι' αυτό και λεγόταν Allfader, δηλαδή πατέρας των όλων. Τόν παράσταναν σαν ένα ψηλό και καλοστεκούμενο γέρο, με μακριά γενειάδα και μονόφθαλμο, όχι σαν τόν Κύκλωπα, με ένα μάτι στη μέση του μετώπου, αλλά με τὸ ένα μάτι βγαλμένο, γιά τὸ λόγο που είπαμε παραπάνω. Η γυναίκα του ήταν ή Φρίγκ και τὸ σπίτι της ή Βαλχάλλα με τίς έξακόσες σαράντα πόρτες τίς τόσο πλατιές, που από κάθε μία μπορούσαν νά περάσουν οχτακόσοι άντρες, τὸυ πλάτους. Στη Βαλχάλλα έφταναν κάθε μέρα όλοι οί πολεμιστάδες, όσοι είχαν σκοτωθῆ στη μάχη· εκεί ήταν ὁ Παράδεισός των. Κάθε πρωί έβγαιναν έξω κι' αρχίζαν πίσω ξανά τὸ σπαθοχτύπημα· τὸ βράδυ όμως οί πληγές των γιατρεβόντουσαν μοναχές των κι' οί άντρωμένοι μπαίνανε πίσω στη Βαλχάλλα. Εκεί έτρωγαν ένα καρπί, που σφαζόταν από βραδύς και τὸ πρωί ξαναζουτάνεβε ἀλάκαιρο πάλι, κι' έπιναν mjéd που τούς φρίλεβαν οί Βαλκύριες, νέες κι' όμορφες παρθένες, υπηρέτριες τὸυ Ούντν, αυτές που στὸν τόπο τῆς μάχης έπαιρναν τούς σκοτωμένους πολεμάρχους και τούς πήγαιναν στη Βαλχάλλα.

Ο Ούντν είχε δυὸ κοράκια, τὸν Hugin και Munin, που καθισμένα στους ώμους του τὸυ κρυφόλεγαν στὸ αὐτί, ὅτι έβλεπαν και άκουγαν απ' όλον τὸν κόσμο. Τὸ άλογο τὸυ Ούντν λεγόταν Σλάιπνερ. Ήταν τὸ καλύτερο άλογο τῆς πλάσης· είχε ὄχτῶ ποδάκια κι' έτρεχε έξίσου καλά σὲ στεριά και θάλασσα, και στὸν αέρα. Ο Ούντν λατρεβόνταν προ πάντων ὡς θεὸς τὸυ πολέμου.

Ο Τὸρ ήταν ὁ πιὸ δυνατός απ' όλους τούς θεούς. Καλόκαρδος και γλυκομίλητος, άλλαζε άμέσως κι' έβγαζαν φωτιές τὰ μάτια του όταν θυμωνα. Ήταν κι' αὐτὸς ψηλὸς κι' είχε κόκκινα γένια. Αὐτὸς γιά ὄπλο είχε ένα σφυρί, που τόλγε Μγιέλνερ και τὸ πετούσε στὰ κεφάλια τὼν έχθρῶν του κι' εκείνο γύριζε πίσω μοναχὸ του στὰ χέρια του. Έτρεχε πάντα μ' ένα άρμα που

τόσερναν δυὸ τράγοι. Ο Τὸρ ήταν ὁ θεὸς τῆς βροντῆς και τὸυ κερανοῦ· κι' ὡς τὰ σήμερα ή βροντῆ σκανδιναβικά λέγεται Torðn, δηλαδή βρόντος τὸυ Τὸρ.

Ο Balder ήταν ὁ πιὸ όμορφος απ' όλους τούς θεούς. Όλοι τὸν αγαποῦσαν κι' ήταν ὁ παρηγορητῆς τὼν δυστυχισμένων. Γυναίκα είχε τὴν πιστῆ Nanna και Bre-dablick λεγόταν τὸ σπίτι του. Ο Balder ήταν ὁ θεὸς τῆς εὐσεβείας και τῆς αἰθώ-τητος.

Ο Njord ήταν ὁ θεὸς τὸυ αἰθέρος και τὼν ήμερων ανέμων. Έκυβερνοῦσε τὰ θαλασσινα ταξίδια και τὸ ψάρεμμα. Ο Frøj, έκυβερνοῦσε τὴ βροχῆ και τὸν ήλιο.

Ο Brage ήταν ὁ θεὸς τῆς ποιήσεως. Στις θυσίες τὸυ ἀφιέρωναν τὸ τέταρτο ποτῆρι, ἀφοῦ έπιναν πρώτα γιά τὸν Oden, τὸν Njord και τὸν Frøj. Τὸ τέταρτο εκείνο ποτῆρι λεγόταν και ποτῆρι τῆς ὑποσχέσεως, γιάτι στὸ πιόσιμό του ἔδιναν ένα λόγο νά κάνουν κάπου άντραγάθημα, αξιο νά τραγουδιστῆ από τὴν ποίηση. Η γυναίκα τὸυ Brage λεγόταν Idun· αὐτῆ έκοβε τὰ μήλα που έτρωγαν οί θεοί γιά νά μὴ γεράσουν.

Ο Χάιμνταλ (Heimdall) ήταν φύλακας τὼν θεῶν. Κατοικοῦσε σ' ένα κάστρο στὴν άκρη τ' οὐρανοῦ, ὅπου ένα γιοφῶρι που τόλεγαν Bifrost, ή οὐράνιο τόξο, ἔδανε μαζί τὴ γῆ και τὸν οὐρανὸ. Ο Χάιμνταλ κοιμόταν λιγώτερο απόνα πουλί. Έβλεπε χιλιάδες μίλια μακριά κι' άκουγε και τὸ γρασιδι όταν ξεφύτρωνε. Κάθε φορὰ που ήθελε νά μαζέψει τούς θεούς, ἔσάλπιζε με τὸ κέρατό του, τὸν Gjallarhorn.

Αὐτοί ήταν οί πιὸ ἐπίσημοι θεοί. Από τίς θεές ή Frigg, ή γυναίκα τὸυ Oden, ήταν ή σπουδαιότερη και δευτερη ήταν ή Frøja, ή θεὰ τὸυ έρωτος. Έκτὸς δὲ από τούς θεούς και τίς θεές, ἐπίστεβαν οί παλιοί υπερβόρειοι και σὲ γίγαντες, νάνους και μάντηδες (alfer och dnärgar). Οί γίγαντες ήταν κακά πλάσματα κι' αντιμαχόντουσαν πάντα τούς θεούς. Οί νάνοι κι' οί μάντηδες ήταν καλόκαρδοι κι' υπηρετούσαν τούς θεούς γιά τὸ καλὸ τὼν ανθρώπων.

* *

Στὴν αρχή ή εἰρήνη ἔβασίλεβε και στὸν οὐρανὸ και στὴ γῆ. Κι' οί θεοί ὅπως κι' οί

άνθρωποι, ἔζοῦσαν ήσυχη ζωῆ. Μερικὲς όμως γίγαντισσες κίνησαν και πήγαν στὼν θεῶν τὸ σπίτι και τάρτιασαν με τούς θεούς κι' από τότε άρχισαν άμάχες μεταξὺ θεῶν και ανθρώπων, που κόντεψε νά χαλάση ὁ κόσμος. Οί γίγαντες ρίχτηκαν άπάνω στους θεούς και μόλις ή δύναμη τὸυ Τὸρ κατόρθωσε νά τούς γλυτώση.

Ο αἴτιος δλης αὐτῆς τῆς συμφορᾶς ήταν ὁ Λόκε. Από τὴ γενιά τὼν γίγαντων τὸν είχαν πάρει οί θεοί από μικρόν, ὁ Ούντν μάλιστα τὸν είχε κάνει κι' αδερφοποιτό του. Ήταν όμορφος· πολὺ, μὰ κακῆς ψυχῆς. Ο Λόκε είχε κάνει με μιὰ γίγαντίσσα δυὸ παιδιά, τὸν Fjergersulfnen και τὸν Midgardsuman, καθὼς και μιὰ κόρη, τὴ Hel ή Θάνατο. Οί θεοί, ξεροντας ὅτι αὐτῆ ή κακῆ σπορά θὰ τούς έφερνε μεγάλη δυστυχία, έπροσπάθησαν νά τὴν περιορίσουν. Τὸν Fjergersulfnen τὸν ἔδεσαν σ' ένα ἔρημο νησάκι και τούμπηξαν ένα σπαθί στὸ στόμα του. Τὸν Midgardsuman τὸν ἔρριξαν στη θάλασσα, ὅπου μεγάλωσε τόσο, ὡστε τύλιξε ὅλη τὴ γῆ και με τὸ στόμα του δάγκασε τὴν οὐρά του. Τὸν Hel τὸν ἔρριξαν ἐπίσης στὸ Nifelheim, ὅπου ἔβασίλεβε σ' όλους ὅσοι ἐπέθαιναν από άρρώστια.

Ο μεγαλύτερος καημὸς που ὁ Λόκε ἔκανε και στους θεούς και σταὺς ανθρώπους ήταν ὁ θάνατος τὸυ Balder, τὸυ θεοῦ τῆς αγάπης, που μ' αὐτὸν καταδικάστηκε ὁ κόσμος σὲ καταστροφή. Οί θεοί, γιά νά μὴν πάθη ποτὲ τίποτα ὁ Balder, ἔβαλαν ὅλα τὰ ὅσα ὑπῆρχαν στὸν κόσμο κι' ὀρκιστῆκαν νά μὴν τοῦ κάνουν ποτὲ κακό. Κι' ἔτσι τούρριχναν κονταριές και σαϊτιές και δὲν ἐπάθαινε τίποτα. Ο Λόκε όμως κατόρθωσε νά μάθη ὅτι από τὸν μελλὸ (mistel) οί θεοί δὲν είχαν πάρει ὄρκο, γιάτι τὸν θεώρησαν γιά τιποτένιο φυτό. Πῆρε λοιπὸν ένα κλαράκι από μελλὸ και τόκανε κοντάρι και τόδωκε στὸν στραβὸ τὸν Had και τὸυ εἶπε νά τὸ ρίξη, ἔτσι γιά άστεῖο στὸν αδερφό του τὸν Balder, κι' αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος διηύθυνε τὸ χέρι του. Έτσι σκοτώθηκε ὁ Balder, και τὸν ἔκαψαν μαζί με τὸ καράβι του και τὴν πιστῆ γυναίκα του, τὴ Nanna, που ἔσπασε κι' αὐτῆνῆς ή καρδιά από τὸν καημὸ τῆς.

Όταν ὁ Balder ἐπέθανε, ἔνοιωσαν οί

θεοί ὅτι και τὸ δικὸ τους τὸ τέλος εἶχε ζυγώσει· γι' αὐτὸ κι' ἐζήτησαν από τὸν κάτω κόσμο ν' αφήση τὸν Balder νά ξαναζήση, αν ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στὸν κόσμο, ἔχυναν δάκρυα γιά τὸ χαμὸ του· ὁ Λόκε όμως μεταμορφώθηκε σὲ γυναίκα και δὲν ήθέλησε νά κλάψη κι' ἔτσι ὁ Balder δὲν ξαναγύρισε στους θεούς.

Τότε όμως άγρίεψαν οί θεοί κι' ὁ Λόκε ἀναγκάστηκε νά φύγη. Μεταμορφώθηκε σὲ ψάρι κι' ἐκρύφτηκε σ' έναν κόρφο. Ο Ούντν όμως τὸν εἶδε κι' οί θεοί τὸν ἔπιασαν με δίχτυα και τὸν ἔδεσαν άπάνω απόνα γκρεμὸ κι' ἐκρέμασαν από πάνω του ένα φίδι, ἔτσι ὡστε τὸ φαρμάκι νά στάξη μες στὸ στόμα του. Η γυναίκα του όμως ή Ligan, κάθησε δίπλα του και μ' ένα τάσι ἔμαζεβε τὸ φαρμάκι σταλαγματιά, σταλαγματιά. Όταν όμως ξεχείλισε τὸ τάσι, κι' ἔφυγε νά τὸ χύση, ἔπεσαν μερικὲς σταλαγματιές από τὸ φίδι στὸ στόμα τὸυ Λόκε και τὸν ἔπιασαν τέτοιοι σπασμοί από τὸ φαρμάκι, που ἔτρεμε ὅλη ή γῆς. Κι' ἔτσι θὰ κάθεται ἀλυσσοδεμένος ὡς τὴ συντέλεια τὸυ κόσμου.

* *

Ο κόσμος ἐτοῦτος μιὰ φορὰ θὰ χαλάση κι' οί θεοί θὰ χαθοῦν μες στὴν αντίρα και στὴν καταχνιά. Σημεῖα και τέρατα στὸν οὐρανὸ και στὴ γῆς θὰ δείξουν τὴ συντέλεια τὸυ κόσμου. Ο ήλιος κι' ή σελήνη θὰ σβήσουν και τ' άστρα θὰ χαθοῦν. Η γῆς θ' ανοίξη και τὰ βουνά θὰ ραίσουν και θὰ γκρεμιστοῦν μ' αφάνταστον κρότο. Όλα τὰ δεσμὰ θὰ σπάσουν κι' ὁ Λόκε θὰ λυθῆ. Ο ἀλυσσοδεμένος γιὸς του ὁ Fjergersulfnen θὰ σπάση κι' αὐτὸς τὰ δεσμὰ του κι' ὁ άλλος ὁ Midgardsuman θὰ πεταχτῆ ἔξω από τὴ θάλασσα. Τότε σκίζεται κι' ὁ οὐρανὸς και τυλιγμένος μέσα σὲ φλόγες κινάει ὁ Στούρι, ἐπὶ κεφαλῆς τὼν γιῶν του Muspel. Τότε σηκώνεται ὁ Heimdall και σαλπίζει και μαζέβε τούς θεούς γιά τὸν πόλεμο που αρχίζει. Μπροστὰ ἔρχεται καθάλλα ὁ Ούντν· ὁ Fjergersulfnen όμως τὸυ ρίχνεται μ' ανοιχτὸ στόμα, που τ' άπάνω σαγόνι φτάνει τὸν οὐρανὸ και τὸ κάτω ἀκκουμπάει στὴ γῆ. Καταπίνει τὸν πατέρα τὼν θεῶν και τὼν ανθρώπων, αλλά ένας από τούς γιούς του τὸν σκοτώνει. Ο

Τὸν πάλι σκοτώνει τὸν Midgardsman, ἀλλὰ πεθαίνει κι' ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ φουρμακεμένο του δάγκωμα. Ὁ Λόκε κι' ὁ Heimdall σκοτώνονται κι' οἱ δύο, καὶ τότε πετῖνει ὁ Sturt τὴ φωτιά του ἀπάνω στὸν κόσμο καὶ καίγεται ὀλόκληρος καὶ μανιωμένες οἱ φλόγες φτάνουν ἴσαμε τὸν οὐρανό.

*
* *

Ἔτσι χαλάει ὁ κόσμος ὅλος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου τὸ καλὸ θάρρη νὰ πάρη τὴν ἀνταμοιβή του καὶ τὸ κακὸ τὴν τιμωρία του. Οἱ κακοὶ θὰ ξαναρχιστοῦν στὸ Nifelhvan, ὅπου ὁ δράκος ὁ Nidhug θὰ ξε-

ρομασσή τὰ ἁμαρτωλά κορμιά των κι' ἐκεῖ ποὺ ἦταν ἡ γῆ ποὺ χάθηκε, διάβγη ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ θάλασσα μὴ καινούργια γῆ, πάντα πρασινισμένη κι' ὁμορφη. Κι' ὁ ἥλιος θὰ κἀνη μὴ κἀνη πὶὸ ὁμορφη ἀπὸ τὴ μητέρα της (solen=θηλυκό). Μὴ καινούργια γενιὰ θὰ πλαστῆ ἀπὸ καλοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θὰ ζήσουν καλοὶ κι' εὐτυχημένοι. Κι' ὅταν ὅλα αὐτὰ γίνουν, τότε ὅλη ἡ πλάση θὰ εἶναι ἕτοιμη γιὰ ἕνα καινούργιο θεό, πὶὸ δυνατὸ ἀπὸ ὅλους μαζί τοὺς παλιούς, ποὺ ἡ μάγισσα ἡ Βάλα δὲν τολμάει νὰ εἰπῆ τ' ὄνομα του κι' αὐτὸς θὰ κυβερνήσῃ τὸν καινούργιο, πανώριον κόσμο.

I. E. ΧΡΥΣΑΦΗΣ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

ΕΛΒΕΤΙΑ

Η ΧΩΡΑ ΧΩΡΙΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Τὸ πράσινο σὲ ὅλες τὶς ἀποχωρήσεις του... Μεγάλες ἐχτάσεις λιβαδιῶν καὶ δάση ἀπὸ ποικίλα δέντρα καὶ προπάντων ἀπὸ αὐστηρά ἔλατα διαφόρων εἰδῶν, σχημάτων καὶ χρωματισμῶν, ἀποτελοῦν τὸ τοπίο τῆς Ἑλβετίας. Στὸ πράσινο φόνιο τῶν λιβαδιῶν ποὺ ποτὲ δὲν ἀπλώνονται ἴσια, ἀλλὰ καμπυλώνονται καὶ σχηματίζουν λόφους, ὑψώνουν τὰ δάση σκιεῖς ἄλλοτε πὶὸ σκοῦρες κι' ἄλλοτε πὶὸ ἀνοιχτές. Τὸ μονότονο πράσινο διακόπτεται μόνον κάποτε ἀπὸ μιὰ λίμνη ποὺ δὲν ἔχει σχεδὸν ποτὲ ἕνα σχῆμα ἁρμονικό, ἢ τουλάχιστον παράξενα ἰδιόρρυθμο, ποὺ πιέζεται ἀπὸ τὸ πράσινο τριγύρω της, κι' ἀντινακλώνεται το γίνεται καὶ κελύφη γαλαξοπράσινη. Καὶ τὰ ποτάμια καὶ οἱ λίμνες στὴν Ἑλβετία εἶναι πράσινα.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πράσινο ξεχωρίζουν μόνον οἱ κορυφές τῶν βουνῶν ποὺ ὑψώνονται ψηλές καὶ χιονισμένες. Δὲν ἔχουν ὅμως καμμιά ξεχωριστὴ προσωπικὴ γραμμὴ, καμμιά ἀτομικότητα, καμμιά ἐσωτερικὴ ἀνάταση, καμμιά εὐγένεια. Εἶναι καὶ τὰ βουνὰ σύμφωνα μὲ τὸ περιβάλλον τὸ ἐντελῶς ἄρρυθμο μῆσα στὴν κανονικότητά του. Μοιάζουν τοποθετημένα γιὰ δὲ συμπληρώνουν μὲ μιὰν ἐπιφανειακὴ διακόσμηση τὸ γλυμένο τοπίο ἑνὸς τεχνίτη ποὺ εἶταν κάτοχος τῆς ὕλης του, ἀλλὰ δὲν δονίστηκε ποτὲ ἀπὸ καμμιά ἐμπνευσή, ἀπὸ κανένα δημιουργικὸ δραματισμὸ.

Ἐκίνα ἀρκετὲς ἐκδρομὲς στὴν Ἑλβετία. Δὲν εἶδα ποτὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀνεπαίσθητες παραλλαγές τῆς ἴδιας, οὐσιαστικῆς ἀσημάγτης καὶ κενῆς εἰκόνας. Ἡ Ἑλβετία ἔχει ἀπειροὺς δρόμους. Ἡ κύρια πηγὴ τοῦ πλούτου της εἶναι οἱ ξένοι, καὶ δὲν ἔχει νὰ τοὺς δεῖξει τίποτε ἄλλο,

παρὰ τὴ Φύση της, τὴν ὁποία φρόντισε μὲ ἐντατικὴ ρεκλάμα νὰ ἐξυψώσει πολὺ ὑπεράνω εἰς ἀξίας της. Οἱ περισσότεροὶ ἀνθρώποι δὲν ἔχουν προσωπικὴ γνώμη· ἀρκεῖ νὰ τοὺς ἐπαναλάβει κανένας ὅτι κατ' εἶναι ὠραίο, γιὰ νὰ τὸ πιστέψουν. Ἡ Ἑλβετία καθόρθωσε νὰ πλάσει γύρω της μιὰ φήμη· ἐνδιαφέρεται νὰ τὴ διατηρήσῃ· εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐπιβάλλει τὴν αὐτοπεποίθησή της. Ἄνοιξε λοιπὸν ἀναρίθμητους δρόμους, ὥστε οἱ ξένοι νὰ μποροῦν νὰ θαυμάζουν τ' «ἀξιοθέατά» της ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές τους. Μόλις διακρίνεται ἀνάμεσα στὸ κουραστικὸ ὁμοίωμα τοῦ πράσινο ἢ γωνία μιᾶς λίμνης ἢ ἡ ἄκρα μιᾶς κορυφῆς, τὸ γεγονός· ἀναγγέλλεται μὲ μιὰ τεράστια ἐπιγραφή πάνω ἀπὸ ἕνα μπάγκο: «Point de vue». Κανένας ἀπὸ τοὺς «θησαυροὺς» δὲν πρέπει νὰ περάσει ἀπαράτητος.

Σὲ κάθε σχεδὸν χιλιόμετρο συναντᾶ κανένας δρόμους ποὺ φεύγουν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις καὶ ποὺ καθένας ἔχει τὸ «point de vue» του. Φαντάζομαι ὅτι μπορεῖ κανένας νὰ μείνει χρόνια στὴν Ἑλβετία, νὰ κάνει κάθε μέρα ἐκδρομὲς, καὶ νὰ μὴν ἀναγκαστεῖ ποτὲ νὰ ξαναπεράσει ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ ἴδια μέρη. Τί ὠφελεῖ; Τί ὠφελεῖ μιὰ φαινομενικὴ ποικιλία, ὅταν ἡ ἀλλαγὴ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἐπανάληψη ποὺ δὲν προσφέρει τίποτε καινούριον;

Καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στὴν Ἑλβετία εἶναι ἴδια ἀνέκφραστα ὅπως καὶ ἡ Φύση. Κάνει κατάπληξη πόσο οἱ φυσιογνομίες ποὺ ὑποστηρίζονται ἀπὸ χοντρά κι' ἁμορφα σώματα μὲ ἀπαίσια πόδια, εἶναι ὅλες «σησημένες» δὲν δείχνουν κανένα ἀναπτέρωμα· καμμιά ἐσωτερικὴ

συγκίνηση κι' ἀνησυχία, κανένα παλμό. Οἱ ἀνθρώποι στὴν Ἑλβετία δὲν φαίνονται νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ γιὰ τὴν καθημερινὴ ρουτίνα, καὶ, ἐπειδὴ ὅλα εἶναι κανονισμένα στὸν τόπο τους καὶ ρέουν ὁμαλά, εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ πιστὰ ἱκανοποιημένοι. Δὲν ἔχουν προβλήματα καὶ δὲν τὰ δημιουργοῦν.

Οἱ ἑλβετικὲς ἐφημερίδες εἶναι μικρές, τετρασέλιδες, καὶ ἐντελῶς κούφες. Δὲν ἔχουν σχεδὸν καθόλου ἄρθρα, καὶ τὰ λίγα ποὺ ἔχουν εἶναι περιορισμένα καὶ παιδίαστικά· δὲν διαβάζονται. Ἀναφέρουν μὲ μικρὰ γράμματα τὰ πολὺ μεγάλα γεγονότα ποὺ γίνονται στὸν κόσμο, καὶ γεμίζουν μὲ ἀνακοινώσεις γιὰ τὴν κίνηση τῶν ξένων, γιὰ τοὺς ἀγῶνες tennis καὶ golf ποὺ ὁργανώνονται ἀπὸ τὰ διάφορα ξενοδοχεῖα, μὲ ἀγγελίες ἐκδρομῶν, μὲ περιγραφὲς τοπικῶν αὐτοκινητικῶν, σιδηροδρομικῶν καὶ ἄλλων δυστυχισμάτων, τῶν ὁποίων τὰ θέματα εἶναι σχεδὸν πάντα ξένοι. Γιὰ τοὺς Ἑλβετοὺς δὲν ὑπάρχει ἄλλη ζωὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ξένων ποὺ ἔρχονται στὸν τόπο τους· δὲν συμμετέχουν ὅμως καὶ σ' αὐτὴν· τὴν κυττάζουν μὲ ἀπάθεια ἀπὸ ἀπόσταση καὶ τοὺς ἐνδιαφέρει μόνον· γιατί οἱ ξένοι εἶναι ὁ πλοῦτος τους καὶ ἡ μοναδικὴ τους κίνηση.

Κανένα καλλιτεχνικὸ ζήτημα δὲν ἀπασχολεῖ ποτὲ τὶς ἐφημερίδες· δὲν ὑπάρχει στὸν τόπο πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ. Γεννιέται φυσικὰ κάποτε καὶ στὴν Ἑλβετία ἕνας καλλιτέχνης· ἀλλὰ παραμένει ἕνα τυχαῖο φαινόμενο, μιὰ μονόθε ἀνεξάρτητὴ ἀπὸ τὸ σύνολο καὶ χωρὶς ἐπαφὴ μὲ τὸν ἄνθρωπο· δὲν ἀντιπροσωπεύει οὐτε καν μιὰ ὁμάδα, τῆς ὁποίας νὰ συγκεντρώνει τὶς προσπάθειες καὶ τὶς ἀναζητήσεις. Τὸ πὶὸ συχνά, φεύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα του γιὰ νὰ βρεῖ ἄλλοῦ τὸ περιβάλλον· μέσα στὸ ὁποῖο θὰ μπορέσει ν' ἀναπτυχθεῖ καὶ νὰ ἐργαστεῖ. Οἱ παραστάσεις καὶ οἱ συναυλίες στὴν Ἑλβετία δίνονται ἀπὸ τουρνέες γαλλικῆς, γερμανικῆς καὶ ἰταλικῆς, καὶ παρακολουθοῦνται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τοὺς ξένους.

Ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν ἀπάντησεις στὴν αἰώνια ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν κατάκτηση τοῦ Κόσμου, ζεῖ ἕνας λαὸς νεκρός. Γύρω καὶ πολὺ κοντὰ ἡ ζωὴ ἀναβλύζει ὀσμωτικὰ· οἱ Ἑλβετοὶ οὐτε τὸ ὑποπτεύονται. Τὸ φαινόμενο εἶναι βέβαια παράδοξο.

Μήπως δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσει τὸν εαυτό του ἕνας λαὸς ποὺ δὲν εἶδε ποτὲ τὴ θάλασσα, ποὺ δὲν εἶδε ποτὲ ἀτέλειωτους ὀρίζοντες, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ παιδιὰ δὲν συνήθισαν ἀπὸ μικρὰ νὰ ἐπεχτείνου ἀσυνείδητα τὸ Ἐγώ τους; Μήπως δὲν μπορεῖ νὰ μετουσιωθεῖ ἕνας λαὸς σχηματισμένος ἀπὸ ἀσύνδετα στοιχεῖα, ποὺ δὲν ἀποτελεῖ μιὰν ἐνότητα, ποὺ δὲν ἔχει οὐτε καν ἐνότητα γλώσσας; Δὲν πιστεύω στὸ ἐθνικὸ ἰδανικό· δὲν πιστεύω δηλαδὴ ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἔχει νὰ ἀποβλέψει σὲ τίποτε πὶὸ πέρα παρὰ τὸ ἔθνος. Ἀλλ' ἴσως γιὰ νὰ ἔχει τὶς δυνάμεις νὰ ἀποβλέψει πὶὸ πέρα, νὰ πρέπει πρῶτα νὰ ἔχει περάσει ἀπὸ τὸ σταθμὸ τοῦ ἐθνικισμοῦ,

νὰ πρέπει πρῶτα νὰ ἔχει πιστέψει στὸ ἔθνος καὶ νὰ ἔχει παλαίψει καὶ βασανιστεῖ γιὰ νὰ τὸ δημιουργήσει. Οἱ Ἑλβετοὶ ποτὲ δὲν ὑπέφεραν, ποτὲ δὲν τευτώθηκαν μὲ θέληση πρὸς μιὰ ἀπολύτρωση καὶ πρὸς ἕνα σκοπὸ. Ὅλα τοὺς ἦρθαν εὐκόλα, δὲν καλλιέργησαν μέσα τους τὴν ἱκανότητα νὰ ἔχουν ἰδανικά. Καὶ παρουσιάζουν σήμερον τὸ κωμικὸ καὶ θλιβερὸ θέαμα ἑνὸς λαοῦ ποὺ ἔχει ὡς μόνον ἐνδιαφέρον, ὡς μόνον σκοπὸ, ὡς μόνον ἰδανικὸ τὶς σοκολάτες του, τοὺς ἡλεκτροκίνητους σιδηροδρόμους του (αὐτοὶ εἶναι πραγματικὰ εὐχάριστοι γιατί ὁ ταξιδιώτης γλυτώνει ἀπὸ τὸ μαρτύριο τοῦ βρώμικου καπνοῦ) καὶ τὰ ξενοδοχεῖα του.

Τὰ ἑλβετικὰ ξενοδοχεῖα! Τὸ μάτι οὐτε μιὰ στιγμή δὲν παύει νὰ βλέπει ξενοδοχεῖα. Μόλις ἐξαφανιστεῖ ἀπὸ τὴν ὄραση τὸ ἕνα, καὶ συχνά πολὺ πρὶν, ἐμφανίζεται τὸ ἄλλο. Ἀπέναντι σὲ ὅλες τὶς κορυφές, γύρω ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες, μπροστὰ σὲ ὅλα τὰ points de vue, ὀρθώνονται ἀπορροφητικὰ τὰ ξενοδοχεῖα. Οἱ πόλεις, ποὺ ἔχουν ὡς μόνον διαφορά ἀναμεταξύ τους μιὰ συνθηματικὴ γραφικότητα, καὶ ποὺ εἶναι ὅλες πολὺ περισσότερο μεγάλα χωριά μὲ ὅλα τὰ comforts παρὰ πόλεις, σχηματίζονται προπάντων ἀπὸ μιὰ συγκέντρωση ξενοδοχείων. Τὰ ξενοδοχεῖα εἶναι τουλάχιστον τόσα, ὅσα εἶναι κι' ὅλα τ' ἄλλα σπιτία μαζί.

Μέσα σ' ἀναρίθμητα αὐτὰ ξενοδοχεῖα, ὁ ταξιδιώτης δὲν θὰ ξεφανιστεῖ ποτὲ ἀπὸ τίποτε ἀπόδοτο. Ἐχει τὴν ἐντύπωση πὸς κυριαρχεῖ σὲ ὅλα μιὰ ἴδια στερεὴ διεύθυνση ποὺ δὲν ξεφεύγει ποτὲ οὔτε κατὰ ἕνα ἑκατοστὸ ἀπὸ τὸ συστηματικὸ πρόγραμμα, καὶ ποὺ οὐδέποτε ὑποπτεύθηκε ὅτι ὁ ἀνθρώπος κλείνει μέσα του μιὰ ἀτομικὴ δύναμη· τὴ φαντασία.

Ἀλλάζει κανένας ξενοδοχεῖο, χωρὶς ν' ἀλλάξει περιβάλλον. Ὅταν πηγαίναμε ἐκδρομὴ, εἴμαστε βέβαιοι πὸς σὲ ὅποιον ξενοδοχεῖο κι' ἂν σταματοῦσαμε τὸ μεσημέρι, θὰ βρῖσκουμε τὸ ἴδιο φαγητὸ ποὺ θὰ τρώγαμε καὶ στὸ δικὸ μας ξενοδοχεῖο. Στὰ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα, τὸ φαγητὸ εἶναι πολυτελέστερα μαγειρευμένο, παρὰ στὰ ἀπλά, ἀλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη διαφορά. Κάθε Πέμπτη καὶ Κυριακὴ βράδυ, τρώει κανένας ἀναγκαστικά, παντοῦ, σὲ ὅλη τὴν Ἑλβετία, παγωτό.

Στις 12 1/2 τὸ μεσημέρι καὶ στις 7 1/2 τὸ βράδυ, ἀντηχεῖ σὲ ὅλα τὰ ἑλβετικὰ ξενοδοχεῖα τὸ κουδουνάκι ποὺ κάλεῖ τοὺς κατοίκους στὴν τραπεζαρία. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κουδουνάκι συγκεντρώνεται ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλβετίας. Δὲν ἔχει ἄλλη φωνή! Καὶ ἄλλοίμονο σὲ ὅποιον ἀργοπορήσει νὰ ὑπακούσει στὴν πρόσκληση τοῦ συμβολικοῦ κουδουνιστοῦ. Τὴν πρώτη φορὰ θὰ ὑποστῆ ἕνα βλέμμα γεμάτο μοιρῆ τοῦ ξενοδοχοῦ, τὴ δεύτερη θὰ τοῦ γίνῃ μ' εὐγένεια παρατήρηση, τὴν τρίτη ἢ παρατήρηση θὰ γίνῃ μὲ δριμύτερο τόνο, καὶ τὴν τέταρτη θὰ μείνει νησιώτικος.

Οἱ παρατηρήσεις διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Στις 10 1/2 τὸ βράδυ σβήνουν τὰ φῶτα στὰ σαλόνια, ὁ ἀνυψωτήρας μισοσταματᾶ, καὶ ἡ

διαθήκη υποδεικνύει με κάθε τρόπο ότι είναι καιρός ν' αποσυρθούν όλοι οι ένοικοι στα δωμάτιά τους και να κοιμηθούν. Ο ύπνος επιβάλλεται. . . Εγώ, καθώς είμαι συνειδημένη στο ξενόχει, δεν καθόρθωνα να κοιμηθώ τόσο νωρίς. Έγραφα, περιφερόμουν στα δωμάτιό μου, δεν φαντάζομαι να έκανα κανέναν έξαιρετικό κρότο, αλλά φαίνεται ότι και τα βήματά μου ήταν ένοχλητικά για τους γείτονες. Μου έγινε παρατήρηση ότι κουνώ τα έπιπλά μου (;), ότι θορυβώ, κι' ότι δεν επιτρέπεται.

Η άτμόσφαιρα στα έλβετικά ξενοδοχεία είναι μια άτμόσφαιρα κλιμακωτή. Άλλωστε οι περισσότεροι ένοικοι είναι άρρωστοι ή μισάρωστοι. Άνάμεσα στην έλβετική ίσπεδομένη μετριότητα, οι μόνες αξίες που κάπως αναδειχτήκαν, είναι μερικοί γιατροί. Τους επισκέπτονται άρκετοι άρρωστοι. Στα σαλόνια του κάθε ξενοδοχείου είναι αδύνατο να μη συναντήσει κανένας δυο-τρεις τυφλούς, δυο-τρεις κουτσούς, κι' αν μιλήσει με τους άλλους που φαίνονται γερότεροι, θα τους ακούσει ύστερα από λίγο ν' αναφέρουν μια πάθησή τους. Οι υγιείς που ταξιδεύουν στην Έλβετία έχουν πειστεί κι' αυτοί ότι η τάξη της αποτελεί τη γοητεία της και το χαρακτήρα της, ότι η ανάπαυση που προσφέρει, ανακουφίζει και συμμορφώνονται με τη στερεοτυπία της.

Κάποτε άργοπορήσαμε σε μια έκδρομή και γυρίσαμε το βράδυ, στις 11. Δεν ξεπεράσαμε και δεν διασταυρώσαμε ούτε ένα αυτόκλινητο. Στα χωριά όλα τα φώτα είναι σβηστά. Οι φάροι μας μόνο ζωγράφιζαν τα σπίτια που μέσα στην πυκνή ήρεμία ξεχώριζαν σαν άπιστευτα φαντάσματα. Όταν κάπου, πολύ σπάνια, διακρίναμε πίσω από ένα παράθυρο ένα ξεχασμένο δειλό φωτάκι, κάτι σφίγγονταν μέσα μας δυσάρεστα. είχαμε την έντύπωση ότι κάποιος έτοιμοθάνατος θα ψυχομαχούσε, γιατί μόνον αυτό το γεγονός μπορούσε να δικαιολογήσει ένα τέτοιο όργιο άγρύπνιας.

Και στις πόλεις οι δρόμοι ήταν έρημοι, εγκαταλειμένοι. Περνούσαμε μες από πολιτείες που η πρωταγία τους έμοιαζε παραμυθένια. ποιός την είχε ανάψει, ποιός θα τη χαίρονταν; Η γαλήνη ήταν άπόλυτη. Οι κάτοικοι δεν ήταν δυνατό λίγες ώρες πριν να ήταν ζωντανοί. Μια καταστροφή θα τους είχε από καιρό εξαφανίσει.

Ακόμα και η φύση σιωπούσε. Θυμώμουν έκδρομές στην Ελλάδα. Και στα πιο άπομακρυσμένα κι' άπόκεντρα μέρη της Ελλάδας, όσο προχωρημένη κι' αν είναι η νύχτα, πάντα ο άέρας δονίζεται από διάχυτους θορύβους. Όταν δεν ακούεται κανένας κρότος πολιτείας ή χωριού, μέσα στα φυλλάματά των δέντρων, κάτω από τους θάμνους, τα έντομα σφουρίζουν. Διαισθάνεται κανένας με δέος ότι η φύση προετοιμάζει μουσικά την αναδημιουργία της. Δεν αποκλείεται στη βραδυνή μου διαδρομή μέσα στη φύση της Έλβετίας να ήμουν επηρεασμένη από άλλες έντυπώσεις της έλβετικής νυ-

χτερινής ζωής. Άλλά μήπως υπάρχει άλλη πραγματικότητα από την υποκειμενική; Μέσα στη σιωπή της Φύσης που έξεδήλωνε μια τρυμαχτική στασιμότητα, δυσκολεύθηκα ν' ανακινώσω έννοιες των άέρα πεδωμένο. . .

Η Έλβετία άγωνίζεται με έντατική ρεκλάμα να υπερτιμήσει τον εαυτό της. Δεν καθόρθωσε όμως ποτέ να ένθουσιάζει έναν καλλιτέχνη όποιουδήποτε χώρας, να ύμνηθει από έναν καλλιτέχνη, να μετουσιωθεί στους κόσμος της Τέχνης. Κι' έτσι δεν έχει προβληθεί σε έναν υπερπραγματικό κόσμο και δεν άνητλησε την άτμόσφαιρά του από την ψυχή των ποιητών, είναι καταδικασμένο άργά ή γρήγορα να ξεπέσει στην έχτίμηση και των πιο κοινών ανθρώπων. Η ρεκλάμα δεν άρκει. Και οι πιο κοινοί άνθρωποι κάποτε, χωρίς να το άντιληφθούν, βλέπουν μες από τα μάτια των ποιητών.

Και οι πιο κοινοί άνθρωποι σήμερα επηρεάστηκαν από τη μεταπολεμική ζύμωση και είναι άνήσυχτοι. Άρχίζουν να διαβλέπουν την κενότητα και τη μονοτονία της Έλβετίας και να διαισθάνονται πως μια χώρα που δεν προσφέρει τίποτε άλλο, παρά μια σχηματοποιημένη κ' επιφανειακή άνεση, δεν μπορεί να τους ικανοποιήσει. Το γόητρο της Έλβετίας ξεπέφτει. Οι έξομοι της είναι κάθε χρόνο λιγότεροι. Τα ξενοδοχεία της άπειλούνται από μια όξυτατη κρίση. Πολλά είναι κι' άλλες μισάδειες.

Η Έλβετία συγκινείται για πρώτη φορά από έναν κίνδυνο, ο όποιος κάπως τη διαγείρει. Προσπαθεί ν' άμυνθεί. . . αλλά της λείπει η φαντασία και η προσωπικότητα. Καταφεύγει στη μίμηση. Της μόδας είναι τα τελευταία χρόνια τα παραθαλάσσια. Ο περισσότερος κόσμος τραβιέται από τη θάλασσα. Η Έλβετία, που δεν είδε ποτέ τη θάλασσα, διανοήθηκε να δημιουργήσει παραθαλάσσια. . . κοντά στις λίμνες της. Οι αναρίθμητες πόλεις των άπειρων λιμνών φέρνουν άμμο, τον άπλώνουν στην όχθη της λίμνης, τοποθετούν μερικές καμπίνες, μερικές κούνιες και μερικά παιχνίδια, και νομίζουν ότι άπόχτησαν θάλασσα. Ακόμα και στα βουνά χιτίζονται πελώριες στέρες για να έχουν την εύκαιρία οι έξομοι να περιφέρονται με κοστούμια μπάνιου. Το μειονέκτημα των γυμνικών επιδείξεων στην εποχή μας είναι ότι τα περισσότερα σώματα που εργάζονται κι' αναπνέουν μέσα στις μεγαλουπόλεις, απέχουν πολύ από το να είναι άθλητικά. Άλλ' οι έξογκωμένες κοιλίες, όταν έχουν ως βάθος την άπειρη θάλασσα, χάνουν άπωςδήποτε κάτι από το μέγεθος της περιφέρειάς τους. Όταν όμως προβάλλουν, άναγλυφικά μέσα στο στεγνόν όρίζοντα της περιορισμένης λίμνης, και προπάντων όταν περιφέρονται ανάμεσα στα δέντρα των βουνών, άποχτούν μια προκλητικότητα κομική κι' άηδέστατη. Η μετατροπή της όρεινης Έλβετίας σε λουτρόπολη κορυφώνεται τη γελοιότητα της χώρας, που είναι επιφανειακά ή πιο άλοκρασίνη κι' ουσιαστικά ή πιο στεγνή.

Έμμεσα ένα μήνα στην Έλβετία. Δεν άποκόμισα, παρά μόνο δύο ξεχωριστές εικόνες. μόνο δύο στιγμές μου χάρισαν μια συγκίνηση, ένα ένδιαφέρον και μια άνάταση, και δεν άποροφήθηκαν άνούσια μέσα στο πλήθος των χαμένων στιγμών.

Μια νύχτα, ύστερα από μια άφόρητη άπονηχτική και βαριά ζέστη, ξέσπασε μια καταιγίδα. Διάρκεσε άρκετες ώρες κι' ο ούρανός δεν έπαυε να λάμπει όλοκληρος. τα μαύρα σύννεφα σπινθήριζαν και γυάλιζαν σαν άτσάλι. Η πόλη διέκοψε το ήλεκτρικό ρεύμα, για να έκλείψει ο κίνδυνος του κεραυνού, και έστειλε άλλεπάλληλα πυροτεχνήματα για ν' άπομακρύνει την ένταση της καταιγίδας και το χαλάζι. Οι άσπρες άδιάκοπες άστραπές έμπαιναν στο καταιχίοτο δωμάτιό μου, το άναβαν, κι' αν δεν ήταν τα μάτια μου έντελώς θαμπωμένα, θα καθόρθωνα και να διαβάσω τα σπίτια και οι κήποι καμπυλώνονταν και λιγίζαν άλλόκοτα κάτω από το χτύπημα της βροχής μέσα στο υπερφυσικό φως. Η λίμνη είχε μεταβληθεί σε μια τρικυμισμένη έχταση φωτός που έμοιαζε ν' άναπηδά από μέσα της. Ένας θόρυβος τιτανικής μάχης συγκλόνηζε όλη την άτμόσφαιρα.

Σε μια από τις έκδρομές μου επισκέφθηκα και την Βάλε. Μοιάζει με όλες τις άλλες έλβετικές πόλεις και δεν της λείπει και η «γραφικότητα» της: είναι χτισμένη στις δύο όχθες ενός μεγάλου ποταμού, του Ρήνου. Υπερέχει όμως των άλλων έλβετικών πόλεων, γιατί κατέχει ένα μουσείο το όποιο δεν ιδρύθηκε άποκλειστικά και μόνο για ν' αναφέρουν οι όδηγοί την ύπαρξή του. Αυτό συμβαίνει στις άλλες πόλεις της Έλβετίας, οι όποιες γέμισαν τα «μουσεία» τους με παράταιρα κι' άσήμαντα εύρηματα. Το μουσείο της Βάλε περιέχει κάτι άπαίσιους πίνακες του Βόκλιν, ο όποιος δεν ήξερε ούτε να σχεδιάζει, ούτε να ζωγραφίζει. ύπήρξε στη ζωγραφική ένας λογοτέχνης κακής ποιότητας και μόνο τα υπερρωμαντικά θέματά του άρεσαν κάποτε και έπλασαν μια φήμη γύρω από το όνομά του. Το μουσείο της Βάλε περιέχει ακόμα μερικά άθλια κατασκευάσματα μοντέρνων έλβετών ζωγράφων. Άλλά κοντά στα άστειά αυτά έρχα, συνάντη κανένας έξοφνα άριστουργηματικούς πίνακες του Holbein. Ο πλούτος και η άρμονία των χρωματισμών τους θαμπώνουν. Δε θα ξεχάσω ποτέ ένα ύποκλιτρινο ξαπλωμένο σώμα του Χριστού, που έξέχει άναγλυφικά από το κάδρο με μια σύσπυση έξαυλωμένου πόνου.

Έφυγα από το μουσείο άποκομίζοντας μέσα μου την εικόνα του Χριστού, όταν κάποιος διαβάτης, τον όποιο σταμάτησα για να του

ζητήσω μια πληροφορία, μου έδειξε ένα χτίριο: «Η έκκλησία του Άγίου Άντωνίου». — «Η έκκλησία; Ποσ είναι η έκκλησία;» Δεν έβλεπα μπροστά μου, παρά ένα πελώριο άπρο χτίριο από μετόν ίσιο κι' όρθογώνιο, που δεν μπορούσε να είναι τίποτε άλλο, παρά έργοστάσιο. Ο διαβάτης επέμεινε: «Η έκκλησία του Άγίου Άντωνίου». Ανακάλυψα πως ένας τεράστιος τετράγωνος πύργος που ύψώνονταν σε μια γωνιά του χτίριου σαν ένας άμερικανικός ούρανοξύστης, ήταν ένα κωδωνοστάσιο. Μπήκα μέσα στην παράδοξη έκκλησία. Μπήκα μέσα σε μια κολοσιαία αίθουσα με σταχτολέυκους γυμνούς τοίχους. Ίσοι, τετράγωνοι κι' άστόλιστοι στύλοι από μετόν ύποστήριζαν σε άποστάσεις τη στέγη. Μόνο τα παράθυρα ήταν διακοσμημένα. Τα τζαμωτά τους σχηματίζονταν από πολύχρωμους κύβους που σκαρφάλωναν ο ένας άπάνω στον άλλο, και στη μέση οι μορφές των Άγίων ήταν ζωγραφισμένες με τη μοντέρνα τεχνοτροπία που ζητεί να επανέρθει την άφέλεια των primitives. Πλησίασα στο ιερό. Είδα μια τράπεζα που είχε κι' αυτή ένα άλλόκοτο κυβικό σχήμα. στο σκέπασμά της ήταν ζωγραφισμένα με πολύ χτυπητά χρώματα διάφορα σχηματοποιημένα ψαράκια και λουλουδάκια όμοια με τα ξύλινα παιχνίδια των παιδιών.

Η έκκλησία του Άγίου Άντωνίου είναι μια έκκλησία καθολική. Ρώτησα με κατάπληξη τον φύλακα: «Άγαπούν οι πιστοί αυτή την έκκλησία;» — «Στην άρχή όχι» δυσφόρησαν μάάλιστα πολύ. Τώρα όμως συνειθίζουν. . .»

Είναι η έκκλησία του Άγίου Άντωνίου όραία; Είναι προπάντων παράδοξη. Όμολογώ ότι ακόμα και εγώ, που ένθουσιάζομαι με κάθε τι πρωτότυπο, άναξήτησα νοσταλγικά μέσα στο άνέκφραστο βλέμμα των τετράγωνων Άγίων μια μυστικόπαθη διάθεση, και λυπήθηκα όταν δεν τη βρήκα. Μου έλειψε μέσα στη μοντέρνα έκκλησία η βαριά και σκοτεινή άτμόσφαιρα της συγκέντρωσης και της άνάτασης. Άλλά κάθε άλλαγή πρέπει κανένας να τη συνειθίσει. Ο Θεός, για όσους τον έχουν άνάγκη, θα εισδύσει και στο χτίριο που του έχτισαν οι άνθρωποι με το ρυθμό των σημερινών τους σπιτιών.

Στη χώρα την πιο στάσιμη, που ζει χωρίς άγωνίας κι' άνάγκες άπολύτρωσης και φυγής, είδα ξαίρνα να πραγματοποιείται το πιο τολμηρό πείραμα από την πιο συντηρητική θρησκεία. Η ζωή είναι όλο αντίθεσις κι' ούδέποτε μπορεί να είναι κανένας βέβαιος ότι τη συνέλαβε. δεν μπορεί κανένας ποτέ να την κλείσει μέσα σ' ένα καλούπι. Έμφανίζει άπροσδόκητα στην Έλβετία μια κυβιστική έκκλησία. όταν δεν το περιμένει κανένας καθόλου, προσφέρει έκκλησίες.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

Ἡ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑ (*)

1.—ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Πλουμίδι ἀέρινο ἀεροδρομεῖ
 χνουδύφτερη στοῦ ἡλιοῦ τὴν πύρα.
 Γελοῦμενο κάθε ἀνθός τὴν καλεῖ
 στὰ ζαχαρένια του τὰ μῦρα.

Λαφροπετὰ καὶ δὲ γρικιέται θρό,
 μηδὲ λυγάζει τὸ φύλλο, ὅπου καθήσει.
 Ἀνάλαφρα φιλάει τὸν κάθε ἀνθό,
 ρουφρώντας εὐωδιούλα γιὰ νὰ ζήσει.

*Ὅποια χερῶμα, καὶ τὰ πιδ ἀπαλά,
 μιὰ στάλα νὰ τὴ γγίξουν, σώνει
 ἔχει ἀπὸ φῶς καὶ νέφραλα φτερά,
 καὶ θά μαθήσουν σὺν τὸ χιόνι.

2.—ΠΕΥΚΑ

*Ὡ πεῦκα μου καμιαρωτά,
 ὀλόδροσα κ' εὐωδιασμένα,
 πράσινες νύφες τοῦ βουνοῦ
 μὲ τὰ κορμιά τὰ μεσταμένα,

μὲ τὰ κεραμιδιὰ κορμιά
 καὶ τὰ ὀλοπράσινα τὰ κάλλη,
 ποὺ ἀνάερα σηκώνονται
 πρὸς τὴ γαλάξια, οὐράνια ἀγκάλη,

ποὺ ἀπλώνετε τὴν κόμη σας
 ψηλά στὸ φῶς καὶ στὸν ἀέρα,
 νὰ τὴ χτενίζει ὁ ζέφυρος
 καὶ νὰ τὴ φωτολοῦζει ἡ μέρα,

χτυπᾷ ἡ Ζωὴ στὶς φλέβες σας,
 καὶ ἀπ' τὰ κλαδιὰ σας ξεπετιέται
 κάτω σὰ θεῖο ἀνάβρουσμα
 αὐλῆς χαρᾶς, ποὺ δὲ λογιέται.

*Ἀχ, νάμουν πάντα ἀντάμα σας,
 νὰ γονατίζω στὴ μορφιά σας,
 νὰ νεύομαι στὸν ἡσυχίο σας
 κάτου ἀπ' τ' ἀγνὸ νανοῦρισμά σας!

3.—ΑΥΓΗ

Χαράζει ἡ αὐγή. Στὴ ρεματιά
 τὰηδόνια συνερίζοντ' ἕνα γῦρο.
 Μεθ' αὐτῶν σπάρτων ἡ εὐωδιά,
 λιγοθυμᾷ τῶν θυμαριῶν τὸ μῦρο.

Θαμπὲς φαντάζουν οἱ κορφές
 καὶ ἀκόμα δὲν ἐσβύσαν ὅλα τ' ἀστρα.
 Μὲς στὶς πυκνὲς ἀλυγαριεὶς
 φέγγει γλυκὰ ἡ ροδάφνη, ἡ ξβλογιάστρα.

*Ὁ θόλος πάνω ἀπ' τὸ βουνό
 κοκκίνισε, σὰ ρόδο δίχως ταίρι.
 *Ἔτσι εἶναι τὸ δροσὸ ἀπαλό,
 ποὺ λὲς καὶ σὲ χαϊδεύει μ' ἕνα χέρι,

*Ἀχ ἡ αὐγούλα, ἡ αὐγούλα ἡ χουσαυγὴ
 μὲ τ' ἀφραστα παρθενικά της κάλλη!
 Τώρα δὲ λὲς καὶ θ' ἀκουστῆ
 μιὰ λῦρα ἀγγέλου ἀόρατη νὰ ψάλλει.

4.—ΤΟ ΜΑΝΤΡΟΣΚΥΛΟ

*Ἐγὼ 'μαι ὁ Μοῦργος ἢ Ἀγακαθιστός
 στῆς μάντρας τὰ ψηλάματα, φυλάω.
 Νύχτα μεσάνυχτα. Μὰ ἐγὼ πιστός
 τίς ράχες γύρω ἀκοίμητος τηράω.

Ψηλά τὸ κούτσλο, ξυπνὸ ξεφτέρει,
 μιὰ δῶθε ἀργά, μιὰ κελθε ἀργά γυρίζω,
 καὶ ἀνήσυχος τὸ κρυὸ βουνήσιο ἀγέρι
 μὲ τὴ χοντρή τὴ μύτη μου μυρίζω.

Τ' αὐτιά μου τέντά, ὀλόρθα, μυτερά,
 καὶ νυχτερίδας πέταμα τ' ἀκούνε.
 Τὸ μάτι μου λεπίδα, τὰ ἡσικερά
 τρυπάει τὰ σκότη, ποὺ μα ρολογοῦνε.

Γάου, γάου ἢ Κάτι ἀγνόντια σαλαγάει...
 Μὰ ἐγὼ 'μαι δῶ, γάου, γάου, ἐλάτ', ἐλάτ'
 Κοιμήσου, ἀφέντη. *Ὁ Μοῦργος σὲ φυλάει
 στρατιώτης καὶ κανένα δὲ φοβάται.

[Σ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ

1.—ΣΥΝΑΠΙΑΝΤΗΜΑ

*Ἀντικρυζόμαστε' λάμπει στὶς κόρες τῶν ματιῶν μας
 βουβὰ καὶ ἀστράφτει ὁ πάγος μας κ' ἡ μακρυνὴ μας γνώρα.
 Ἡ ἀπρόσδεχτη ὄψη μὲς στὸ φῶς τῶν ἔσμων νυχτερινῶν μας
 λογισμῶν τὸ ἀπαλὸ τίναξε χνουδι σὺν μιὰ μπόρα.

*Λογια σμίγουν οἱ ματιές' στὰ βάθη τῶν καρδιῶν μας
 αἵματερὴ ἀνοίξε πληγὴ ἀπὸ τὴν ξένη θάρα
 κακόγνωμη δὶβουλη ὄργη μαραίνει τῶν ἀχνῶν μας
 ὀνειρῶν τοὺς ἀγνοὺς ἀνθοὺς στῆς φαντασίας τὴ χώρα.

Βλέποντας τὴ στεγνὴ, ξέσπικη-δὴρη τοῦ ἔρωτός μας,
 αὐτὰ φρένα ὠρμάζει ἀπόφαση κρυφὴ καὶ ταραγμένη,
 χωρὶς ἀσκήμια καὶ νεροπή, σὺν τρυφερὸς καρπὸς μας

μόνο μιὰ ἰδέα, ἕνας ἀχὸς τριγύρω ν' ἀπομένει:
 γλυκὰ ἀπ' τῆς πλείρας πίκρας μας τὸ βάρος φορτωμένοι,
 σηκώνομε τὴν κεφαλὴ καὶ ἀρχίζει ὁ μισερὸς μας.

2.—ΧΩΡΙΣΜΟΣ

*Ἀφεύγατη ἡ ἴρα τοῦ χωρισμοῦ μας' κυλοῦσαν
 ἀπὸ τὸ ὦμα σου τὰ δάκρυα μου καὶ σκυμμένη
 τὰχνά σου χέρια ἐπύλλουν κ' ἔμμενα πνιγμένη
 στοῦ θρήνου τὴ βαθιὰ χαρὰ κ' οἱ ἄρμοί μου ἐλυοῦσαν.

Ψυχρά, ἡχερά τὰ λόγια σου παρηγοροῦσαν
 μὲ σταϊκὴ παραίνεση καὶ ἀπελπισμένη,
 ἀβάσταχτην ἀνάταση, καρδιὰ φρυμένη
 δρόσο προσμένοντας τὰ σωθικὰ σπαρνοῦσαν.

Μὰ ἀπόρριξε ἡ ψυχὴ τὸ δίχτυ τῆς ἀπάτης
 καὶ τὴν κρῶα φλόγα τῆς ὑψηλῆς θεωρίας
 καὶ ὀρητικὰ βυθίστη στὸ φῶς τῆς ἀκράτης,

ἀλόγιστης, ἁγίας, θεριμῆς, φάουσας μαγίας,
 ποῦ, σὰ ρουφήχτρα ἀπόκομη, πλοκάμια ἀπλώνει
 καὶ σπύγγει,—σῶμα καὶ ψυχὴ μαζί τὰ λυώνει.

ΑΝΑΝΤΑ

1.—ΣΤ' ΑΠΑΓΚΙΑΣΜΑ

Στὸ μακριό, τ' ἀπάνεμο κελίνο ξερονήπι,
 ποῦ τὸ κύμα σέρονοντας τὸ λευκὸν ἀφρὸ
 τὸ φιλάει περήφανο ἐρωτιάρᾳ ἡ φύση
 πύζει στὰ χαμόδεντρα, στ' ἀκρινὸ βουνό,
 καί, ψυχὴ πολύκαθη, σῦρε ν' ἀκουμπήσης.

Κι' ἂν μακρὸς ὁ δρόμος σου τὰ φτερά σου σπάση,
 μὴ λιγοψυχᾷς ἐσύ, φεῦγε πάντα πρὸς
 φεῦγε, γοργοδιάβαινε πέλαγα καὶ δάση...
 Σὲ βοηθάει στὸ δρόμο σου ὁ πόθος σου, σὰ φῶς,
 σῦρε στὸν ἀπάνεμο τόπο ν' ἀπαγκιάσης.

2.—ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

*Ἀπὸ τοῦ γεροπλάτανου τὸ γέρικο κορμὶ,
 μὲς στὸ σκοτάδι, σὰ σκιές, σφιχτὰ ἀγκαλιασμέ-
 νονα... ἄλλος μάρτυρας δὲν ἦτανε ψυχὴ—
 Μονάχα ὁ γεροπλάτανος τὴν τρεμουλοβγαλ-
 τὴ δειλιασμένη σου ἀκουσε μελωδικὰ φωνή,
 «δὲ σὲ ξεχνῶ ποτέ-ποτέ», μικρὴ λησιμονημένη...

Κι' ἀποσπερίτης, οἰχνοῦντας τὸ θαμπερὸ του φῶς,
 φῶς λιγοστό, ἀγάφοντα στὸ φῶς τῆς ὠμορφιάς
 [σου
 διάβαινε' ἀτέλειωτα ψηλὰ τὸ δρόμο μοναχός.
 Ἄλλ' ἡ μοῖρα μου σκληρὴ μὲ πέταξε μακρὴ σου,
 καὶ μοιάζω—μὰς χωρίζουνε θάλασσες—μοναχός,
 ὁ ἀποσπερίτης, ποῦ θαμπερὸς χροῦσινε τὰ μαλλιά
 [σου.

Σ. τ. Ν. Ε. Ἐίχαμεν ἀκόμα καὶ μὴν ὀρασιότατην σειρὰν ποιημάτων διὰ τὴν σημερινὴν «Ν. Ἑστία», μὲ τοὺς τίτλους:
 «Βροχὴ Καλοκαυριῶ», «Ὀνειρὰ», «Ἐτράστιχα», «Πρωτοβόρεια», «Στεγνὸ Τραγοῦδι». Ἄλλ' ἀντὶ ὑπογραφῆς, ὑπάρχει ἕνα
 ἀόμιλεγμα, ἀπὸ τὸ ὄρατον διακρίνεται μόνον τὸ ἀρχικὸν ψηφίον ἐπὶ τοῦ Β. Παρακαλοῦμεν τὸν ποιητὴν νὰ μᾶς γνωρίσῃ
 τ' ὄνομα του, ἐκτὸς ἂν προτιμᾷ νὰ δημοσιευθῶν ὑπογεγραμμένον μόνον μὲ τὸ ψηφίον Β.

ΛΑΦΝΗ

Φεγγαβολάσι ἤσουζα μ' ἀποχρωμίες θαμπές
τὸ δειλινὸ τῆς ἀνοιξῆς τὸ μυριοπλουμισμένο,
—στέλλοντας φίλημα γλυκὸ μὲ τις ἀναλαμπές
τις ρόδινας, σὰν χὰιδι ὄνειρου μαγεμένο,

στοῦ ἀντικρινοῦ περιβολιοῦ τῆ δάφνη τὴν παλιά
ποῦ ἀκίνητη, μοναχική καὶ βαριολυπημένη,
νοιώθει γλυκὸ ἀνατάρασμα στοῦ ἡλίου τὰ φίλια,
ποῦ φεύγοντας ἀφήνει τὴν τρελλά ἐρωτημένη.

— Μοναχική, μ' ἀστέγνωτο στὰ χνούδια τῆς τὸ δάκρυ,
ἀπλώνει μάταια κ' ἡ ψυχὴ τ' ἀφίλητα φτερά
ἀγγιζοντας τὸν Ἰσκιό σου, ποῦ χάνεται στὰ μάκρη,
τοῦ ἐρωτικοῦ ροδόρωτου! Θαρθῆς κ' ἄλλη φορὰ :

Ποιὸς ξέρει! ὦ! πῶς τῆ λαχταρῶ τῆ γλύκα κ' εὐωδιά
τ' ἀνασασμοῦ σου!.. Ἄχ, δάφνη μου, γλυκύτερη ἔχεις μοῖρα!
ἀποβραδὺς ἀφήνει σε μ' ὀλόπικρη καρδιά,
μὰ τὴν αὐγὴ τριγύρω σου τὰ ρόδα του πλημμύρα!

ΕΥΑ ΑΓΓΕΛΟΥ

1.—ΕΙΣΑΙ ΜΙΑ ΚΙΡΚΗ . . .

Εἶσαι μιά Κίρκη ; ἡ τέχνη σου, νὰ μᾶς πλανᾷς τὴ σκέψη
μ' ἐρωτα ποῦ ὅλοι οἱ κόθοι του σὰ φίδια μᾶς τυλίγουν
Μὰ ἐμὲ ἡ πλανεύτρα χάρη σου ποτὲς δὲν θὰ μαγέψη,
ὅσο σὰν ρόδων πέταλα τὰ χεῖλη σου ἂν ἀνοίγουν.

Κάπου μακρῶν, στὸ σιωπηλὸ νησάκι ἡ Πηνελόπη
στὴ σκέψη τῆς ἀγάπης μου καίει τὴν πικρὴ ζωὴ τῆς,
καθὼς σὲ σκοτεινὴ ἐκκλησιὰ καίει κερὰ οἱ ἀνθρώποι,
καὶ τὸνομά μου μοναχὰ λέει μὲς στὴν προσευχὴ τῆς.

. . . Κι' ἐρένα αὐτὰ τὰ χεῖλη σου σὰν πέταλα ἄς ἀνοίγουν,
κρίνα τὰ χέρια, τρίσβαθα τὰ ἐρωτικά τὰ μάτια,
καὶ στὸν πόθο σου ὁ θάνατος κ' ὁ ἔρωτας ἄς σμίγουν :
μὰ πιά ἔχθεις χάσει τὴν ψυχὴ, τὴ μοῖρασε κομμάτια!

Τῆς Πηνελόπης τὴ μορφή στὰ μάτια ἔχω κρατήσι
καὶ μιά τῆς λέξη ὅλα σου θὰ ξεπερνᾷ τὰ χὰidia :
ἡ ἀμόλυνη τῆς ἡ ψυχὴ μὲ ἀγάπη θὰ γεμίσει
τὴν ξερὴ ὕδρια τῆς καρδιάς καὶ τὴν ζωὴ τὴν ἄδεια.

2.—ΣΤΟ ΜΑΚΡΥΝΟ . . .

Στὸ μακρυνὸ νησάκι τῆς μάταια θὰ περιμένει
τὸ γυρισμὸ μου κλαίγοντας, μονάχη ἡ Πηνελόπη :
μὲ τὴν πλανεύτρα χάρη σου μπροστὰ μου εἶν' ἀνοιγμένη
ζωὴ καινούρια κ' ὅλη φῶς κ' ἀγνωστοὶ νέοι τόποι.

* Ἄλλο ἡ περὶφανὴ ψυχὴ δὲν μπόρεσε νὰ ἀνθέξει !
εἶται στὸν τάφο τῆς σιωπῆς νὰ πνίγει τὴ χαρὰ τῆς :
καὶ πάει, σὰν ἄχνη, τὸ ἄρρωστον εἰδύλλιο πῶς πλέξει
μὲ μιά ποῦ ἦταν ἡ ἀγάπη τῆς μικρὴ σὰν τὴν καρδιά τῆς.

Σένα ἡ ἀγάπη σου ὠκεανὸς κ' ὀρίζοντας τριγύρω
πλατὺς κ' ἡ Πηνελόπη μου καὶ τὸ μικρὸ νησάκι τῆς
σβησμένη θύμηση βουλιάει, σὰν πέραςμα ὄνειρου,
σὰ νὰ μὴν ἦταν στὴ ζωὴ ποτὲς κ' ἐγὼ μαζὶ τῆς.

Μάταια σὲ πάλεψε ἡ ψυχὴ : μὰ ἔγιρε ὑποταγμένη
ἦταν τὰ χεῖλη πέταλα ρόδων κρωινῶν ποῦ ἀνοίγουν,
τὰ μάτια τρίσβαθα, ἡ καρδιά στὸν πόθο ὅλη δοσμένη,
κρίνα τὰ χέρια, τὰ μαλλιά φίδια καὶ μὲ τυλίγουν.

ΙΩΝ. ΡΟΥΜΠΙΝΗΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Σὲ ποιόν, ἀλήθεια, θάπρεπε νὰ ποῖ «εὐχαριστῶ»
κ' εὐγνώμονα τὰ μάτια μου ποῦ τάχα νὰ γυρίσω ;
Σὲ ποιόν Ὀλύμπιο θεὸ τῆ χάρη μου χρωστῶ,
τὴν εὐτυχία τὴν κρυφὴ νὰ σὲ γνωρίσω!

Σήμερα πρώτη σ' εἶδανε τὰ μάτια μου φορὰ.
Τί λέω! Καὶ χθὲς σ' ἐγνώριζαν. Δὲν ἦσουν μιά ξένη :
τ' ἀγαπημένο μου ὄνειρο μὲ τὰ χρυσὰ φτερά
στὸ παλατάκι μ' ἔφερνε, ποῦ σ' εἶχαν φυλαγμένη.

Τοὺς φυλάκους ἐκοίμιζα, τ' ἀνήμερα θεοῖα
ποῦ ἠδονικά μὲ τ' ἄρωμα σόφρας ὀμῆς μεθᾶνε,
κ' ἀμίλητος χαιρόμουν τὴν τόσην ὁμορφιά,
δίχως τὰ μάτια κ' ἡ ψυχὴ κατὶ ἄλλο νὰ ζητᾶνε.

Καὶ σὺ, ποῦ πάντα νόμιζες, πῶς εἶσαι μοναχὴ,
στὴ γαλαξένια κάμαρη μὲ τὸ θαμπὸ καντήλι,
ἀνοιγες κάποια κρύπτη σου, βαθιά σὰ μιά ψυχὴ,
κ' ἐδιάλεγες μὲ ἀνάμνηση γιὰ συντροφιά, γιὰ φίλη.

Καὶ στὸ κρεβάτι ξάπλωνες τὸ ροδαλὸ κορμί
κ' ἡ φαντασία σου φώτιζε καινούργια μονοπάτια
παλεύανε στ' ἀνήσυχο τὸ στήθος σου καημοὶ
κ' ὁ ὕπνος ἔτσι σ' εὗρισκε καὶ σοῦκλεινε τὰ μάτια.

Κι' ἐγὼ κοντὰ σου, ξάγρυπνος—ἤχος, πνοή, σιγὴ!—
ἐξῆυσα, κ' ἄ; μὴ μοῦδειχνεν οὐδὲ Ἰσκιό τὸ φεγγάρι!
κ' ὅταν στὸ παραθύρι σου ἐφώτιζεν ἡ αὐγὴ,
παρακαλοῦσα τ' ὄνειρο σκλάβο του νὰ μὲ πάρῃ.

Μὰ τώρα, λέω, καλότυχος ἀπ' ὅλους πῶς πολὺ
δὲν εἶμαι ; π' ἀπὸ τὸνειρου τῆ γαλαξένια σφαιρῶ
σὲ βρῆκα στ' ἀνθη ἀνάμεσα, παιδοῦλα ντροπαλὴ
κ' ἀπλωσες τὸ χεράκι σου καὶ μοῦδες : Καλημέρα !

ΑΑ. ΜΥΡ.

1.—ΣΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΙ

Ἐδῶ μιά σιγαλὴν αὐγὴ, στὸ ἥραμικὸ μπαλκόνι,
—θυμᾶμαι—ὄχρῃ σὰ φύλλωμα δίχως δροσιά κ' ἀχτίδα,
κ' ἐρεπίμιον ἐτοιμόσβηστο, ποῦ ὁ χαλασμός σιμώνει,
βγήκες . . . ἄλλῃ ! σοῦ ἀπόμεινε νὰ ζήσης ἡ ἐλπίδα . . .

Τᾶχραντο δάκρυ σου κρυφὰ στάλαζε μὲς στοὺς κλώνους
τοῦ ἐαρινοῦ βασιλικοῦ, ποῦ ἀγνὰ μοσκοβολοῦσε,
κ' ἡ μάννα μας, μιλώντας γιὰ τοὺς περασμένους χρόνους,
πικρογελοῦσε ἀνώφελα καὶ σὲ κατηγοροῦσε ! . . .

* Ἦταν στιγμές, ποῦ μιά ζωὴ παράδρανε βαθιὰ σου—,
—ζωὴ, ποῦ τὴ νεκρῶσανε καὶ βάσανα καὶ πόνοι—,
καὶ σπάρταζε ἓνα ὄνειρο γλυκὸ μὲς στὴν καρδιά σου . . .
Ἄχ ! καὶ νὰ γύριζαν ξανά οἱ περασμένοι χρόνοι ! . . .

2.—ΓΥΡΙΣΜΟΙ

Τί κρίμα !—Μᾶς φρονήσανε καὶ ὁ ντουγιᾶς κ' ἡ μοῖρα . . .
Τοῦ πεπρωμένου οἱ ἀνεμοὶ σκόρπισαν τὴ φωλιά,
ποῦ μόνοι μας ἐστήσαμε μ' εὐλάβεια μεγάλη
ἀγαπημένα κ' ἔρημα ἐμεῖς, φτωχὰ πουλιά . . .

Μάταια προσμένει κ' ὁ γιαλὸς νὰ μᾶς ἰδῇ καὶ πόλι
προσκυνητὲς στὸ ξύπνημα τοῦ κόσμου τὸ ὀρθρινό,
κ' ὁ δρόμος μας ὁ ἥρεμος, ποῦ παίρνουμε—θυμᾶσαι !—
νὰ πᾶμε κάπου μακρῶν, ἀργὰ τὸ δειλινὸ . . .

Τώρα βουτίζει ἀπέλλιδα ἡ λεύκα μας στὴν ἄκρη
καὶ κλαίει τῆς ἀγάπης μας αἰῶνια τὸ χαμό,
σὰ νὰ μᾶς στέλνουν ἅπαντα οἱ μῆνες καὶ τὰ χρόνια
μὲ τὸν ἀγέρα ποῦ φυσᾷ, ἓναν καλὸ καημὸ ! . . .

ΡΗΓΑΣ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ

ΤΟ ΜΕΛΤΕΜΑΚΙ (*)

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

Σκηνοθεσία ἡ ἴδια τῆς δευτέρας

[Ἐρχεται ὁ Τάνης ντυμένος ἀκατάστατα, ὅπως σὴν πρώτη πράξις. Ἡσκηνή, πρὶν, ἄδεια καὶ σεβρισιζομένα σὺν τραπέζι γιὰ τὸ πρωῒνό. Ὁ Τάνης ἐξετάζει τὰ δοχεῖα].

Τάνης, χτυπάει τὸ τραπέζι μὲ θυμὸν.—
"Ἐλα δῶ! Ποῖος εἶναι ἐδῶ;

Μανταλαῖνα, βγαίνει.—Ὁρίστε!

Τάνης.—Ποῦ εἶναι ὁ καφές;

Μανταλαῖνα, μὲ ἀπορία.—Ὁ καφές;

Τάνης.—Ναί, ὁ καφές!

Μανταλαῖνα.—Ὁ καφές ἔχει εἶναι...

"Ἐνα κανατάκι γεμάτο... (Τὸ πιάνει). Θέ-
λετε νὰ σᾶς τὸν σεβρίρω;

Τάνης.—Σοῦ λέω, θέλω καφέ!

Μανταλαῖνα, τοῦ τὸν δείχνει.—"Ἄμ' αὐ-
τὸς τί εἶναι; καφές δὲν εἶναι; "Ἐτσι δὲ τὸν
πίνετε κάθε πρωῒ μὲ τὸ γάλα σας;

Τάνης.—Σοῦ λέω, θέλω καφέ σὲ μικρὸ
φλυτζάνι.

Μανταλαῖνα.—Νὰ φέρω ἓνα μικρὸ φλυ-
τζάνι νὰ τὸν κενώσω;

Τάνης.—Θὰ μ' ἀναγκάσης τοῦ λόγου σου
νὰ πῶ αὐτὸ τὸ καταστάλαγμα μωροζοῦμι;

Μανταλαῖνα.—Κάθε πρωῒ αὐτὸ πίνε-
τε... Μὰ σήμερα, φθίνεται, εἶσατε σὶν
φεγγάρια σας... "Ἐ, καὶ μὲ τὸ δίκιο σας,
δὲ θὰ κοιμηθῆκατε καθόλου. Χά! χά!

Τάνης.—"Ἄσε τὰ πολλὰ λόγια καὶ κάνε
μου ἓνα καφέ σὲ μικρὸ φλυτζάνι.

Μανταλαῖνα.—Καλά, καλά, μὴ μὲ δει-
ροτε κι' ἄλλας! (Πηγαίνοντας πρὸς τὰ μέσα).
Βάλτε τα μὲ κείνους ποῦ σᾶς φταῖνε, μὴν
ξεσπᾶτε σὲ μένα.

Τάνης, κάνει θυμωμένος νὰ τῆς ἐπιτε-
θῆ, μὰ συγκρατεῖται.—Νὰ χαθῆς! (Συγ-
ριανάζει ἀνήσυχος ἀπάνω κάτω, ἀνάβει ται-
γάρο. Ἐρχεται ἡ Σοφία).

Σοφία.—Καλημέρα.

Τάνης.—Καλημέρα.

Σοφία.—Τί τοῦ κανεσ τοῦ κοριτσιοῦ καὶ
τοιμάζει τὰ πράμματα τοῦ νὰ φύγῃ;

Τάνης.—Ἡ Ἄλκη;

Σοφία.—Ἡ Ἄλκη βέβαια, ποιά ἄλλη;

Καὶ θὰ τῆς ἔκανε, ἀλλοῦ δὲν ἐξηγεῖται
πὼς ἔτσι ἔξαφνα τὸ ἀποφάσισε.

Τάνης, φοβισμένος, σὸν καὶ νὰ ὑποψιά-
σῃκε.—"Ἐγὼ; τί νὰ τῆς κᾶνω; σοῦ εἶπε
πὼς ἐγὼ;

Σοφία.—Αὐτὸ εἶναι εὐγενικὸ κορίτσι καὶ
δὲ λέει τίποτα, μὰ γιὰ νὰ φεύγῃ...

Τάνης.—Καὶ δὲ σοῦ εἶπε γιὰτί φεύγει;

Σοφία.—"Ἐνα σῶρδ προφάσεις... Πὼς
τὴν περιμένει ἡ ἄλλη θειά τῆς στῆ Σύρα...
Καλά, καὶ χθὲς δὲν τῆ περιμένε; σήμερα
τὸ συλλογίστηκε; ὄνειρο τὸ εἶδε;

Τάνης, σὰ νὰ σκέπτεται καὶ ψιθυριστά.—
Ξέρω κι' ἐγὼ!

Σοφία.—Ναί, δὲν ξέρεις!... ἐοῦ καὶ
θὰ τῆς ἔκανε χθὲς τὸ βράδυ, ὅταν πῆγα νὰ
κοιμηθῶ... Εἶχεσ καὶ πιεῖ λίγο παρα-
πάνω...

Τάνης.—Σὲ βεβαιῶ, δὲν ἔχω ἰδέα...

Σοφία.—"Ἐλα τώρα! μωρὲ αἰωνίως χον-
τράνθρωπος θὰ εἶσαι; Μὰ πὲς ναυτικὸς καὶ
περιμένεῖς πρόκοπή;

Τάνης.—Μὰ σοῦ λέω ὄχι! δὲ μὲ πι-
στεύεις;

Σοφία.—Τότε γιὰτί δὲν τῆ φωνάζεις νὰ
τῆς πῆς καὶ σὺ νὰ μείνῃ;

[Ἐρχεται ἡ Μανταλαῖνα φέρει τὸν καφέ
καὶ πάλι ξαναφεύγει].

Τάνης, διατακτικά.—Νὰ τῆ φωνάξω...
(Πίνει καφέ).

Σοφία.—Τί κάθεσαι λοιπὸν; μὰ ἔχεις
κοιμένη τὴν οὐρά σου, γι' αὐτὸ διατάξεις.

Τάνης.—"Ἐγὼ;

Σοφία.—Τότε, ἂν εἶσαι ἀθῶος, γιὰτί κά-
θεσαι; ρίξε τῆς μὰ φωνή!

Τάνης.—Ἐπινα τὸν καφέ... (Πηγαί-
νει πρὸς τὴ σκάλα καὶ φωνάζει). Ἄλκη!
Ἄλκη! ἔλα κάτω μὰ στιγμὴ σὲ παρακα-
λῶ... Ἄλκη!

Σοφία, φωνάζει κι' αὐτή.—Ἄλκη! δὲν
ἄκοις ποῦ σοῦ φωνάζει ὁ θεὸς σου; Θέλει
νὰ σοῦ μιλήσῃ...

Ἄλκη, ἡ φωνὴ τῆς ἀπὸ πάνω.—Τί θέ-
λεις, θεε;

Σοφία.—"Ἐλα ντὲ κάτω, νὰ τὰ μιλή-
σομε... Θέλει κι' αὐτὸς νὰ σὲ ρωτήσῃ
γιὰτί φεύγεις... (Σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὸν ψα-
ρέμῃ). Ἐτσι δὲν εἶναι;

Τάνης.—Ναί, βέβαια! Ἄλκη, ἔλα κάτω,
σὲ περιμένουμε! (Πηγαίνει καὶ ἀρχίζει πάλι
νὰ πίνῃ τὸν καφέ του).

Ἄλκη, σὲ λίγο κατεβαίνει τρεχάτη καὶ
κάνει μεγάλο θόρυβο γιὰ νὰ κούρῃ τὴν τα-
ραχὴ τῆς.—Νὰ μαι! μὲ θέλετε ἐσεῖς, θεε
μου; (Μὰ μόλις ἀντικρούζει καὶ τοὺς δύο,
σὰ νὰ χάνῃ τὸ θάρρος τῆς, κατεβάζει τὰ
μάτια τῆς. Ὁ Τάνης στενοχωρημένος καὶ
αὐτὸς, ἐξακολουθεῖ νὰ πίνῃ τὸν καφέ
καὶ ἀνάβει καὶ ἄλλο τσιγάρο. Κάμποση
σιωπῆ).

Σοφία, ποῦ τοὺς ἀντιλαμβάνεται ἔτσι.—
Μὰ τί κάθεσαι; μιλήσέ τῆς, ρώτα τὴν...
Γιὰτί τῆ φώναξες τότε;

Τάνης, μὲ μάτια ἀνόμῃ κάτω.—Ἡ θεία
σου μοῦ λέει πὼς θέλεις νὰ φύγῃς καὶ δὲ
μπορεῖ νὰ καταλάβῃ γιὰτί ἔτσι ἔξαφνα τὸ ἀ-
ποφάσισες...

Σοφία.—Βέβαια, ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ τὸ
καταλάβω, ἐνῶ ἐσὺ δὲν εἶσαι ἀνάγκη νὰ τὸ
καταλάβῃς, χά! χά! γιὰτί βέβαια τὸ ξέρεις
τὸ γιὰτί. Χά! χά! Σᾶς ἐπίασα! Φαίνεσθε
ἀπὸ τὰ μάτια σας! χά! χά!

Ἄλκη, μὲ τρόμο.—Τί;

Τάνης, τὸ ἴδιο καὶ συγχρόνως.—Μὰ!...

Σοφία.—Ποῖος ξέρεῖ τί τῆς ἔκανε, πρὸ-
στυχε, καὶ τὸ κορίτσι ντρέπεται, δὲ θέλει νὰ
τὸ πῆ! "Ἄμ' φθίνεσθε, σᾶς τσάκωσα! Πὼς
κάθεσθε κι' οἱ δύο σας ἔτσι ζαρωμένοι; (Οἱ
δύο ἄλλοι κυττάζονται, τὰ ἔχουν σὰ χαμένα,

κάμποση σιωπῆ). Ποῖος ξέρεῖ τί πικρὰ λέ-
για τῆς εἶπες!

Ἄλκη, σχεδὸν διανοήπιοντας σὰ νὰ βρο-
σκῇ εὐχάριστη διέξοδο.—Ναί, ναί, αὐτὸ εἶ-
ναι! Μοῦ μίλησε ἄσχημα! ναί αὐτὸ, πιστε-
φέ με, μονάχα αὐτὸ, θεῖτοσ μου!

Σοφία, σὶν Τάνη.—Τὰ βλέπετε; Τὸ
ὁμολόγησε!

Τάνης, χαρούμενος.—Ναί βέβαια, αὐτὸ
εἶναι!

Σοφία.—Τὸ λές κι' ὄλας καὶ δὲ ντρέπε-
σαι! (Καὶ στοὺς δύο). Ἄπαιτῶ νὰ μοῦ τὰ
πῆτε ὄλα. Χθὲς μοῦ εἶχεσ καὶ τραθῆξει καὶ
μὲ τὸ ὄρατο φεγγάρι θὰ σ' ἐπίασαν τὰ φεγ-
γαριάτικὰ σου!

Τάνης.—Τί νὰ σοῦ ποῦμε; Βέβαια ἐγὼ
φταῖω, μὰ καὶ ἡ Ἄλκη ἔπρεπε νὰ προσέχῃ.

Σοφία.—Βέβαια, τώρα θέλεις νὰ τὰ ρι-
ξῆς ὄλα τ' ἄδικα ἐπάνω τῆς! (Τῆ χαϊδεύει).
Εἶδες, μικρὸ μου, τί κακὸς ποῦ εἶναι ὁ θεὸς
σου; Ἐλα πὲς μου τὰ παραπονάκια σου νὰ
ξεκαθαρίσομε τὴν ὑπόθεσιν μάνι-μάνι.

Ἄλκη.—Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, φταῖω
κι' ἐγὼ λιγάκι. Νὰ, ἐκεῖ ποῦ καθόμασθε μὲ
τὸ φεγγάρι... (Τὸν κυττάζει χαρακτηριστικά).
Χά! χά! χά! ἤρθε κουδέντα γιὰ τοὺς ναυ-
τικὸς καὶ τοῦ εἶπα πὼς ὄλοι εἶναι παραλυ-
μένοι... Τοὺς ἀρέσουν τὰ χαρτιά, τὸ κραι
καί...

Σοφία.—Καὶ οἱ γυναῖκες! πὲς το, τί
ντρέπεται; μήπως τοῦ λόγου του εἶναι κα-
λύτερος; Λοιπὸν παιδί μου;

Ἄλκη.—Λοιπὸν ὁ θεὸς ἤθελε νὰ ὑπο-
στηρίξῃ τοὺς συναδέλφους του καὶ ἐκεῖ λο-
γοφέραμε... Εἶναι ἀλήθεια πὼς κι' ἐγὼ
πέισμωσα κομμάτι χά! χά! εἶχα πιεῖ καὶ
τρία λικεράκια!... Καὶ τοῦ εἶπα τότε περισ-
σότερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει... Πὼς δὲν ξέρω
κι' ὁ ἴδιος τί ἦταν πρὶν παντρευτῆ!

Σοφία.—Καὶ δὲ λές καὶ τώρα!

Ἄλκη.—Πὼς τέλος πάντων εἶναι ἓνας
φαγάς, ἓνας τεμπέλης ποῦ δὲ κάνει καμμιά
δουλειά... καὶ ἄλλα πολλά... Μήπως
θυμᾶμαι τώρα;

Σοφία.—Ἐτσι μπράβο, καλὰ τοῦ τὰ εἶ-
πες! Καὶ τί, φέμματα εἶναι;

Τάνης.—Ναί, μὰ ἄνθρωπος εἶμαι κι' ἐγὼ,
ἀναψα! Βάλε ποῦ εἶχα πιεῖ κι' ὄλας! "Ἐ
καὶ μὲ πιάσαν!... Καὶ μὲ ξέρεις ἐμένα, ἄμα
μὲ πιάνουν! Δὲ βλέπω μπροστά μου!

Σοφία.—Δυστυχῶς σὲ ξέρω!

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Τάνης.—Τῆς εἶπα... καὶ τί δὲν τῆς εἶπα; πῶς εἶναι ἕνα κορίτσι δίχως ἀνατροφή, πῶς δὲν ξέρει πῶς νὰ μιλήσῃ σὺς μεγαλυτέρους τῆς, πῶς δὲν ἔχει σεβασμὸν... πῶς... πῶς... τί ἄλλο σοῦ εἶπα, γιὰ τὴν θυμῶμαι; **Ἀλίκη,** σὰ νὰ μισοκλαίῃ ψεύτικα.— Πολλὰ, πάρα πολλὰ...

Τάνης.—Ἄ μὰ εἶχε καταστήσει ἀνυπόφορη, δὲν ξέρεις τί μοῦ εἶπε κι' αὐτὴ;

Σοφία, μὲ ἀνάλογη χειρονομία.—Νᾶ, φύσσα ἐδῶ! πῶς παιδί! ἀπ' αὐ ἦνε εἶσαι!

Τάνης.—Καὶ στὸ τέλος τῆς λέω: ἂν δὲ σ' ἀρέσουν οἱ ναυτικοί, ἂν δὲ σ' ἀρέσω κι' ἐγώ, τότε κάνε μὰς τὴ χάρη νὰ μὰς δείξῃς τὴν πλάτη σου...

Σοφία, σὲ ἐμπληξῆ. — Τῆς τὸ εἶπες κι' αὐτὸ ἀκόμη; Καὶ γι' αὐτό, μικρὸ μου, μὰς ζευες τὰ ρουχαλίκια σου;

Ἀλίκη, σὲ δύσκολη θέση.— Γι' αὐτό! Γιατὶ ἄλλο;

Σοφία.—Νὰ χαθῆς, νὰ χιθῆς, πρόσταχε!... Μὴν πικραίνεσαι, Ἀλικάκι μου, ἔτσι εἶσαι ὁ θεὸς σου, ἀμὰ ἀφαρπάζεται... Τί ἔχω τραβήξῃ ἐγὼ ἀπὸ δαύτονε! Μὰ δὲν εἶναι γιὰ συνώριση, ἔχει καλὴ καρδιά, γι' αὐτὸ ἀμέσως μετανοῶναι! Νᾶ, δὲς τογε τώρα, αὐτὸς εἶναι πῶς δυστυχισμένος ἀπὸ σένα πῶς σὲ βλέπει δυσσαρεστημένη. (Πηγαίνει κοντὰ του). "Ἐλα τί κάθουσαι! πὲς τοῦ κοριτσιοῦ κίνα γλυκὸ λόγο.

Τάνης, ζυγώνει τὴν Ἀλίκη.—"Ἐ δὲν ἦταν πιστεῦω δὲ καὶ τόσο σαδερὰ! Δὲν ἦταν ἀνάγκη πάλι ἐσὺ νὰ τὰ πάρῃς τοῖς μετρητοῖς... Καμῶματα τοῦ πιστοῦ ἦταν... Ἄς ξεχαστοῦνε...

Ἀλίκη, μὲ διαφοροῦμένη σημασία.—Αὐτὸ θέλω καὶ γώ, νὰ ξεχαστοῦνε!

Σοφία, τὴ χαϊδεύει.—Τί καλὸ πῶς εἶναι τὸ κακόμοιρο! "Ἐλα, μὴν κλαῖς... καὶ σὰ μικρότερη πῶς εἶσαι, πρέπει νὰ τοῦ ζητήσῃς συγγνώμην, αὐτὸς νὰ σὲ φιλήσῃ, κι' ἔλα μέλι γάλα! (Καθὼς ἡ Ἀλίκη κοντοσιτέκεται). "Ἐλα λοιπὸν, τί κάθουσαι; Ἄ μὴν εἶσαι πεισματάρη! Αὐτὸς ὁ κακοκορῆς, βλέπεις, σοῦ μίλησε μὲ τὸ γλυκὸ! "Ἐλα, πέσε στὴν ἀγκαλιά του! (Τὴ σπρώχνει).

Ἀλίκη, κοντὰ του.—Θεῖτε μου, μὲ συμπιᾶς, ἂν, χωρὶς νὰ θέλω, σ' ἔκανα νὰ μέ... (Πάντα μὲ τὰ μάτια κάτω).

Σοφία.—"Ἐλα λοιπὸν, ἀγκαλιαστεῖτε! (Τοὺς σπρώχνει καὶ τοὺς δύο). Τὸ κορίτσι

σοῦ ζητᾷ συγγνώμην, τί κάθουσαι λοιπὸν; σπρίστῃνη στὴν ἀγκαλιά σου καὶ φιλῆτέ τῆνε. ("Ὁ Τάνης τὴ φιλεῖ). "Ἐλα καὶ σὺ, ἕνα γλυκὸ φιλάκι τοῦ θεοῦ σου. (Τὸν φιλεῖ). "Ἐλα ἔτσι μπράβο! (Τοὺς κραταίει καὶ τοῖς δύο κοντὰ κοντὰ, τοὺς ἔχει δηλαδὴ ἀγκαλιάνει). Καὶ τώρα ἐγὼ θὰ πάω νὰ σὰς φτιάσω κρέμα σκντιγύ. Νὰ ἐορτάζουμε τὴν εἰρήνη! Κυττάξτε νὰ μὴν ἔρθω πάλι καὶ σὰς βρῶ κχιωμένους. Ἀπαιτῶ νὰ σὰς βρῶ πάλι ἔτσι ὅπως τώρα, ἀγκαλιασμένους! (Καθὼς πάει νὰ φύγῃ κι' ὁ ἕνας ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν ἄλλο). Ἄ μὴν κουνιέτε κχιῆλου! (Φεύγει τρίβοντας μὲ χαρὰ τὰ χέρια τῆς). Πόσο εἶμαι εὐχαριστημένη!

Ἀλίκη, φύγοντας ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του. Καὶ τώρα;

Τάνης, σηκώνει τὰ μάτια σὲ ἀπορία...

Ἀλίκη.—Πῶς θὰ φύγω; πῶς θὰ μπορέσω νὰ φύγω; κι' ὅμως πρέπει...

Τάνης.—Τώρα ὅπως ἦρθαν τὰ πράγματα ἀδύνατον...

Ἀλίκη.—Τότε τί θὰ γίνῃ;

Τάνης, σὲ ἀπορία.—Ξέρω κι' ἐγώ;

Ἀλίκη.—Μὰ κάποιος πρέπει νὰ μὲ συμβουλεύσῃ, ἐγὼ ἢ κακομοῖρα πῶς μπορῶ μόνάχη μου; Ποῖος θὰ μὲ ὀδηγήσῃ;

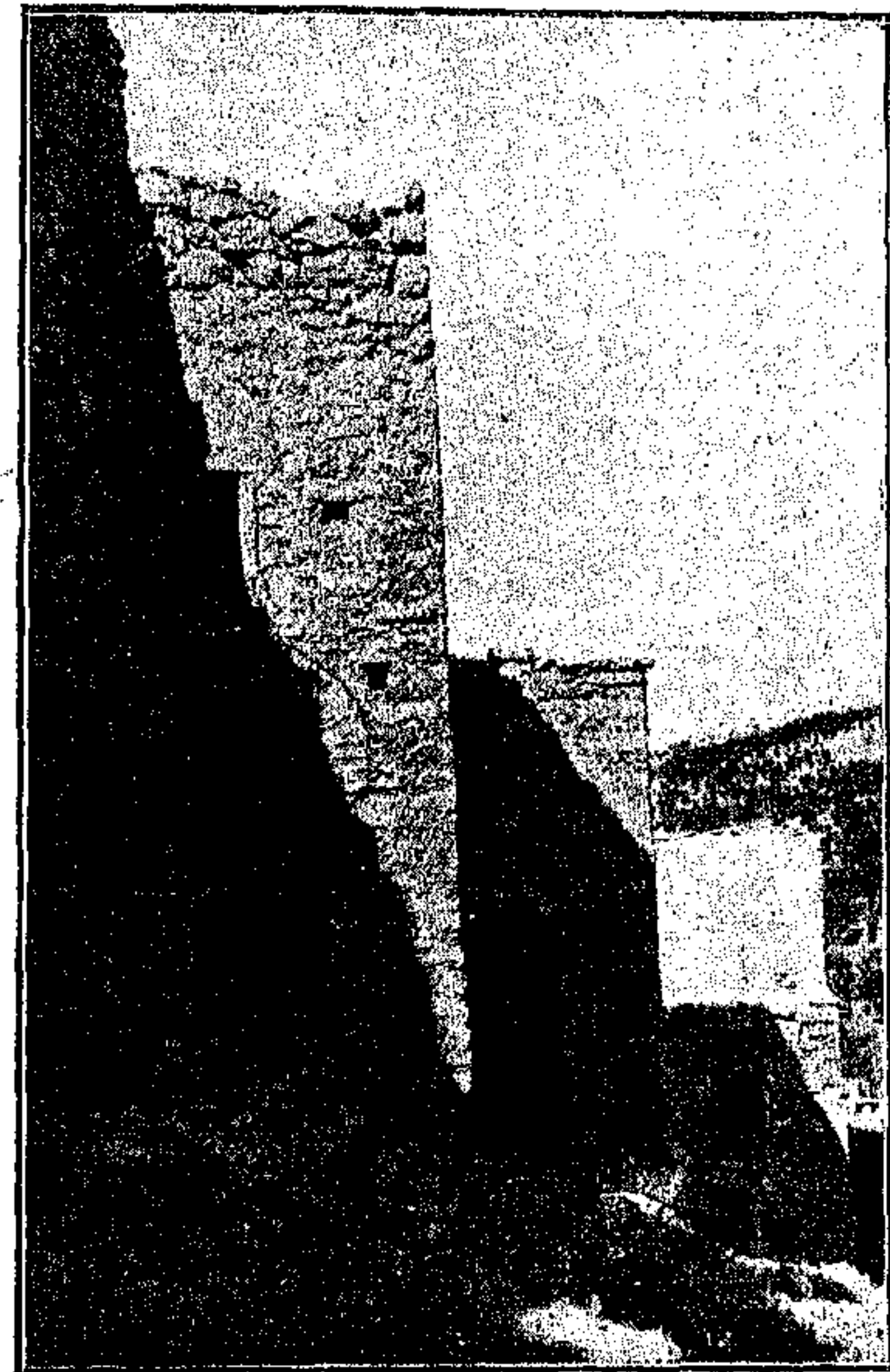
Τάνης, σηκώνεται, τῆς πιάνει τὸ χέρι καὶ τὴν πηγαίνει πρὸς τὴν βεράντα. Δὲς μου τὸ χέρι σου... Για δὲς τὴ θάλασσα πῶς εἶναι τώρα ὀλογάληνη, φύλλο δὲ σιέται. Μὰ ἔξαφνα ὁ οὐρανὸς σκοτεινιάζει, ἔρχεται χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃς μὴ θύελλα, μὴ τρικυμία! ὁ καλὸς ναυτικὸς πρέπει νὰ ξέρῃ νὰ μανουβράρῃ. Ἄν χρειασθοῦν θυσίες, πρέπει κι' αὐτὲς νὰ γίνουν. Πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ἀδύνατον! Ἄς χαθῆ τὸ καρὰδι, φτάνει νὰ σωθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Μὰ καὶ μερικὲς συντρόφοι ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ θυσιαστοῦν, κι' αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ. Στὴ φουρτοῦνη χρειάζονται γλήγορες, γενναῖες καὶ μεγάλες ἀποφάσεις.

Ἀλίκη.—Πιστεῦω νὰ τὸ ἔκανα... Γι' αὐτὸ εἶπα νὰ φύγω, μὰ...

Τάνης.—Ἦταν βέβαια μὴ λύσις... Δὲν ξέρω γιὰ σένα, μὰ ἐγὼ θὰ πονοῦν, θὰ πονοῦσα πολὺ! Εἶναι ὅμως πάντα μὴ γενναῖα ἀπόφασις... Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάποιος ἄλλος.

Ἀλίκη.—Ποιά; Ἐγὼ δὲ βλέπω τίποτα ἄλλο.

Τάνης.—Μέσα στὴν τρικυμία πῶς μὰς τριγυρίζεις, ἔλα νὰ ποδίσουμε τὸ θαλασσοδερ-

Γ. ΤΣΙΜΑΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ (ΧΙΟΣ)

μένο καρὰδι μας, νὰ πάμε σὲ κάποιον ἤσουχο λιμανάκι. Ἐκεῖ κάτω στὴν ὄραια Ἰταλία ὑπάρχουν μέρη θαύματα, κάτι χωριά ὄλο καὶ καλοὺς ψαρᾶδες, αὐτοὺς πῶς σκόρπισαν στὸν κόσμο τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, τὰ λόγια τῆς ἀγάπης... Κανείς δὲ θὰ ξέρῃ πῶς εἶμαστε... σὲ λίγο θὰ μὰς ξεχάσουν...

Ἀλίκη.—Καὶ ἡ θεῖα;

Τάνης.—Εἶπαμε πῶς χρειάζονται γενναῖες ἀποφάσεις, κάποιος νὰ θυσιάστῃ... Μὰ θὰ τῆς περάσῃ μὲ τὸν καιρὸ, ἔλα ὁ χρόνος τὰ γιὰ τρεῖ... Διάλεξε λοιπὸν, ἢ αὐτὴ ἢ ἐμεῖς...

Ἀλίκη, κούβει τὸ πρόσωπό της καὶ μισοκλαίει.—Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω τίποτα!

Τάνης, τῆς χαϊδέβει τὰ μαλλιά.—Εἶσαι ἀσυνήθιστη σὲ τέτοιες φουρτοῦνες, παραβάκι πρωτοτάξιδο!

Ἀλίκη.—Καρὰδι ναυαγισμένο δὲ λὲς καλύτερα! Ἄμοιρη ἦρθα στὸν κόσμο κι' ἔτσι εἶναι γραμμένο νὰ σθῆσω, νὰ χαθῶ!

Τάνης.—Μὴν τὸ λὲς αὐτό, ἔχεις χρόνια μπροστά σου καὶ ποῖος ξέρει πῶσα θὰ σοῦ συμβοῦν ἀκόμα! Ἔτσι εἶναι οἱ νέοι, βλέπουν πάντα μπροστά τους τὴν καταστροφή!

Ἄλκη.— Ἐγὼ μὲς στήν καταστροφή γεννήθηκα. . . Ὁ πατέρας μου χρεωκόπησε καὶ αὐτοκτόνησε πρὶν ἀκόμη ἔρθω στὸν κόσμο. . . Δὲν ἤμουν καλὰ καλὰ δυὸ χρονῶν, ἔταν ἔχασα τὴ μάνα μου. . . Οὔτε τὴ θυμάμαι. . . Τὴ εὐτυχισμένη πού ἤμουν ἐδῶ τις πρώτες μέρες! Εἶχα βρεῖ ἓνα σπίτι, μιὰ οἰκογένεια. . . Ζήτησα λίγη ἀγάπη πού δὲ γνώρισα ποτέ, μὰ, ἀτυχῆ καθὼς εἶμαι πάντα, βρήκα παραπάνω ἀπ' ἔτι ζήτησα, βρήκα ἀγάπη περισσότερη ἀπ' ἔτι πρέπει. (Κλαίει).

Τάνης.— Ἴσως φταίω ἐγὼ. . . Ἴσως ἐγὼ σὰν ἄντρας, σὰν πολὺ μεγαλύτερος. . . Μὰ δὲν μποροῦσα, ἦταν πιὸ δυνατὸ ἀπὸ μένα, συμπαῖθα με. . .

Ἄλκη.— Ὅχι, δὲ φταίει ἴσως κανεὶς. . . Ἴσως αὐτὴ ἢ καταραμένη βραδυά, αὐτὸ τὸ προδοτικὸ φεγγάρι! . . . Κακιά ὥρα. . . τί νὰ πῶ κι' ἐγὼ;

Τάνης, σὲ σκέψη. — Ἴσως. . .

Ἄλκη.— Ὅμως τώρα ἐγὼ εἶμαι χαμένη. . . (Κλαίοντας). Τί νὰ κάνω; τί νὰ κάνω;

Τάνης. — Σοῦ εἶπα! . . . Ἐλα κουράγιο, ἐγὼ τὸ ἀποφάσισα, ἀποφάσισέ το κι' ἐσύ.

Ἄλκη, κλαίοντας. — Ὅχι, δὲν μπορῶ, μπρὸς βαθῦ καὶ πίσω ρέμα. Δὲν ξέρω τί νὰ κάνω, δὲν ξέρω, ἄς μὲ φωτίσῃ ὁ Θεὸς κι' ἢ Παναγιά. . .

[Καθὼς εἶναι ἔτσι σκυμένη καὶ κλαίει, μπαίνει ἡ Σοφία καὶ τὴ βλέπει].

Σοφία, σὲ ἐκπληξῆ. — Τί; πάλι τὰ ἴδια;

Ἄλκη, μόλις βλέπει τὴ θειά της, τὸ σκάει πρὸς τὰ πάνω, σὰν νὰ μὴν ἔβῃ τί ἄλλο νὰ κάνῃ. — Ὅχι, δὲ φταίει ὁ Θεός, ἴσως φταίω κι' ἐγὼ. . . Δὲν ξέρω τί μὲ πιάνει, δὲν ξέρω. . .

Σοφία, τὴν κυττάζει πού φεύγει, ἔπειτα στὸν ἄντρα της. — Μὰ γιατί; τί ἔγινε πάλι;

Τάνης, χαμένα. — Ἐρωτᾶς τώρα; ἔνα κοριτσάκι νευρικό. . . Τί νὰ σοῦ πῶ;

Σοφία.— Μὰ δὲν εἶναι λίγη ὥρα πού σὰς ἄφησα καλὰ. . . (Μὲ σκέψη). Κάτι ἄλλο ἴσως συμβαίνει. . .

Τάνης, παίρνει ἄκρα, κάνει πὼς θυμώνει γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ταραχὴ του. — Τί νὰ συμβαίνει; τί θέλεις νὰ συμβαίνῃ; ἔνα παιδί πεισματάρικο καὶ. . . καταλαβαίνεις τέλος πάντων. . .

Σοφία.— Ὅχι, δὲν καταλαβαίνω τίποτα. . .

Καλὰ, αὐτὴ εἶναι παιδί, ἐσὺ γίνεσαι πιὸ παιδί ἀπ' αὐτὴν; (Σὰν νὰ ὑποψιάζεται). Κάτι ἄλλο. . . κάτι ἄλλο θά. . .

Τάνης.— Τί ἄλλο θέ. . .

[Διακόπτεται, γιατί ἀκούονται φωνές τῆς Σταματίνας ἀπὸ τὸ περιβόλι].

Σταματίνα, ἀπ' ἔξω. — Παλιοθρόμα, θὰ σοῦ δείξω ἐγὼ, πού ἦρθες νὰ ξεμουαλλίσῃς τὸν ἄντρα μου!

Σοφία, πρὸς τὴν ἔξοδο. — Τί εἶναι;

Τάνης, ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας καὶ γελᾷ νευρικά γιὰ νὰ τὸ ρίξῃ ἄλλοῦ. — Χά! χά! χά! ξέρω! χά! χά!

Σταματίνα, ἀπ' ἔξω. — Καὶ σὺ, οὐ νὰ χαθῆς! νὰ χαθῆς βρωμιάρη, ἔλθεινέ! νὰ μὴ σὲ βλέπουν τὰ μάτια μου!

Τάνης, ἐξακολουθεῖ νὰ γελᾷ. — Χά! χά! (Προχωρεῖ κι' αὐτὸς πρὸς τὴν ἔξοδο).

Σταματίνα, τὸ ἴδιο. Μὰ τί φταῖς ἐσὺ, σὰν ξεροτριβόταν κοντὰ σου, αὐτὴ ἢ μιὰρὴ καὶ ἀκάθαρτη φράγκισσα!

Σοφία, φωνάζει. — Σταματίνα! τί τρέχει; Σταματίνα! ἔλα δῶ! τί συμβαίνει;

Τάνης.— Χά! χά! χά! ὁ Βαγγέλης! (Ξεκαρδίζεται στὰ γέλοια).

Σταματίνα, τὸ ἴδιο. — Τώρα θὰ τὰ πῶ ὅλα τῆς κυρᾶς, νὰ σὲ σταίλῃ ἀπὸ κεῖ ποῦρθε, παλιογύναικο!

Τάνης.— Χά! χά!

Σοφία.— Μὰ τί ὅλο γελᾶς; γι' ἀστεία τὰ παίρνεις;

Τάνης.— Χά! χά! χά! Μὲ τὴ Μανταλαίνα χά! χά!

Σταματίνα, μπαίνει σὰ σίφουνας. — Ἄ τὴ γυρίστρα, τὴν παξιμάδα!

Σοφία.— Μὰ τί ἔγινε; τί φωνές εἶν' αὐτές; τί λόγια;

Σταματίνα.— Τί φωνές; τί λόγια; τὸν κόσμο θὰ χαλάσω! Ὁ ἄναστατώσω ὅλο τὸ νησί! θὰ χτυπήσω τις καμπάνες νὰ συναχτῇ ὁ κόσμος, νάρθουν νὰ πάρουν ἀπὸ δῶ μέσζ αὐτὴ τὴ βρωμοφράγκισσα, πού μπαίνει στὰ σπίτια νὰ ξεμουαλλίξῃ τοὺς ἄντρας, νὰ τὴ βάλουν ἀπάνω στὸ γαῖδοῦρι καὶ νὰ τὴ γυρίσουν σ' ὀλητήν πολιτεία, νὰ τὴν πομπέψουνε, τὴ σκρόφα!

Τάνης.— Χά! χά! Τί σοῦκανε, Σταματίνα; χά! χά!

Σταματίνα.— Τί μοῦκανε; Τοὺς ἔπιασα σκαστοὺς στὸ καμαράκι τοῦ κήπου. Πῆγα στὸ κοτέτσι νὰ πάρω ἔν' αὐγὸ, ὅπου ἀκούω

σὰν κάτι πού δὲ μ' ἄρесе ἀπὸ τὸ σπιτάκι τοῦ ἐπιστάτη. Ἐμένα δὲ μὲ γελᾷ ποτὲ τ' αὐτὸ μου! Εἶχαν κλείσει τὴν πόρτα, μὰ βάζω ἓνα σκαμνάκι καὶ φηλώνω στὸ παραθύρι καὶ τί νὰ δῶ! Θεέ μου σώσε με, σαρακοσιτάτικα! (Κάνει τὸ σταυρὸ της). Οὔτε ὁ ἄχτρος μου νὰ μὴ τὸ δῇ αὐτό!

Τάνης.— Χά! χά!

Σοφία.— Καὶ γελᾶς ἐσὺ; γελᾶς μὲ τὰ καμώματα τοῦ προκομένου σου; Ἀμέσως τώρα πρέπει νὰ τοὺς διώξῃς καὶ τοὺς δύο!

Σταματίνα.— Τὸν κακὸ του τὸν καιρὸ κι' αὐτουνοῦ, μὰ τί φταίει ὁ ἄντρας; Αὐτὴ πού ἔλο τὸν ἔφερνε γύρω. . . Ἄ δὲν κουνήσῃ ἢ σκύλλα τὴν οὐρά της. . .

Σοφία, κυττάζει τὸν ἄντρα της. — Ἄν μοῦκανε ἐμένα ἓνα τέτοιο ὁ ἄντρας μου καὶ μάλιστα μέσα στὸ σπίτι, θὰ τὸν χῶριζα ἀμέσως! Ἄ δὲ χαρίζω γὼ κάστανα! . . . Τὸ ἀπαιτῶ, ἀκοῦς τὸ ἀπαιτῶ, νὰ φύγῃ κι' αὐτός, ἀμέσως!

Τάνης.— Μὰ γιὰ στάσου, νὰ δοῦμε πρώτα. . . (Πηγαίνει πρὸς τὴν ἔξοδο καὶ πίσω ἢ γυναῖκα του, φωνάζει). Βαγγέλη, ἔ, Βαγγέλη!

Σταματίνα, πρὸς τὴν ἔξοδο κι' αὐτὴ. — Μωρὲ πάλι μαζὶ εἶναι καὶ τὰ λένε! Σὰν δὲν ντρέπονται οἱ ἀθεόφοβοι!

Σοφία, φωνάζει. — Μανταλαίνα, ἔ Μανταλαίνα! ἔλα γλήγορα ἐδῶ, ἐδῶ, ἐδῶ πού σοῦ λέω καὶ μὴ μοῦ κρύβεσαι, γιατί θὰ φωνάξω τὴν ἀστυνομία ἄ! . . . γλήγορα ἀπάνω, σοῦ λέω!

Τάνης, φωνάζει. — Ἐ, Βαγγέλη, Βαγγέλη! τί κρύβεσαι; γυναῖκα εἶσαι; ντροπή σου! ἔ ὀρίστε μας, ἔλα ἀπάνω, πού σοῦ λέω! ἀκουσες; ἐγὼ σοῦ μιλάω! (Ἐπιταχτικά). Ἐδῶ! ἀπάνω!

Σταματίνα.— Ἀκοῦς οἱ ἀδιάντροποι πάλι μαζὶ! Μὴν τοὺς πιστεύῃς, ἀφέντη, ἔ, τι καὶ νὰ σοῦ ποῦνε. . . σοῦ λέω τοὺς ἔπιασα σκαστοὺς!

Βαγγέλης, μπαίνει καὶ κάνει τὸ στρατιωτικὸ σχῆμα. — Διατάξτε!

Τάνης.— Ἄσε τώρα τίς διαταγές καὶ πές μας τί συμβαίνει. . .

Σταματίνα, σὴν Μανταλαίνα πού μπαίνει αὐτὴ τὴ στιγμὴ μὲ τὸ κεφάλι κάτω, εἰρωνικά. — Ἄ καλῶς τῆνε! (Ἐιρωνικά καὶ στοὺς δύο). Μὲ τίς ὑγέτες σας!

Τάνης, σὴν Σταματίνα. — Ἄσε τώρα νὰ δοῦμε, νὰ μᾶς τὰ πῇ ὁ Βαγγέλης. . .

Βαγγέλης, δείχνοντας τὴ γυναῖκα του. — Αὐτὴ ἔκανε ὄλη τὴ φασαρία δίχως νὰ. . .

Σταματίνα, διακόπτοντας ἀποτόμως. — Ὅρίστε μας! Ἐχεις μούτρα κι' ὄλας καὶ μιλάς, πού. . .

Τάνης, τὴ διακόπτει. — Μὰ πάψε τώρα, σὲ παρακαλῶ, ἄσε νὰ μᾶς τὰ πῇ πρώτα αὐτός καὶ ἔπειτα μιλάς καὶ σὺ μὲ τὴ σειρά σου

Βαγγέλης.— Νά. . . ἐκεῖ πού πότιζα, μ' ἔπιασε ἓνας πόνος! . . . (Πιάνει τὴ μέση του). Παναγιά μου! . . . Βλέπεις, προχθὲς τὴ νύχτα, μὲ τὴ μεγάλη κάψα, κοιμήθηκα ὄξω καὶ πιάστηκα, φαίνεται, ἀπὸ τὸ ἀγιάζι. . . Καὶ φώναξα τοῦ λόγου της. (Δείχνει τὴ Μανταλαίνα). Νὰ μὲ τρίψῃ κομματί μὲ σπέρτο. . . Αὐτὸ εἶναι ὄλο!

Σταματίνα.— Καὶ δὲν εἶχες, μωρὲ ἀλειτούργητε, γυναῖκα νὰ σὲ τρίψῃ;

Βαγγέλης.— Εἶχα, μὰ ἐσὺ ξέρω πὼς δὲ θάρχόσουνα, γιατί θὰ σκιαζόσουνα μὴ σὲ κάνω καὶ ἀρτυθῆς.

Σταματίνα.— Ὅρίστε, τὸ λέει, δὲν τὸ κρύβει ὁ ἔλεεινός!

Σοφία, σὴν Μανταλαίνα. — Καὶ σὺ τί λές, θλιμένη μου καὶ χαμηλοβλεπούσα;

Μανταλαίνα, μὲ τὰ μάτια κάτω. — Ναι, ἔτσι εἶναι, κυρία, ὅπως τὰ λέει, νὰ μὴ σώσω. . . (Δείχνει τὸ Βαγγέλη). Καὶ ἡ κυρὰ Σταματίνα μᾶς παρεξήγησε, γιατί, φαίνεται. . .

Σταματίνα, διακόπτοντας ἀποτόμως. — Μωρὲ, ἀφοῦ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Τάνης, τὴν ἠσυχάζει. — Στάσου νὰ μᾶς τὰ πῇ. . .

Μανταλαίνα, σὰ νὰ κλαίῃ. — Μποροῦσα νὰ τοῦ ἀρνηθῶ, ἀφοῦ μοῦ εἶπε πὼς πονάει; Γιατί μᾶς ἔκανε ὁ Θεὸς ἐμᾶς τις γυναῖκες; γιὰ νὰ περιποιούμαστε τοὺς ἄντρας. . . Ἐτσι εἶμαι ἐγὼ, δὲν κρατᾷ ἢ καρδιά μου, νὰ βλέπω τοὺς ἄντρας νὰ ὑποφέρουν! Τὸν λυπήθηκα τὸν κακομοῦρη, φαίνεται τὴν εἶχε ἀρπάξει γιὰ καλὰ. Καὶ τώρα βρῖσκω μὲ τὸ τίποτα τὸ μπελᾶ μου!

Σοφία.— Οὐ νὰ χαθῆς, σιχαμένη, ὑποκρίτρια, Ὅσια Μαρία! νὰ τὰ μαζεύῃς καὶ νὰ φύγῃς τώρα ἀμέσως! (Στὸν Βαγγέλη). Καὶ σὺ, ἀκοῦς; καὶ σὺ!

(Τὸ τέλος τοῦ ἐρχόμενου).

Τὸ Δεμασενθίγγιον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἐνα κίνημα τοῦ Σπύρου Μελά

Στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» ὅπου χρονογραφεῖ τώρα μετὰ τὸ πασίγνωστο ψευδώνυμό του Φορτουνίω, ὁ κ. Σπύρος Μελάς, ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὰς καὶ συνεταίρους τῆς «Ἐλευθερῆς Σκηνης», ἀνασκέυασε μετὰ τρία λαύρα χρονογραφήματα τὶς ἐμβριθεῖς κριτικὰς καὶ δημοσιεύθησαν στὸν ἀθηναϊκὸ τύπου γιὰ τὴν «Ἐπάνοδο» τοῦ Φράγκ, καὶ κυρίως τὴν κριτικὴν τοῦ κ. Φώτου Πολίτη στὸ ἴδιον τὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα». Ἄν οἱ κριτικὰς αὐτὰς ἦσαν δυσμενεῖς γιὰ τὸ ἔργο καὶ ὁ κ. Σπύρος Μελάς ἐβγαίνει νὰ τὸ ὑπερασπισθῆ, βέβαια δὲν θὰ παραξενευόταν κανένας. Ἀλλὰ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον: Οἱ ἄλλοι κριτικοὶ ἀνέβασαν τὸ ἔργο στοὺς οὐρανοὺς, καὶ ὁ κ. Μελάς βγήκε νὰ τὸ κατεβάσῃ στὴ θέσῃ του. Δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸ; Νὰ ἐπαινεῖται τὸ ἔργο οἱ ξένοι καὶ νὰ τὸ κατηγορῆ ὁ νοικοκύρης, ὁ θεατρῶν καὶ τὸ ἐκμεταλλεύεται; . . .

Ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ κ. Μελάς ἐξηγεῖ τὸ πρῶγμα στὸ τέλος τοῦ τρίτου τοῦ ἀρθροῦ: Ἄν ἀνέβασε τὸ ἔργο αὐτό, ἐπειδὴ ἔχει κάποια φήμη καὶ ἐπικαιριότητα, δὲν ἐννοεῖ καὶ νὰ γελάσῃ τὸν κόσμον ὅτι εἶναι κανέν' ἀριστούργημα, οἷτε νὰ ἐπωφεληθῆ, ὡς θεατρῶν, ἀπὸ τοὺς θαυμασμοὺς μερικῶν ἀνοήτων. Ὁ θεατρῶν, ὁ ἔμπορος, ὑποχώρησε στὸν καλλιτέχνη, τὸ συγγραφέα, τὸ διανοούμενον. Αὐτὸς ἀγανάκτησε τόσο μετὰ τὶς «ἀφροσύνας» τῶν κριτικῶν, ὥστε δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Καὶ παρὰ τὸ ὑλικὸν του συμπίερον, πρὸς ζήμια τοῦ ἴσως, τὶς ἀνασκέυασε.

Ἰδοὺ ἕνα κίνημα καὶ, ἐξηγούμενον ἔτσι, τιμῆ ἐξόχως τὸν κ. Σπύρο Μελά. Ὅπως ἔγινε ὁμοῦ, μόνον στὴν Ἑλλάδα μποροῦσε νὰ γίνῃ. Γιατὶ δὲν πιστεύομε νὰ βρισκόταν ἄλλοῦ ἐφημερίδα, —καὶ ἀπὸ τὶς σοβαρότερες μάλιστα, — ποὺ νὰ φινε τὸ χρονογράφο της νὰ ξεγυμνώσῃ καὶ νὰ διασύρῃ σὲ τέτοιο βαθμὸ τὸν θεατρικὸν κριτικὸν της, παρὰ μόνον ἂν ἤθελε νὰ προκαλέσῃ ἔτσι τὴν παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡ νὰ τὸν πάσῃ «ἐπὶ ἀνεπαρκείᾳ». Ἀλλὰ φάνηκε ὅτι αὐτὸς δὲν ἦταν ὁ σκοπὸς τοῦ «Ἐλευθεροῦ Βήματος». Καὶ ναί μὲν, καθὼς ἀκούσαμε, ὁ κ. Πολίτης, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ διασυρμοῦ, ὑπέβαλε παρατήρησιν ὁ διευθυντὴς τοῦ ἡμῶς τοῦ εἶπε πὼς ἦταν περιττή, ἀφοῦ τοῦ εἶδεν τὴν ἀδεια . . . νὰπαντήσῃ. Δηλαδή νὰ διασυρθῆ ἀκόμα περισσότερο μετὰ ἀβαρίδας, ὁμολογίας, μασσήματα καὶ θριαμβευτικὰς ἀνταπαντήσεις τοῦ κ. Μελά. Πρὸς ἐπίμετρον, ἔγινε δεκτὸ καὶ κάποιο γράμμα τῶν

κκ. Μυράτ καὶ Χέλμη, μεταφραστῶν τῆς «Ἐπάνοδος», ὅχι λιγώτερον ἐπιθετικὸν ἐναντίον τοῦ κ. Πολίτη. Μ' ὅλ' αὐτὰ, ὁ κ. Πολίτης, θεωρῶντας τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἰκανοποιημένο, ἐξακολούθησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ θεατρικὰς κριτικὰς ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδας τῆς ἴδιας ἐφημερίδας, καὶ οἱ ἀναγνώστες τῆς εἶδαν μὰ μέρη στὴν πρώτη, περιφανῶς καὶ ἐγκύριως, ὅτι εἶναι ὁλοκαυτίλου ἀνίκανος νὰ κρίνῃ!

Δὲν ἔχομε λόγους νὰ συμπαινοῦμε τὸν κριτικὸν κ. Πολίτη, ἀλλὰ στὴν περίστασιν αὕτη δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ ἐκφράσομε στὸν ἀνθρώπον τὴν συμπόθειά μας γιὰ τὸ πάθημά του, — ποὺ μόνον ἐδῶ-πέρα μποροῦσε νὰ τὸ πάθῃ ἕνας κριτικὸς, ἀφοῦ ἐργάσθηκε στὴν πρώτη γραμμὴ εἴκοσι ὀκτώ χρονία. —

Ξ.

Οἱ δικηγορίνες μας

Ἐξαφορμῆς τῶν τελευταίων συζητήσεων ἐπὶ «Νέα Ἐστία», κάποιος ἢ κάποια, ἀνωνύμως, μᾶς στέλνει τὸν κατάλογο τῶν Ἑλληνίδων ποὺ ἐργάζονται σήμερον ὡς δικηγόροι. Εἶναι:

Στὴν Τρίπολιν, ἡ δ. Χριστοπούλου. Στὸ Μεσολόγγιν, ἡ δ. Χρυσογέλου (ποὺ δικηγορεῖ κάποτε καὶ στὰς Πάτρας, ὅπου μᾶς γράφει ἀπὸ ἐκεῖ ἡ φίλη τῆς «Ν. Ἐστίας» δ. Τ. Π.) Στὸν Πειραιᾶ, ἡ δ. Φλαμπουράρη, ποὺ ἐργάζεται ἐπὶ τὸ δικηγορικὸν γραφεῖο τοῦ κ. Κολύμβα. Στὰς Ἀθήνας, ἡ δ. Πετρούδου, ἡ πρώτη Ἑλληνὶς πτυχιούχος τῆς Νομικῆς, ποὺ ἐργάζεται ἐπὶ τὸ δικηγορικὸν γραφεῖο τοῦ κ. Πολυγένη. Ἡ δ. Καρύδη, ποὺ ἀφοῦ ἐργάσθη καιρὸν ἐπὶ τὸν κ. Πράτσικα, δημοσίευσε καὶ ἄρθρον ἐπὶ τῆς «δικαιοσύνης», εἶναι συνεργάτρια τῆς «Θέμιδος» καὶ μετέφρασε τὸν «δικηγόρον» τοῦ Henri Robert. Ἡ δ. Μινέτα, δικηγόρος σήμερον τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Ἡ δ. Τσιμπούρακη, τέως βοηθὸς τοῦ κ. Παπαφράγκου, ποὺ ἔχει σήμερον δικὸν δικηγορικὸν γραφεῖο. Ἡ δ. Σκλαβούνου, ποὺ ἐργάζεται ἐπὶ τὸ δικηγορικὸν γραφεῖο τοῦ πατέρα της. Χωριστὰ ἡ δ. Πετρουντζῆ, ὑπάλληλος τοῦ Ἐπιχειρηματικοῦ Γεωργίου, ποὺ σπουδάζει τώρα, μ' ἐκπαιδευτικὴν ἀδεια, ἐπὶ τῆς Εὐρώπῃ καὶ ἡ κυρία Λαγοπάτη, ποὺ ἐπίσης ἐργάζεται ἐπὶ τὸ δικηγορικὸν γραφεῖο τοῦ κ. Μάνου, ὑπάλληλος ἐπὶ τὸ δικηγορικὸν γραφεῖο τοῦ κ. Κώττου, ἐπιλοβᾶται τοῦ «Ἀγῶνα τῆς Γυναίκας», ποὺ ἐργάζεται ἐπὶ τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ διδάσκει νομικὰ ἐπὶ τὴν Ἑσπερινὴν Σχολὴν τῆς Γυναικῶν καὶ ἡ δ. Σωτηριάδου, ποὺ πρὸ πολλοῦ ἔχει πάρει τὸ δίπλωμά της, ἀλλὰ ἐργάζεται πρὸς τὸ παρὸν ἐρασιτεχνικῶς καὶ ἡ κ. Στουδίτη, ποὺ δὲν δικηγορεῖ, ἀλλὰ εἶναι «ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑθνι-

κοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων» ἡ δ. Γιόπα-πα, ἡ δ. Δουανίδου, καὶ ἄλλες πολλὰς, ποὺ καὶ ὁ γράφων ἢ ἡ γράφουσα δὲν τις ἀναφέρει, μὴν κουρασθοῦμε νὰ διαβάσομε ὄνόματα.

Πολλὰς; Ἴσως ὄχι ἀκόμα. Πάντως ὁμοῦ δὲν εἶναι καὶ λίγες οἱ δικηγορίνες μας . . .

Δεσποινὶς ἡ Κυρία;

Ἐλάβαμε τὸ ἀκόλουθον γράμμα:

Ἀξιότιμη κύριε Σενόπουλε,

Στὸ τελευταῖον φύλλον τῆς «Ν. Ἐστίας» σας, ἀπαντώντας σ' ἕνα ἀξιοπρόσεχτον γράμμα μᾶς ἀγνώστου σας δικηγόρου, στέκεστε ἀμήχανος ἀπάνω ἐπὶ τὴν προσφώνησιν. Θὰ τὴν πεῖτε δεσποινίδα, ἢ κυρία τὴν γράφουσα;

Συχνὰ βρισκόμαστε ἐπὶ τὴν ἀμηχανία αὕτη καὶ προσέχομε τὸν τίτλον. Μὰ δὲ νομίζετε πὼς εἶναι καιρὸς νὰ μᾶς λείψῃ αὕτη ἡ δημοσία βάρβαρη ἐπίδειξις ἐνὸς πιστοποιητικοῦ, καὶ νὰ προσφωνοῦνται ὅλες οἱ γυναῖκες κυρίες;

Μετὰ πολλὴν ἐκτίμησιν

3/8/29

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ-ΜΑΛΑΜΟΥ

Ἡ διακρινόμενὴ ποιήτρια καὶ διηγηματογράφος νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπιμελούμε: τὸ «πιστοποιητικὸν» ποὺ ζητοῦμε νὰ μᾶς δείξουν οἱ γυναῖκες, μετὰ τὴν σημασίαν ἐνὸς δ. ἢ ἐνὸς κ., δὲν εἶναι τῆς φυσικῆς, ἀλλὰ τῆς κοινωνικῆς τους μόνον καταστάσεως. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγον, ἡ ἐπίδειξις του δὲν εἶναι καθόλου βάρβαρη, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτη. —

Ξ.

Τὸ Θέατρον

Θέατρον-θίασος Κυβέλης: «ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥ. ΝΗ» τριπράκτον δρᾶμα μετὰ πρόλογον (ἔμμετρον), ὑπὸ Σ. Σκίπης.

Ὁ Ἀλήπασας, ἀμὰ βλέπει κατὰ τύχην τὴν Κυρὰ-Φροσύνην, τὴν πανόμορφη γυναῖκα ἐνὸς Γιαννιώτη ἐμπόρου, τοῦ κυρ-Δημήτρου, τὴν ἐρωτεύεται μ' ὅλην τὴν γερωνικήν του λαγναία. Συγχρόνως μαθαίνει πὼς ἡ Κυρὰ-Φροσύνη εἶναι ἐρωμένη τοῦ γιοῦ του Μουχτάρ. Γιὰ νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴν μέσῃ, τὸν στέλνει ἀμέσως ἐπὶ τὸν πόλεμον. Κατόπι πηγαίνει ὁ ἴδιος ἐπὶ τὸ σπῆν τῆς Κυρὰ-Φροσύνης, γιὰ νὰ τῆς πῇ τὰ κατὰ τὴν προστασίαν τὴν ἑαυτοῦ ὅσο θὰ λείπῃ ὁ γιὸς του· τῆς εἰσπύεται ὁμοῦ ἄγρια καὶ, ἐπειδὴ ἔχει τὸν ἀντιστέκεται ἀγριότερα, τὴν ἀρπάζει καὶ τὴν εἰσπύει ἐπὶ τὴν φυλακὴν τοῦ στρατοῦ του. Μαζὶ τῆς πιάνει καὶ ἄλλες δεκάξιν νέες Γιαννιώτισσες, παντρεμέναι. Θὰ τὶς πνίξῃ ὅλες ἐπὶ τὴν λίμνην, μαζὶ καὶ τὴν Κυρὰ-Φροσύνην, ἂν ἡ τελευταία δὲν ὑποκύρῃ. Αὕτη ὁμοῦ προτιμᾷ τὸ θάνατον. Πισθαίνει μάλιστα ἐπὶ τὴν φυλακὴν ἀπὸ τὸν σπαραγμὸν της καὶ τὸ μαρτύριον, τὴν στιγμήν ποῦ, ἀφοῦ εἶδε τὶς ἀθώας καταδικασθῆσαι, βλέπει

καὶ τὰ μικρὰ τῆς παιδιᾶς, ποὺ τῆς τὰ φέρει ὁ Ἀλήπασας, μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ λυπηθῆ τουλάχιστον αὐτὰ. Οἱ δεκάξιν λοιπὸν εἰσπύονται ἐπὶ τὴν λίμνην ζωντανῆς, καὶ τῆς Κυρὰ-Φροσύνης τὸ πτόμα.

Ἔτσι εἶναι γνωστὴ ἡ ἱστορία ἀπὸ τὸ ἔπος τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη, καὶ ἔτσι μᾶς τὴν παρουσιάζει ἐπὶ τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Σ. Σκίπης. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἄλλες «Κυρὰ-Φροσύνης»: τοῦ Ραγκαβῆ ποὺ δὲν τὴν ἐξέρουμε, καὶ τοῦ Βερναρδάκη ποὺ τὴν θυμόμαστε ἀμυδρὰ. Καὶ σ' αὐτὰς ὁ μῦθος πλέκεται διαφορετικῶς. Ἐξ ἄλλου πολὺ πρὸ πιθανοῦ καὶ πρὸ ἀνθρώπινου φαίνεται ἐκείνο ποὺ βεβαιώθουν κάποιοι ἱστορικοὶ, πὼς ὁ Ἀλήπασας δὲν ἐρωτεύθηκε τόσο τρελὰ τὴν ἐρωμένην τοῦ γιοῦ του, παρὰ τὴν τιμώρησεν μόνον γιὰ νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν προδομένην τὴν νύμφην καὶ ἂν ἐπνίξῃ μαζὶ τῆς καὶ ἄλλες δεκάξιν, δὲν τόκανε γιὰ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ὑποχώρησιν ἢ νὰ ἐκδικηθῆ τὴν ἀγίασταν τῆς Κυρὰ-Φροσύνης, ἀλλὰ πρὸς μεγαλύτερον παραδειγματισμὸν, γιὰ τὴν ὅλες ἐκεῖνες οἱ παντρεμέναι, λένας, ἀπατοῦσαν τοὺς ἀντρες τοὺς, εἴτε μετὰ Τούρκους, εἴτε μετὰ Ρωμίους.

Ἐνας περὶ δρᾶματικὸς θὰ διάβαζε ἐκαστὸ βιβλίον ὡς νὰ ἐξακριβώσῃ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ νὰ μάθῃ ὅλα τὰ σχετικά, γιὰ νὰ κλείσῃ ἔπειτα μέσα σὲ πέντε μεγάλες, γεμάτες πράξεις, ὅλην τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου ἐπὶ τὸν χρόνον τοῦ Ἀλήπασα. Προπάντων θὰ μᾶς παρουσιάσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ σὰ σατραπὴν καὶ σὰν ἄνθρωπον. μετὰ τὴν αὐτὴν του, τοὺς Σουλῶτες του, τὶς γυναῖκες του, τὸν γατρό του, τὴν χλιδὴν του, τὰ φαγοπότια του, μετὰ τὸν Μπαζάρον ἀκόμα κάποτε ἐπὶ τὴν τραπέζιν του, μετὰ τὶς παραξενιὰς του, τὴν φρόνησίν του, τὴν πονηρίαν του, τὴν τόλμην του, τὴν δουλίαν του, τὶς μεγάλες του ἀναθέσεις καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον προσωπικὸν του γόητρον. Ἀλλὰ ὁ κ. Σκίπης, λυρικός ποιητὴς, τραβήχτηκε ἀπὸ τὴν μυθοπλαστίαν τοῦ Βαλαωρίτη, τὴν ρομαντικὴν καὶ ἔθνη-μιστικὴν, καὶ τὴν ἀνέβασε ἐπὶ τὴν σκηνὴν χωρὶς παραλλαγὰς, κρατώντας τὴν ἐλευθερίαν του μόνον ἐπὶ τὴν σκηνικὴν οἰκονομίαν, ἐπὶ τὸν διάλογον καὶ ἐπὶ τὸν στίχον.

Ἀδιάφορον! Τὸ ἔργον τοῦ κ. Σκίπης εἶναι πολὺ συμπαθητικόν. Παρὰ τὴν κάποιαν του δραματικὴν ἀδυναμίαν, στέκεται πολὺ καλὰ ἐπὶ τὸ θέατρον. Αὐτὸ καὶ ἀπέριττον, ἔχει ἀκόμα ὡραίους στίχους, — δείγμα τὸ ἀπόσπασμα ποὺ δημοσιεύεται σήμερον ἐπὶ τῆς «Νέας Ἐστίας», — καὶ παρουσιάζει μιὰ σειρά ἀπὸ ὡραίας εἰκόνας. Καὶ καθὼς παίζεται τόσο λαμπρὰ ἀπ' ὅλους τοὺς ἠθοποιούς, — τὴν Κυβέλην προπάντων καὶ τὸν Παπαγεωργίου, — καὶ καθὼς εἶναι σκηνοθετημένον μετὰ πραγματικὴν μεγαλοπρέπειαν, — ἀπαγγελία ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ τραγουδιοῦ ποὺ χρησιμεύει γιὰ πρόλογον, μετὰ ὑπόκριστον προσευχὴν τοῦ χότζα ἀπὸ τὸν μινιάρη ψαλμοῦ τοῦ χοροῦ τῶν δεκάξιν νέων σκηνογραφίας, πιστὰς στολὰς κτλ. — ἀποτελεῖ εὐχάριστον θέαμα καὶ τραβᾷ κόσμον καὶ κοσμάκην ἐπὶ τὴν «Διονύσιαν». Ὁ κ. Σκίπης, μετὰ τὴν «Κυρὰ Φροσύνην», εἶχε μιὰ ὡραία θεατρικὴν ἐπιτυχίαν.

σπαθεί τη γυναίκα μιας όρισμένης ηλικίας. 'Αλλά τό ξόλυγμα που γίνεται στην ψυχή της, ήταν γνωρίζει τον έρωτα στην 'Αγχαλία ενός νέου, είναι μία κατάσταση από την οποία περνούν κάποτε όλες οι γυναίκες που με τό γάμο δέν έγγαμίσαν την εδουχία.

Τό διήγημα αυτό δέν είναι μόνο τό καλύτερο της συλλογής. Είναι τό αξιολογώτατο έργο τέλεσμα των προσκαθειών ενός διηγηματογράφου που έχει νά 'πει πολλά πράγματα στον άναγνώστη του. Κάτι δηλαδή που συμβαίνει σκανιότατα με τους Έλληνας πεζογράφους, που έχουν, οι περισσότεροι, λιγότερες σκέψεις και συγκινήσεις κι' από τον πιο άκαλλιέργητο άναγνώστη.

Π. Χ.

Δ. Λουκοπούλου: Στ' "Αγραφα ("Ένα ταξίδι—Μέ εικόνες.)

Πόσο νοιώθει κανείς τόν βαθύ καιημό του Κρυστάλλη για τό βουνό «Θέλω νάνέβω στα βουνά, τί θά με φάει ό κάμπος!» και πόσο δικαιολογεί τους βουνίσσιους που για τίποτε δέν αφήνουν τή ζωή του βουνού, όταν χαρεί λίγο και καταλάβει τή όμορφιά και τήν αξία της, τους άνεξαντλητους θησαυρούς που κρύβει για όποιον ξέρει νά ιδεί και νά νοιώσει! Είναι τόσο ωραία ή βουνίσια ζωή, που μόνη ή περιγραφή της μάς γοητεύει. Δέ θέλω νά πω πώς σ' αυτό και μόνον όφείλει τό θέλημα του τό βιβλιαράκι του κ. Λουκοπούλου, και πώς θά ήτανε έξίσου γοητευτικό άν περιείχε θαλασσινές λόγου χάρη έντυπώσεις, άλλ' άσφαλώς έγώ τουλάχιστον δέ θά τό διάβαζα με τόση εύχαρίστηση. Τίποτε δέ μ' άρέσει, όσο τό βουνό και ή ζωή του, και πρέπει νά όμολογήσω ότι ό κ. Λουκοπούλος κατορθώνει νά μάς δώσει στο σύντομο και χαριτωμένο βιβλιαράκι του, μια έντονη και δραστή εικόνα και του έλληνικού βουνού και της ζωής του που περιγράφει.

Είναι ένα μικρό «όδοιπορικό» μιας δεκαπενθήμερης έκδρομής στα "Αγραφα. Εικόνες, έντυπωσούλες της στιγμής, συναντήσεις, τύποι, ήθη κι' έθιμα, χωριά, τοπία, όλα αυτά περνούν από τό βιβλίο του. Περνούν με μία γοργή έναλλαγή και μία χαριτωμένη άκαταστασία, με όλη τή φρεσκάδα της έντυπώσεως της στιγμής, γραμμένα με τό κέφι έκείνο που δίνει μόνον τό βουνό, και σέ μία γλώσσα άδρή και ζωηρή, που μόνον λογογράφος και καλλιτέχνης συγχρόνως όπως ό κ. Λουκοπούλος, μπορούσε νά πλάσει και νά χειρισθεί τόσο άνετα. Σκέψεις, παρατηρήσεις γενικώτερες δέν έχει πολλές τό βιβλιαράκι του κ. Λουκοπούλου, ούτε περιγραφές άπ' έκείνες που θάρσαν σ' ένα ζωγράφο σέ όλες του όμως τίς σελίδες και μες στα ζωηρότερα άκόμη περιστατικά και έπεισόδια, φυσά ή μεγάλη παγωμένη άνάσα του βουνού, ή καμωμένη άπ' τήν όσμη του έλάτου, άπ' τή γεύση του γάργαρου, κατάκρουου νερού, κι' άπ' τήν άρόλευτη πνοή του άνεμου. «Μολονότι ξεδίπαστοι, λέει σ' ένα μέρος, έσκυβαν ώστόσο κι' έπιναν νερό, σέ κάθε πηγή που συναντούσαν!» Τόσο

άκατανίκητη ήταν ή... δίψα που τους ξυπνοόσε!

Θά έφθανε και μόνο αυτό τό περιστατικό τό τόσο χαρακτηριστικό, για νά μάς κάνει νά νοιώσουμε πόσο άληθινά άσύγκριτη είναι ή ζωή του βουνού. Σέ μία μέθη άδιάκοπη βρίσκονται οι αισθήσεις: τίποτε δέ χορταίνουν, γιατί όλα άνανεώνονται κάθε στιγμή με τό θετικότερο τρόπο. Και πουθενά άλλοθι ή ταυτισμός μας με τή φύση δέν γίνεται τόσο άβιαστα και βαθειά όσο στο βουνό.

Τή μέθη αυτή των αισθήσεων, τήν άνεση, τή βόσκουμε δλοζώντανη στο βιβλιαράκι του κ. Λουκοπούλου. Και συγχρόνως όλη τήν άγρια χάρη της ζωής του έλληνικού βουνού. "Όταν διαβάσουμε τό βιβλίο του, μία βαθειά λαχτάρα μάς πιάνει νά κάνουμε και μεζς τό ταξίδι που έκανε. Και αυτό «κρίνει», μάς φαίνεται, τό βιβλίο του καλύτερα από κάθε κρίση δική μας.

Π.

Λιλής Πατριίου 'Ιακωβίδου: Οι χαιρετισμοί της 'Ηλιογέννητης.

Μία πολύ στοχαστική και λεπτόλογη, παρ' όλη τήν συντομία της, άνάλυση των «Χαιρετισμών της 'Ηλιογέννητης» του κ. Παλαμά, δημοσιεύει ή κ. Λιλή Πατριίου 'Ιακωβίδου. Με άγάπη και θαυμασμό, αλλά και με αξιόλογο κριτικό πνεύμα ξεχωρίζει τά θέματα, τίς προθέσεις, τά λυρικά και φιλοσοφικά σπέρματα, από τά όποια γεννήθηκε τό πρώτο, άν δέν γελιέμαι, αυτό, μακρής πνοής ποίημα του κ. Παλαμά. «Στό τραγούδι αυτό, γράφει ή κ. 'Ιακωβίδη, φαίνεται καθαρά και πλέρια ό στοχαστικός μελετητής κι' ό τραγουδιστής ό μεγάλος στομος. Ζωγράφος μαζί και πλάστης, ύπνοματικός έρευνητής των όλων, και μεγαλοφάνταστος τεχνίτης».

"Ένα-ένα, με ακρίβεια και λεπτολογία, άναλύει τά γνωρίσματα, τά στοιχεία, τά λυρικά και φιλοσοφικά, που αποτελούν τήν «'Ηλιογέννητη». Μάς λέει πώς τό ποίημα πρώτη πηγή είχε τό περίφημο όμώνυμο δημοτικό τραγούδι, (ποιός είδε ήλιο τό βραδυ, κι' άστρι τό μισημέρι;—ποιός είδε τή Λιογέννητη νά περπατεί στους δρόμους;). Πώς ύστερα από ένα μουσικώτατο και μεγαλόπνευστο «preludio», όπου ό ποιητής χαιρετίζει τήν ανθρώπινη όμορφιά αποθεώνοντάς την, σταματά έκστατικός μπρός στο άναπάντεχο άγνάντεμα της 'Ηλιογέννητης (κι' εΐτανε τά πόδια της τά όλόγυμνα—σαν άναπαρένα περιστέρια' θησαυρών έπαίρναν φεγγοβόλημα—κάποιο άνθος μες στα δικά της χέρια), πώς άποθ' άπαριθμήσει, με τό στόμα της 'Ηλιογέννητης, τίς πατρίδες της (τίς πατρίδες της όμορφιάς, γιατί ή 'Ηλιογέννητη συμβολίζει τήν όμορφιά, ιδεατή και μία, ή συγκρατημένη και πολύμορφη, άδιάφορο), σταματά στην 'Ελλάδα, όχι στην Παλιά όμως, αλλά στη Νέα. «'Έτσι τελειώνει, γράφει ή κ. 'Ιακωβίδου, τό τέταρτο μέρος, με μία κατανυκτική προσδοκία, με μιά αισιοδοξία για τό μέλλον

της 'Ελλάδας και για τήν αναγέννησή της τή μελλόμενη»:

Κάποια ρόδα που έτοιμα νάνθίσουν
έδω κάτω κι' έδω πέρα
με τάρχατα τά ροδοκάλια
και προσμένουν τά καινούργια άνηδόνια
νά τους γλυκοκελαϊδήσουν
μες στον όλογάλανον άνερα.

'Η κ. 'Ιακωβίδη εκφράζει παρακάτω τή γνώμη πώς καθόλου άπίθανο ή «'Ηλιογέννητη» νά συμβολίζει τήν ιδέα του Δημοτικισμού. Και τήν ιδέα όμως αυτή γλήγορα τήν προσπερνά ό ποιητής, πετώντας πολύ πιο ψηλότερα και συνθέζόμενος πολύ πιο βαθύτερα στα ιδανικά των όλων. Στό έκτο μέρος άνταμώνεται τέχνη και έπιστήμη, όχι διδακτικά όμως, αλλά πάντα λυρικά. «'Είτε τή λάμψη και τή γοητεία της όμορφιάς της 'Ηλιογέννητης μάς ζωγραφίζει, είτε προβλήματα σαν έπιστημονικά άγγίζει, πάντα μένει ό Ποιητής, με άυστηρά δουλεμένη καλλιτεχνική μορφή!» 'Ο έξω κόσμος δέν τόν κάνει νά λησμονεί τό έγώ του τό πολυσύνθετο. 'Υποκειμενικό και φυσικό κόσμο τούς κρατεί πάντα σφιχτά δεμένους. Θεός του ή Τέχνη και ή 'Επιστήμη, Ισοδύναμες, άξεχωριστές: αυτές τά σφραγίζουν όλα: Φύση, 'Όμορφιά, Ζωή, 'Αλήθεια. Οι ίδιοι νόμοι κυβερνούν τά πάντα: «ένα είναι τά πάντα», «και παντού παντού είναι γή!»

Μετά τους φιλοσοφικούς αυτούς ρεμβασμούς ό ποιητής ξαναβυθίζεται στο όραμα της 'Ηλιογέννητης, ένα όραμα έντελώς ύπερούσιο αυτή τή φορά, όπου μόνο με τήν λυρική έξαρση και τήν έκσταση ύψώνεται. «Τό τραγούδι αυτό είναι κατ' έξοχήν κοσμοδειαλιστικό, λέγει ή κ. 'Ιακωβίδου, θρημμένο με τίς ιδέες της Φύσης, της 'Επιστήμης και της Μεταφυσικής».

'Ακολουθεί ένα γύρισμα του Ποιητή σ' άνθρώπινα, γενικώτερα, και στον έαυτό του, ένα νέο ύμνολόγημα της «'Ηλιογέννητης» που γι' αυτόν είναι «ή ιδεώδης γυναίκα», παντοδύναμη από τήν όμορφιά της, και τό ποίημα τελειώνει μ' έναν ύμνο προς στή Γ'η, «δπου, λέγει ή κ. 'Ιακωβίδου, πολύ περισσότερα, μπορεί νά πει κανείς, παρουσιάζεται ή άληθινά από τόν ήλιο γεννημένη Γ'η ως σύμβολο της 'Ηλιογέννητης, παρ' όσο θά μπορούσε κανείς νά φανταστεί πώς ή 'Ηλιογέννητη συμβολίζει τή Γ'η».

'Η κ. 'Ιακωβίδου φρονεί ότι πρέπει νά ξεταστούν προσεκτικά τά πολυσύνθετα ιδίως, του είδους της 'Ηλιογέννητης», τραγούδια του Παλαμά, «για νά συντελέσουνε μία μέρα στον κάπως εύσυνείδητο χαρακτηρισμό της πόησης του». Και ίσως για νά εγκαινιάσει τήν άναγκαία, άσφαλώς, τήν άπαραίτητη αυτήν έρευνα, έγραψε τήν τόσο ξεχειλισμένη από άγάπη και θαυμασμό, αλλά και τόσο στοχαστική συγχρόνως μελέτη της.

Π.

N. S. Derfichio: «Δάφνα», Πόπη 'Ψαλτήρα: «'Η Μυστική Φωνή», Χ. 'Αντωνάτου: «Μία Σειρά Τραγούδια».

'Αμφιβάλλω άν και άλλοτε πτόν τόπο, μας οι νέοι λογοτέχνες, που φιλοδοξούν νά λέγονται ποιητές, έκαμαν πιο αξιοθρήνητες στιχογραφικές εμφανίσεις από τίς σημερινές. Σέ όλες τίς παλαιότερες γενεές, όχι μόνον από του Παλαμά και πέρα, αλλά και νεώτερα, τήν εποχή του ρομαντισμού και της καθαρεύουσας, μες στον σιγητό των στιχοπλόκων, έξεχωρίζαν δύο τρείς, άν όχι και τέσς, καλλιτέχνες όμως τουλάχιστον με κάποιο γούστο, με κάποιο αισθημα μορφής, και με ένα γνήσιο, κάποτε κάποτε, άνάβρωσμα αισθήματος. Σήμερα, τίποτε άπολύτως! 'Απόρητη κενολογία και φλυαρία, ούτε έχνος και αισθησίας, και ή παραμικρότερη δασή άληθινά συγκινήμενης έκφράσεως.

Γιατί δημοσιεύουν όλοι αυτοί οι νέοι τά ποιήματά του; 'Από φιλοδοξία βέβαια. 'Αγιάτρευτο κακό στον τόπο μας! Μήπως και με μερικούς παλαιότερους δέν συμβαίνει τό ίδιο; Θέλουν νά είναι αιωνίως βεντέτες.

'Ιδού τρείς άκόμη... ποιητικές συλλογές. Θέματα κοινά, έκφραση κοινή, τόπος ό πιο πεζός που μπορεί νά γίνη. 'Αναφέρω στην τόχη και άνόματα:

Μαυρίλα σου σκεπάζει τά μαλλιά!
μαυρίλα πυκνοσώρεφτη τά μάτια!
μαυρίλα σου κρατεί στη σκοτινιά
κρυμμένα της καρδιάς σου τά παλάτια!
Σάν του Δαιδάλου μοιάζουν τή σπηλιά
των στοχασμών σου τάφανα τά πλάτια!
κι' ό δρόμος άπ' τά μάτια ως τήν καρδιά
τά σκοτεινά της μοιάζει μονοπάτια!
Και μέσα εκεί Μινώταυρος σωστός
στο τρίσβαθο της σκέψης σου σκοτάδι
μ' έχει δεμένο θύμα ή άπονιά!
Γίνε 'Αριάδνη! Δάσε μου τό θράδι,
Θησέας νά γίνω σφιχτής και σέ φώς
άγάπης νάβγω από τή σκοτεινιά!

*'Άλλο:

Όύμηση:

Από χείλη
σαν θυμίζομαι
βαθιά μου πώς ά... να... ροιγωωώ,
πώς καιω και λυγίζομαι...
Κι' άκόμα τ' άγκαλιάσματα
μες σ' άπαλά βραδυάσματα...
(Σχηματική πόηση).

*'Άλλο:

'Ελπίδα που συντρόφευε
τήν άραχλη ζωή μου,
παρηγορήτρα δύναμη,
πανώρια μου θεά,
πόση χαρά δέν έδινες
στην άμοιρη ψυχή μου,
του πόνου πώς μου φώτιζες
τή μαύρη σκοτεινιά.

κτλ. κτλ.

μπορείτε νὰ μᾶς τὸ στείλατε. Θέλατε ἐπίσης νὰ μᾶς γράψετε λίγα λόγια γιὰ τὴν προσημείωσιν τοῦ Μ. ; Δὲν γνωρίζομε ἀκριβῶς τί συμβαίνει, καὶ πᾶς θέλαμε νὰ μίθωμε, χάριν ἀναγνωστῶν πού μᾶς ἐρωτοῦν. — κ. Π. Σ., Ἐπίπολι. Ἔτσι φαίνεται, δὲν κατορθώσατε νὰ ἐννοήσετε. Ἐξίσχυε ἢ ρωτοῦσατε ; τί γυρεύουν εἰς γαλλικὸν διήγημα (τοῦ About π.χ.) ἢ Χατζησταυρῶν, ἢ κύρ-Γεωργίου κτλ. ; — Νομικόν, Πειραιᾶ. Αὐτοῦμεθα, διότι θὰ διαφωνήσωμεν καὶ πάλιν μὲ τοὺς ἄλλους ἐκείνους κριτικούς. Δὲν πρόκειται διὰ καθαρὸν διήγημα, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἀφήγημα ἠθογραφικόν, τὸ ὅποιον γίνεται ἐλοέντα, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ, ἰσχυρότερον καὶ ἀπλῶς χρονογραφικόν. Ἀκόμη καὶ ἡ φυσικὴ, ἰδιαιτέρως χρωματισμένη, γλῶσσα τῆς ἀρχῆς καθίσταται βαθμωδῶς μία κοινὴ ἐμιλωμένη. Μεταβάλλετε τὸ εἰς ἕνα δοκουμενὸ λογογραφικόν, μαζὶ μὲ τὸ αὐτοσχέδιον μοιρολόγι. — κ. Ἀγάπ. Παππαδ., Θεσσαλονίκην. Ἐβρίσκωμεν μερικὰς ὠραίας φράσεις, ἀλλὰ τὸ σύνολον στερεῖται τῆς ἀπαιτούμενης τέχνης, ὡς ποίημα δὲ ἔχει ἐν πρώτοις πλημμελεστάτην μετρικὴν. — κ. Γ. Δ. Θεοδ., Πειραιᾶ. Τὰ ἴδια θὰ εἴχαμεν νὰ εἰποῦμεν καὶ διὰ σᾶς. . . Κατὰ σήμερον λοιπὸν τὰ προηγουμένα ποιήματά σας εἶχαν ὀρθὸν τὸ μέτρον ; Κοιτάξτε καὶ διορθώσατέ το. — κ. Γ. Χαλκ., Πειραιᾶ. Τὸ πρῶτον ἔχει δημοσιευθεῖ ἤδη εἰς περιοδικὸν τοῦ Πειραιῶς. Τὸ ἄλλο διακινεῖται ἀλήθεια ἀπὸ ὠραίων ἐκδοθησάντων κ' εὐγένειαν· ἀλλὰ πρέπει κατὰ πῶς πολὺ νὰ ἔλεγε, πῶς πρωτότυπο, πῶς βιβλῶν ! Δὲν ἀρκεῖ. — Ἑλληνα, ἐνταῦθα. Δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀντικειμενικῶς τὸ ποιημὰ σας. Δὲν εἶναι ἀπλῶς λυρικόν· εἶναι στενὰ προσωπικόν, προσωποπαγὲς ὅπως λέγει ἡ Νομικὴ. Ὅστε ἢ συγκινηθῶν, ἀλλ' ὅτε θὰ ἐννοήσουν οἱ ἀναγνώσται περὶ τίνος πρόκειται. Ἐβλὴ ἔγκρισις ἀκριβῶς ἢ Τέχνη ; εὐρύνεται τὸ ἐγὼ τοῦ καλλιτέχου ; τὸ ἐξαντικειμενικαῖ. — κ. Βασ. Ἰωαν., Σάμον. Ἐννοοῦμεν πολὺ καλὰ, καὶ μακάρι νὰ ἠμπορούσαμεν νὰ κάμωμεν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας. Ἀλλὰ σκεφθῆτε καὶ σεῖς, πόσος χρόνος θὰ μᾶς ἐχρειάζετο, καὶ ἂν ἀκόμη ἐθνημουργοῦσαμεν ἰδιαιτέρην σχετικὴν ὑπηρεσίαν ! Ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἐκείσε ἀπαντήσεων μᾶς αὐτῆς τῆς στήλης, βγαίνουν πολλὰ πράγματα δι' ἄλλους. — κ. Κηπ., Καλλιδικὴν. Τὸ διεβιάσαμεν εἰς τὸν πρῶτον ἢ δρον. — κ. Γ. Ἀποστολ., Πειραιᾶ. Ὁρατο τὸ

διήγημά σας, βασισμένο καὶ αὐτὸ εἰς τὸ ἴδιο ὄμμα, ὅπως τοῦ κ. Νομικοῦ ἀνωτέρω. Ἐχει ὀρεκτὴν ζήτην, πρὸ πάντων στὴν ἐρωτικὴ σκηνὴ πού περιγράφετε, — ὅσο καὶ ἂν θὰ ἦταν ἀσυμβίβαστη μὲ τὸ περιοδικὸν μας. Ἀλλὰ τέλος πάντων, συντομεύσατέ τὴν. Ἐπειτα, περικόψατε ὅλας τὰς ἀναλύσεις καὶ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ ἥρωος. Καὶ δώσατε εἰς τὸ ὕφος κατὰ τὸ πιὸ συνθετικόν, τὸ πιὸ φιλολογικόν. Ἐστέρηται σὸς ἔρος τῆς δημοσιογραφίας. — κ. Δρόσον Ἀύραν, Φανάρι. Ὅχι ἀκόμη. Αὐτὰ τὰ ἰθαλιτικὰ θέματα εἶναι τόσο ἐπικίνδυνα ! Μόνον ὅταν «κάθε κῦτταρό» μας κρᾶζει κ' ἐπικαλεῖται τὴν ἠθικὴν αὐτῆ λύτρωσιν, μόνον τότε μποροῦν αὐτὰ νὰ θερμίζωνται καὶ νὰ συγκινοῦν. Ἄλλως βαρύνουν ὡσὺν ἀπλή φιλολογία. — κ. Γ. Κανελλ., ἐνταῦθα. Μὲ τὴν περὶ κλησίν σας θὰ συμμορφωθῶμεν. Κρατοῦμεν καὶ τὰ σημερινά, μολονότι τὸ «Παραιθεῖ» ὑπερβλίνει τὸ μέτρον νοῦ δικτιθεμένου χώρου. Ὅσον διὰ τὴν κρίσιν μας, τὴν ἀκούσατε καὶ προχθὲς μόλις. — κ. Μ. Ρ., ἐνταῦθα. Εἴχαμεν προσπαθῆσαι νὰ σας πείσωμεν ὅτι σέξ βλέπετε ἀντιστρόφως τὸ νόημα τοῦ, καὶ ὅχι νὰ σας ἐπιβλάωμεν ἰδικὴν μᾶς ἀποψιν ! Τὸ σημερινόν εἶναι τὸ καλύτερον ἀπ' ὅλα. Ἐχει καὶ φιλολογίαν καὶ ἀσάφειαν καὶ κικῶς ἐννοουμένους λακωνισμούς. Ἀλλὰ τὸ κρατοῦμεν, διότι εἶναι γραμμικόν μ' ἐμπνευσιν καὶ ὁμοθυμιότητα. — κ. Παν. Δημ., Μολονότι ποίημα, καὶ ὅπως ἄλλοι εἶδους, τὰ αὐτὰ θὰ εἴχαμεν νὰ εἰποῦμεν γιὰ τὸ ἰδικόν σας : «Ἀπόψε μὲς στῆς νύχτας. . .» — δ. Α. Μιρ., Πειραιᾶ. Εὐγένεια καὶ ποίησις, ναι ! ἀλλὰ λείπει ἀκόμη κάποιο περισσότερο πάθος, ἢ περισσότερη πρωτοτυπία. — διαλέξετε σεῖς. — κ. Στέφ. Μπιτσικί, Δράμαν. Νῆ γράφετε πρὸς τὸ παρὸν μόνον ποιήματα. Ἐχουν μιά χάρη γοητευτικὴ. Ἀλλ' ἢ ἀταξία των καὶ ἢ σπουδὴ πού τὰ ἐγράφατε καταστρέφουν αὐτὸ τὸ προτέρημα. Ἀσκηθῆτε ἀκόμη ! Κ' αἰσιοδοξεῖτε ! — κκ. Γ. Λαμ., Θεσσαλονίκην, Γ. Α. Γ., Πειραιᾶ, Ἐωσφόρον, Γ. Γ. Μπ., Ἰωάννιν, Γ. Χ., Πειραιᾶ, Ν. Γ., Βούλαν, Θ. Α., Ἀυγερινόν, Δίνον Ὁρ., Λευκωσίαν, Μ. Π., Καρπανήσι, Γ. Α. Γαργαλιάνους, Σ. Κ., ἐνταῦθα, Π. Γ. Κ., Πρώτην, Δ. Α., Θεσσαλονίκην, Θ. Α., Καλλιθέαν Ν. Φ., Ἀλεξάνδρειαν, Πανεμένον Καλλιτέχνην, Ἀλεξάνδρειαν, Β. Π., Σῦρον, Α. Ψ. Ἐλάβαμεν καὶ θὰ σας ἀπαντήσωμε σὸς ἐρχόμενον.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΠΥΡΣΟΝ, Α. Ε. ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νεοελληνικῆς Ἑκατονταετίας

Συγγράφεται ὑπὸ 700 ἐπιστημόνων, λογίων, συγγραφέων.

Ἐκδίδεται εἰς Τόμους μεγάλου τριστήλου σχήματος ἐκ σελίδων 1000 περίπου. πλουσίως εἰκονογραφημένους καὶ καλλιτεχνικώτατα χρυσοδεμένους.

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗΝ διὰ μηνιαίων 100δράχμων δόσεων, ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ διὰ τοὺς 12 πρώτους Τόμους ἀντὶ δρ. 3.000.—

Ζητήσατε ἐγκυκλίους καὶ πληροφορίας, γράφοντες :

ΠΥΡΣΟΝ Α. Ε., Λυκούργου 18, Ἀθήναι